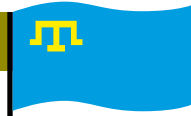

Із флотом
і без нього
стор. 18

Соловейко
із Севастополя
стор. 8

Мій Сімферополь,
мій Ескі Шеїр
стор. 3

8/9

2010р.

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

Всеукраїнська літературно-публіцистична і мистецька газета • Виходить із 31 грудня 1992 р. у Сімферополі

8 БЕРЕЗНЯ...

УКРАЇНКА

ТАТАРКА

РОСІЯНКА

Можна по-різному ставитися до цієї дати – 8 Березня.

Чи то свято, чи не свято: мовляв, німецька соціалістка Клара його вигадала...

Але ж не вона вигадала весну!

Чим погана нагода привітати з нею коханих жінок, доньок, дівчат, матусь, бабусь? Усе-таки саме жінка дає нам життя.

І перше, що ми вимовили, було слово «мамо».

Зі святом вас, дорогі наші, з весною!

Дай вам, Боже, щастя і безмежної любові, любі жінки!

Леонід ПИЛУНСЬКИЙ

Оксана Пахльовська Яку Росію я люблю?

У Київській дитячій Академії мистецтв – особливому мистецькому центрі столиці, де все працює на Творчість – випадкових заходів не буває. Ось і спілкування з Оксаною Пахльовською – відомим культурологом, доктором філологічних наук, авторкою багатьох книг – підтвердило це правило.

стор. 12

Мерзіє Халітова Звукові меандри

Зустрівши десь на вулицях Сімферополя гарну чорняву жінку, яка поспішає до Кримського інженерно-педагогічного університету чи до концертної зали філармонії, мало хто здогадається, що перед ним непересічна особистість із надзвичайно вразливою душею, тонким світосприйняттям і нетиповим для більшості мисленням...

стор. 16

Галина Белова Живопис відчуттів

Благодатна кримська земля багата на обдарованих людей, для яких мистецтво – сутність їхнього ества. І коли доля зводить тебе з митцем за філіжанкою міцної кави, горням трав'яного чаю чи келихом кримського вина, важко втриматися в межах звичайної світської бесіди про погоду чи літературу, бо виникає нестримне бажання зануритися глибше і побачити більше...

стор. 24

Від головного редактора «Кримської світлиці»

Колись на Сході, у тих краях, де тепер розташована наша суцідка Туреччина, з'явилася на світ, здавалося, звичайна людина. Вона не була знатного роду, не було у неї багатой спадщини, вона ніколи не знаходила великих скарбів. Не мала ця людина і багатой дружини... Та й батьки дали цьому чоловіку майже звичайне ім'я, але саме воно згодом стало надбанням усього людства – бо йдеться про великого балагура-жартівника, пересмішника Ходжу Насреддіна.

Він давно жив на цьому світі, про що залишилась лише згадка. А відбувалося це в один із найстрашніших періодів історії нашої землі – напередодні навали військ Бату-Хана на Київську Русь. Наші князі, між собою майже єдина родина, нащадки одного роду Рюриковичів, сварилися, билися, інтригували, незважаючи на небезпеку зі Сходу, про яку вони, після ганебно програной битви на річці Калка, знали точно. Їхні батьки та старші брати, з тих, хто повернувся живим, бачили, хто рветься до Києва.

Знати-то вони знали, та не були гідні ані свого шляхетного походження, ані своєї православної віри, ані своєї стародавньої слов'янської землі. Саме тієї землі, що тільки через довгих 700 років, через декілька кривавих спроб, стала нарешті вільною та Незалежною Україною.

А тоді, як, на жаль, і сьогодні, на ворожнечу князів та їхніх холопів впливали заздрість, дурні і дрібні образи: хтось мав звичайну пиху бути обов'язково першим і зверху, хтось хотів вислужитись і бути першим стременим, хтось мав жагоду отримати клаптик лісу, гарного, але чужого...

І дивовижним чином більшість із тих князів-володарів чомусь були впевнені, що біда Батисва їх мине, обійде, а коли випадково прийде, то вони зможуть відкупитися чи зрадивши сусіда, брата, кума-свата, чи хабарем заробити волю та недоторканність саме для себе та своєї родини.

Тоді не вийшло сховатися, відкупитися – страшною кров'ю, великим лихом заплатили наші пращури за розбрат князів, за їхню безглузду пиху... Коли б тільки один раз!

А сучасник наших ватажків-дурнів, бездоганий балагур Ходжа Насреддін жартував, складав і переказував свої безсмертні маленькі новели, пере-

сипані дивовижним гумором, насмішками не тільки над емірами, багатіями, пересічними бідолахами, але й над самим собою. Він так талановито це робив, що з часом вони стали надбанням усього людства. Один із найкращих, на мій погляд, жартів Ходжи звучить приблизно так: «Я, старий, залишаюся таким же сильним, яким був замолоду: як у молодості не міг підняти он ту кляту каменюку, так і сьогодні. Щоб її підняти, нема моїх сил!»

700 років минуло, як цей жарт злетів із уст Насреддіна, але він і досі не втратив ані своєї актуальності, ані свого глибокого змісту. З гіркотою дивись на тих співвітчизників, які у сучасній Україні бігають упродовж 10–15 років по великих кабінетах, з одного офісу в другий, від одного поважного хазяїна того кабінету до іншого, і розповідають, які вони сильні, розумні, скільки у них великих ідей та скільки відданих їхній великій справі соратників стоять поруч.

Вони обіцяють перемогу кожному, хто повірить їхнім сумнівним казкам, хто дасть трішки грошенят чи маленьке кріслючко...

Вони так вдало вміють будувати надхмарні палаци, так щиро і широко розводити руками, розповідати про свої надзвичайно розумні пропозиції, під таким тиском утовкмачувати в голови про свою неймовірну потугу, що з жахом гадаєш, чи можна знайти такого діяч-слухача, який повірить у цю безглузду і пусту балаканину?

На жаль, такі є. І вірять. Чи то роблять вигляд, що вірять. Проблема у тому, що «сила» власника кабінету, його розум і дієздатність майже рівновеликі «силачу-пропозиціонеру», який колись повірив, що його потуга, мабуть, безмежна. А насправді – це звичайна бульбашка. І саме через ці безконечні перешкоди-бульбашки неможливо зрозуміти реальної сили суспільства, держави: ми не бачимо ані справжнього об'єкту, ані шляху до майбутнього.

У сучасній Україні існує величезна кількість громадських, політичних, державницьких пірамід, «збудованих» із таких шахраїв-бульбашників: знизу – дрібні «силачі», які підпирають верхніх носіїв «сили», а ті – ще вищих... Ось так до самої гори. Але хто ж зможе визнати, що він є жертвою каменюки із сімсотрічного жарту Ходжи Насреддіна?

А от нам треба цього навчитися.

СЛОВО

Нещодавно у комунікативному просторі Криму з'явилося нове щомісячне видання: інформаційно-аналітичний журнал «В ОБЪЕКТИВЕ»

Він створений інформаційно-консалтинговою агенцією «ОБЪЕКТИВЕ-ИНФОРМ» разом із Центром розвитку регіональної журналістики, Кримським центром гендерних досліджень та Кримською спілкою журналістів (Республіканське відділення Спілки журналістів України).

Тематика досить своєрідна і цікава, адже журнал розрахований на сферу бізнесу, що не заважає авторам видання послуговуватися найновішими здобутками в галузі науки.

«В ОБЪЕКТИВЕ» № 1 (2) за січень 2010-го вирізняється цікавий матеріал під назвою «Языковая эволюция», який спеціально для журналу написала професор Галина Богданович, знаний фахівець у сфері комунікації, журналістики та мовознавства.

У публікації йдеться про мовнокультурну ситуацію та етнічну проблематику в автономії, про їхні особливості, які не завжди до кінця зрозумілі тим, хто приїздить до Криму відпочити.

Зокрема, автор стверджує, що півострів цікавий для представників різних науково-дослідних інституцій щодо подальшого прогнозування як регіон, де постійно відбуваються зміни настроїв та бажань.

Професорка переконана, що намагання владних структур поставити офіційну політику у сфері міжетнічних взаємин на правову основу можна оцінювати як позитив.

Головне, варто керуватися здоровим глуздом і реальним розумінням ситуації у Криму, для чого її необхідно вивчати.

ПО-РУССКИ

Его имя стало достоянием всего человечества – речь о Ходже Насреддине.

Он жил в те времена, когда Киевской Руси грозило нашествие Бату-Хана. Наши князья – потомки рода Рюриковичей – ссорились между собой, несмотря на опасность с Востока. Большинство из них были уверены, что беда минует. Но «откупаться» пришлось большой кровью: дорого заплатили наши предки за спесь и раздоры князей...

А их современник Ходжа Насреддин составлял свои рассказы о жизни... Одна из лучших его шуток звучит приблизительно так:

«Я, старий, остаюсь таким же сильным, каким был в молодости: как в молодости я не мог поднять вон тот камень, так и сегодня, чтобы его поднять, нет моих сил!»

В современной Украине существует огромное количество пирамид, «построенных» из мошенников: снизу – мелкие «силачи», подпирающие носителей «силы» над собою, а те – которые еще выше... Но кто же сможет признать, что он является жертвой камня из семисотлетней шуток Ходжи Насреддина?

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Насреддин Оджанын ады инсаниет ичюн мешурдыр. О, Киев Русисеи Бату Ханнын тарафындан запт этильмеси хавфында булунган девирде яшаган. Рюрикович сюлялесине хас князлар, Шаркьтан келеякьган теклюкеге кьулакьсмай, озьара кьавгьалашып турды. Чокьусы эр шей озь-озьонен кечеджегине ишана эди... Амма князларнын озьара анылашмазлыгы ичюн паалы фиятлар берильди, мемлекет кьангьа батты.

Оларнын замандашлары Насреддин Оджа исе аят акькьында икяелер яратмакьта эди... Озь шакьталы тарихлерден бирисинде: «Мен, кьарт олсам да, яшлыкьтаки киби пельваным. Яш олгьанда анавы ташны насыл котерип оламадым, шимди де оны котермек ичюн, тамам ойле такьтым ёкь», – дей Оджа.

Земанвий Украинада доландырыджылардан тизильген (устеки буюкче «пельван»ларгьа таянч олгьан йыфакь-тюфеги тура) пирамидалар чокьтан-чокьтыр. Амма бизлер Насреддин Оджа еди юз йыл эвельси сёйлеген ташнын кьурбанлары олгьанымызгьа ким разы олур, аджеба?

Мій Сімферополь, мій Ескі-Шеір...

Ще до того, як у XVIII столітті до Криму прийшли росіяни, там, де стоїть Сімферополь, було стародавнє містечко Ак-Месджит. Усе, що залишилося від нього, – невеличкий клаптик міської площі, затиснутий між вулицями із сучасними назвами Леніна, Козлова, Караїмською та Червоноармійською.

Старе місто у Сімферополі – кримськотатарською мовою Ескі-Шеір – сьогодні у жалювальному стані. Але давні вулички зберігають чарівність традиційного середньовічного східного міста: вони кружляють, розбігаються, несподівано впираються в глухі кути... Як же це зберегти? Цивілізація, бездушність і «чинівницька доцільність» ладні нерозсудливо знищувати все підряд.

У світі існує так званий етнічний туризм. І старе місто може стати справжньою Меккою для любителів старовини. Необхідно відновити давні квартали – татарський, український, кримчацький, караїмський, єврейський, циганський (татарською – ченгіне) і багато-багато інших, розвивати народні ремесла, дивувати туристів і мешканців національною кухнею в оригінальних кафе, ресторанчиках.

Але коли ситуація не зміниться, то через 10–20 років від Старого міста нічого не залишиться. Якщо й прийдуть туристи, то знайдуть одні безликі «висотки», схожі одна на одну. Ми не маємо права будувати якісь Нью-Васюки у самому серці неповторного Криму. Мусимо зберегти надбання багатьох поколінь наших предків.

Дещо ми вже практично втратили. Наприклад, від колишнього передмістя Сімферополя (мовою корінного населення кримських татар Бахчи-Елі, у просторіччі Бахчель) майже нічого не залишилося. Тільки навколо Дитячого парку, бульвару Франка, біля лікарні Семашка zostалися понівечені заміські будинки заможних людей і посадовців колишньої столиці Таврійської губернії.

Років 30–40 тому тут було справжнє, майже скрізь одноповерхове, затишне передмістя, зелене, романтичне, вимощене бруківкою. Радянська влада безжалісно все знищила.

Що тепер? Необхідно повертати в старий Сімферополь – Ак-Месджит – давні історичні назви. Я дивуюся зухвалим російським націоналістам, які сьогодні бігають галасуючи Кримом із прапорами сусідньої держави. Серед недолугих вимог – не чіпати «їхні» російські імена Николай, Михайл,... не треба писати Микола, Михайло. Але вони зовсім не розуміють, що ми зобов'язані повернути історичні назви вулицям і районам Сімферополя.

У стародавніх назвах закладена унікальна інформація про наше минуле – давній код цієї землі, цього міста. Куди приємніше чути назви вулиць – Фонтан-

Вулички Старого міста Сімферополя. Десь тут було розташовано палац другої людини Кримськотатарської держави – Калга-Султана

Ще залишилися заміські будинки заможних людей та посадовців столиці Таврійської губернії

ДЗВІН

на, Дворянська або Салгирний проспект. Замість вулиці Футболістів має бути Татарська, а замість Куйбишева – Бахчельська, вулиця Велика Фонтанна «вливалася» б у площу Фонтанну, яка була розташована там, де нині площа Леніна, де замість пам'ятника спорудили б величезний фонтан. Тоді раз і назавжди припинилися б усі суперечки.

Ми, українці, росіяни, кримські татари, вірмени, караїми чи кримчаки – сімферопольці, маємо повернути місту його історію, стародавні топоніми і зробити ще кращим, унікальним, неповторним. Упевнена, колись це станеться, і туристи із задоволенням залишатимуться в нашому місті, а не відразу, з вокзалу, поспішатимуть до інших історичних пам'яток півострова.

Ксенія ФЕДОРОВА

Фотознімки Олексі НОСАНЕНКА

ПО-РУССКИ

Несмотря на то, что Симферополь является столицей автономии, он все больше похож на перевалочную базу для туристов по дороге к другим известным и памятным местам полуострова. И это при том, что у него есть своя история, своя древняя топонимика и, конечно же, Старый город (на крымскотатарском Ески-Шеир), который нам нужно сохранить, ведь через 10-20 лет там уже может ничего не остаться, а могут просто вырасти городские джунгли с высотками-баобабами. Но ведь есть все возможности развивать тут этнотуризм. Неважно, кто мы: украинцы, русские, крымские татары, армяне, караимы или кримчаки, в первую очередь, мы – симферопольцы, и мы обязаны вернуть нашему городу его историю, чтобы сделать его еще лучше!

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Акьмесджит мухтариетнынъ меркезы олгъанына бакъмаздан, туристлерге вакъынджа яшамакъ ичюн, белли ве хатырлав ёллу ерине бенъзеп келе. Амма, бунынен беребер, шеэрнинъ тарихы, звель топонимикасы ве эльбет те, Эски шеэри бар. Онъы биз сакъламакъга керекмиз, чунки 10–20 йылдан сонъ бу шейлер ерине, баобаб юксеклешмелернен шеэр джунглилер осюмлеклер олур. Амама, этнотуризм къурмасына шеэрнинъ имкяны бар. Биз: украин, рус, къырымтатар, эрмен, къараим, я да кърымчакъ миллеттен олсакъ да – акьмесджитли олгъангъы энъ муимидир! Бизим борджумыз – шеэрнинъ тарихыны эм де топонимикасыны хайтармасына!

СЕВАСТОПОЛЬ: ВІДКРИТИЙ КРИМУ ТА СВІТОВІ

Сергій Куницин, який принципово вирішив питання щодо продовження свого губернаторства у місті-регіоні, оприлюднив результати роботи своєї адміністрації стосовно реалізації ідеї «відкритого міста». Цього тижня Севастополю обіцяно відкриття генерального консульства Республіки Польща, початок роботи напередодні нового курортного сезону аеропорту «Бельбек», сполучення міста тролейбусним транспортом із Кримом і будівництво у східній частині Севастопольської бухти терміналу для порома Зонгулдак (Туреччина) – Інкерман (Севастополь).

ШЕНГЕН БІЛЯ ВОРИТ

Найзнаковішою подією для Севастополя може стати відкриття в травні 2010 року консульства Польщі, країни-учасниці шенгенської зони. Сергій Куницин особисто курував це питання з 2008 року, коли було отримано принципову згоду МЗС Польщі на створення нового диппредставництва. З того часу відкриття вже кілька разів переносилося, але цього тижня з посиленням на голову Представництва ЄС в Україні Жозе Мануеля Пінту Тейшейра кримчан запевнили, що з травня Європа стане ближчою – як мінімум на 500 км і 2-3 доби.

«БЕЛЬБЕК» НА ЗЛЬОТИ

22 лютого Сергій Куницин повідомив про прорив у реалізації головного «транспортного» проекту. За його словами, проект міжнародного аеропорту Севастополя (на базі колишнього військового аеродрому) «отримав відповідне підтвердження Міністерства оборони та Міністерства транспорту. Крім того, підписані всі необхідні угоди». Передбачається, що «Бельбек» обслуговуватиме не тільки чартерні рейси, а й регулярне сполучення з містами України та Росії. «Цим питанням уже зацікавилися в Донецьку, Дніпропетровську, Києві, Москві, Львові та багатьох інших містах», –

зазначив Куницин. Спостерігачі впевнені, що в разі успішного запуску аеропорт Севастополя складе реальну конкуренцію «повітряним воротам» Сімферополя в боротьбі за «курортні» рейси, за маршрути авіакомпаній-лоукостерів. Це також дозволить розпочати будівництво п'ятизіркових готелів у місті-регіоні. Адже для того, щоб отримати п'ять зірок, готель повинен мати в зоні 45-хвилинної доступності міжнародний аеропорт.

ТРОЛЕЙБУСНА ТРАСА

Свою частку до транспортного розвитку Севастополя готовий внести чеський бізнес. Посол Чехії в Україні Ярослав Башта запропонував проект тролейбусної траси між Севастополем і Сімферополем. За його словами, чеська сторона може забезпечити не лише технічний бік проекту, а й фінансування. Очевидно, що Сергій Куницин не віддасть цей проект «Кримтролейбусові», а реалізовуватиме його у рамках програми з модернізації «Севтролейбуса». На думку фахівців, тролейбусна траса до Сімферополя дасть підприємству додаткове джерело доходів.

ПОРОМ ДЛЯ ВЕЗ

Минулого тижня до Севастополя завітав посол Туреччини Бюлент Мерічі. Як відомо, турецький уряд активно пропонує Україні створення режиму вільної торгівлі, що дозволить збільшити обсяг товарообігу між країнами в кілька разів. Адміністрація Севастополя в особі Володимира Казаріна запропонувала турецькій стороні взяти участь у лобюванні та створенні вільної економічної зони в місті-регіоні. Цього ж тижня стало відомо про те, що Міністерство транспорту затвердило програму розвитку Севастопольського порту до 2015 року. Згідно з цією програмою, у Великому Інкермані буде створено термінал для забезпечення роботи порома, який зв'яже Севастополь з Туреччиною і забезпечить 8–15 рейсів на місяць. Вартість поромного

НОВИНАР

терміналу становитиме 13,6 млн гривень. За ці гроші Севастополь може отримати прямий вихід на турецький ринок. Це – шанс посунути Одесу на ринку перевалки турецьких вантажів і тих, що прямують транзитом через Стамбул. Адже для Харкова й Донбасу логістика із Севастополя зручніша, ніж з Одеси.

ЛІКИ ВІД НУДЬГИ

Цього тижня відкрили і за лінією круїзного туризму: компанія Crystal Cruise включила Севастопольський порт до літньої середземноморської програми своїх круїзів. Ідеться про два заходи в Чорне море з відвідуванням українських портів Севастополь, Ялта і Одеса. Як справедливо вважає керівництво компанії, українські порти Чорного моря мають у собі багато цікавого і незвичайного для стомлених від стандартного середземноморського набору туристів.

ТРЕТІЙ – ЗАЙВИЙ

Для виходу на новий рівень розвитку кримських портів потрібні масштабні інвестиції. Цього тижня про свої плани щодо входження в портовий бізнес Криму оголосили представники найбільшої металургійної компанії світу Arcelor Mittal. Член правління «Mittal Steel Кривий Ріг» Франк Паннір заявив, що транснаціональний концерн купить за чотири мільярди доларів один із кримських морських портів «за відповідного дозволу уряду».

Проаналізувавши потенціал усіх кримських портів з точки зору інтересів металургійного гіганта, експерти дійшли висновку, що найбільші шанси – у Феодосійського та Севастопольського портів. Але в Севастополі індійський металург має двох потужних конкурентів: Чорноморський флот Російської Федерації, що займає значну частину Севастопольської бухти, і українського промисловця Рината Ахметова, чия компанія СКМ уже інвестує в проект «Авліта» на північній стороні міста-регіону. Тому ситуація може розвиватися за двома сценаріями: 1. Ахметов і Міттал поділять сфери впливу і створюватимуть два потужних транспортних вузли незалежно один від одного – у Севастополі та Феодосії; 2. СКМ і «Mittal Steel Кривий Ріг» об'єднають зусилля з розвитку транспортного потенціалу Севастополя. Разом вирішуватимуть завдання щодо виведення Чорноморського флоту Російської Федерації з Криму до 2017 року та розвитку ВЕЗ у Севастополі.

СЕВАСТОПОЛЬСЬКИЙ ІСПИТ ЯНУКОВИЧА

Як зазначила цього тижня впливова французька газета «Монд», питання в Севастополі стане іспитом для Януковича. Саме тут йому доведеться доводити свою спроможність як глави незалежної держави. Поки керівництво Російської Федерації тримає його на відстані: Дмитро Медведев і Володимир Путін не будуть присутні на церемо-

ПО-РУССКИ

На этой неделе Крыму пообещали: выдачу шенгенских виз в Севастополе, второй международный аэропорт, новую междугородную троллейбусную трассу, построенную на средства чешских инвесторов, а также прямой паром в Турцию и европейские круизы. Компания «Арселор-Миттал» сообщила о своей готовности инвестировать в крымские порты четыре миллиарда долларов. Ей придется конкурировать с Черноморским флотом России и украинским олигархом Ринатом Ахметовым за место под крымским солнцем.

Российское руководство подготовило Виктору Януковичу входной тест, самостоятельно назначив военный парад на украинской территории.

Наследникам Потемкина мало славы «потемкинских» деревьев, теперь они хотят «потемкинских» аэропортов.

Недовольные результатом конкурса по реконструкции набережной Севастополя раздувают историко-архитектурный скандал.

В Алушке после «похорон курорта», устроенных оппозицией, промэрское большинство приняло постановление о свободном проходе на девять городских пляжей и пообещало штрафовать нарушителей.

Археологи и турфирмы объединились, чтобы сделать археологический туризм в Крыму массовым и прибыльным.

Крым принял эстафету у России по резонансным преступлениям с участием сотрудников МВД: дело по убийству в «Зет-клубе». Руководство крымской милиции готовится к новым разоблачениям.

нії інавгурації нового Президента України. З тієї ж серії символічних жестів – указ Медведева про підготовку до проведення параду російських військ у Севастополі 9 травня 2010 року.

Знавець бюрократичної мови Сергій Куницин уже публічно назвав цей указ «некоректним»: Медведев видав указ про парад, перед цим не домовившись про його проведення з українською стороною. «Було б коректним для Дмитра Анатолійовича Медведева доручити звернутися до уряду України і вирішити питання про спільні паради», – пояснив Куницин. Тут доречно згадати історію зі святкуванням 225-річчя ЧФ Росії у травні 2008 року. Тоді, незважаючи на офіційні протести України, ЧФ Росії провів свій парад. Таким чином, реакція на демарш Медведева стане першим тестом для Януковича. Або він заявить про Україну як рівноправного партнера Росії і домагатиметься поваги до себе та дотримання правил гри, або ж йому вкажуть місце в кремлівській ієрархії.

ДВА ІМЕНІ ДЛЯ ОДНОГО АЕРОПОРТУ

Поки міжнародний аеропорт «Бельбек» шукає інвесторів, аеропорт Сімферополь став жертвою війни... кримських ідентичностей. У січні 2010 року ініціативна група авіаторів з числа кримців «Ватан к'анатлари» звернулася до Верховної Ради АР Крим з пропозицією присвоїти БАТ «Міжнародний аеропорт» Сімферополь, що належить АРК, ім'я легендарного двічі Героя Радянського Союзу Аметхана Султана на честь 90-ї річниці з дня його народження (20.10.1920). Уродженець Криму, знаний льотчик-ас брав активну участь у боях за визволення Криму від німецько-фашистських загарбників. А цього тижня прихильники імперської версії кримської ідентичності висунули альтернативний проект. КРО «Таврійський союз», яка надзвичайно зацікавлена у розподілі землі на територіях, прилеглих до аеропорту, запропонува-

ла присвоїти підприємству ім'я світлого князя Потьомкіна-Таврійського і «продемонструвати таким чином вдячність і благородство нащадків стосовно великого діяча нашої історії». Крім того, «потьомкінці» висунули вимогу про проведення процедури перейменування аеропорту через міський референдум, поєднаний із виборами до місцевих органів влади. Референдум однозначно корисний з точки зору відповіді на питання – чи готовий Крим до об'єднуючих символів? Чи, як і раніше, хоче існувати в координатах конфліктної історичної ідентичності.

ПАМ'ЯТКА ЧИ НІ?

Проект реконструкції мису Кришталевого в Севастополі позначився мікроскандалом на історичному ґрунті. При розчищенні майданчика під будівництво розважально-готельного комплексу була знесена будівля 1819 року, в якій донедавна розташовувалася водно-рятувальна станція. Ряд міських ЗМІ поширили інформацію про те, що цей будинок є пам'яткою архітектури. Тут розташовувалася перша в місті митниця. Представники адміністрації Севастополя, що опікуються проектом реконструкції, заперечили дані про історичну цінність будівлі. З'ясувалося, що дозвіл на знесення будинку було дано тільки після згоди забудовника надати нові приміщення для підрозділу МНС.

УСІ НА ПЛЯЖ

Наприкінці січня опозиція влаштувала в Алушці... похорон курорту і звинуватила у його смерті чинну владу, оголосивши перелік земельних ділянок, що їх депутати міської ради роздали самі собі. Цього тижня команда мера південнобережного міста Андрія Харитонова відповіла на звинувачення опозиції прийняттям нових правил роботи міських пляжів. У рішенні «Про організацію вільного доступу на пляжні території, що знаходяться в користуванні юридичних і фізичних осіб на території Алушки» комунальними оголошено 9 пляжів. Юридичні й фізичні осо-

НОВИНАР

би, в чісму користуванні перебувають зазначені пляжі, з 1 травня до 1 жовтня повинні забезпечити вільний, безкоштовний і безперешкодний доступ до них, а також підтримувати пляжі в належному санітарному стані. Наголошено, що оплата за додаткові послуги на комунальних пляжах повинна стягуватися не при вході, а за фактом їх надання. Порушників чекають штрафи від 1 тисячі до 5 тисяч гривень.

ВІДПОЧИНОК З ЛОПАТОЮ

Туристам, які втомилися валятися на пляжі, тепер є чим зайнятися. Фонд «Спадщина тисячоліть» презентував проект організації археологічних турів на півострові. Цього сезону в Криму можна буде активно відпочити в молодіжних таборах на базі 5-6 працюючих археологічних експедицій. Туристам запропонують долучитися до розкопок, ознайомитися з історичними пам'ятками і з побутом археологів. Тривалість турів – від трьох до 45 днів. Першим партнером фонду стала турфірма «СНП-Крим», яка вже включила участь у розкопках середньовічного міста Мангуп-Кале до програми своїх літніх турів. На думку директора турфірми Івана Коваленка, новинка матиме успіх, оскільки імідж Криму, переважно як пляжного курорту, поступово себе вичерпує.

БВІВСТВО В ЗЕТ-КЛУБІ

Крим «перейняв естафету» від Росії у резонансних злочинах за участю співробітників МВС. Один чоловік мертвий, п'ятеро побували в лікарні. Такий результат кривавої бійки, яку в ніч проти 13 лютого в центрі Сімферополя, навпроти будівлі Ради міністрів Криму, влаштувала група спортсменів, серед яких – два співробітники міліції. Спочатку розпалена компанія накинулася на відпочиваючих у «Z club» арабів, потім «поклала» охоронців. Господар клубу – 42-річний громадянин Росії Зайнудін Зайнудінов – втрутився в конфлікт і був убитий.

Тільки на п'ятий день экс-голова кримського главку МВС Геннадій Москаль підтвердив факт участі в бійці співробітників МВС: майора з Харкова і лейтенанта з Севастополя. За його словами, вони займалися рукопашним боєм. Підозрюваний майор – шестиразовий чемпіон світу, лейтенант – дворазовий чемпіон, заслужений майстер спорту України. Того ж дня було повідомлено про арешт чотирьох співучасників убивства. У ході оперативно-розшукових заходів кримська міліція встановила особи сімох підозрюваних. При цьому ряд ЗМІ зі слів співробітників «Z club» повідомляють про вісьмох убивць. Цього тижня представники МВС повідомили, що трьох підозрюваних усе ще не вдалося затримати. 24 лютого стало відомо, що справу передано до прокуратури. А це означає, що керівництву кримської міліції слід готуватися до нових запитань у цій справі.

До уваги жителів кримської столиці!

ДПІ в м. Сімферополі повідомляє, що в період з 01.04.2010 до 31.05.2010 р. проводиться податковий облік землевласників і землекористувачів у м. Сімферополі.

Всім громадянам необхідно сплатити земельний податок і орендну плату у встановлені законодавством терміни. У випадку несплати земельного податку або орендної плати за землю особами, які мають ділянку в користуванні, вона може бути вилучена без згоди землекористувача (ст. 149 Земельного кодексу України), а також за недотримання встановлених термінів оплати земельного податку або орендної плати за землю стягується пеня й накладаються штрафні санкції.

За додатковою інформацією звертайтеся за тел. **27-23-99** або за адресою: м. Сімферополь, вул. М. Залки, 1/9, каб. 105.

Усім громадянам, що одержали державні акти на право власності

на земельну ділянку
Відповідно до Закону України «Про плату за землю» від 03.07.1992 р. № 2535 (зі змінами й доповненнями), всім громадянам, які одержали в 2009 р. і в I кварталі 2010 р. державні акти на право власності на земельну ділянку під нерухомість, а також для ведення садівництва й будівництва гаражів, необхідно з'явитися в Державну податкову інспекцію в м. Сімферополі за адресою: м. Сімферополь, вул. М. Залки, 1/9, каб. 105 для взяття на облік. При собі мати: паспорт, ідентифікаційний код, державний акт.

Для громадян, які подають декларацію про майновий стан, до 01.04.2010 р. подовжено тривалість робочого дня ДПІ в м. Сімферополі

У період проведення кампанії декларування доходів громадян за підсумками 2009 року (до 01.04.2010 р.) для зручності платників податків ДПІ в м. Сімферополі працює в режимі подовженого робочого дня:

– у лютому поточного року: понеділок–п'ятниця – з 9.00 до 18.00 (перерва з 13.00 до 14.00); по суботах 20.02.10 р.; 27.02.09 р. – з 10.00 до 14.00;
– у березні поточного року: понеділок–п'ятниця – з 9.00 до 19.00 (перерва з 13.00 до 14.00); по суботах – з 9.00 до 16.00; по неділях – з 10.00 до 14.00.

26 лютого

1802

Народився Віктор Гюго, французький письменник («Собор Паризької Богоматері», «Трудовники моря», «Людина, яка сміється», «Дев'яносто третій рік»), поет, драматург, теоретик мистецтва.

1939

У Москві страчені однопартійцями провідники комуністичного терору в Україні у 1920–1930-х рр.: Павло Постишев, перший секретар ЦК КП(б) України (1926–1930), Станіслав Косіор, генеральний секретар ЦК КП(б)У (1928–1938), Влас Чубар, голова Раднаркому України (1923–1934).

Згодом всі вони були посмертно реабілітовані радянською владою, а отже визнані такими, що не вчиняли злочинів проти комуністичного режиму.

У січні 2010 Апеляційний суд м. Києва визнав керівників більшовицького тоталітарного режиму (зокрема, Постишева, Косіора та Чубаря) винними у геноциді в Україні в 1932–1933 роках.

1977

У Сімферополі відкрилася нова споруда Кримського українського музично-драматичного театру. Його зала для глядачів вміщує 1 тис. осіб, 500 м2 займає сцена.

2004

Європарламент ухвалив декларацію, в якій офіційно визнав сталінську депортацію чеченського народу 23 лютого 1944 року актом геноциду.

27 лютого

1887

Народився П. Нестеров, льотчик-випробувач.

У Києві він першим у світі виконав політ по замкнутому колу у вертикальній площині – «мертва петля», вперше в історії авіації здійснив груповий політ трьох літаків у строю, зробив відомі дальні перельоти з Києва до Петербурга, Одеси і Севастополя.

8 вересня 1914 року здійснив перший у світі повітряний таран.

1991

Верховна Рада УРСР прийняла рішення про проведення 17 березня в УРСР одночасно із загальносоюзним референдумом опитування населення щодо змісту майбутнього Союзу «Чи згодні Ви з тим, що Україна має бути в складі Союзу радянських суверенних держав на засадах Декларації про державний суверенітет України?».

28 лютого

1936

Помер Шарль Ніколь, французький мікробіолог, який встановив причини виникнення висипного тифу. Нобелівський лауреат 1928 року.

1992

Президія Верховної Ради України у заяві-зверненні «До народу і Верховної Ради Криму» закликала депутатів автономної республіки виважено підійти до розробки Конституції і не втягувати народ у вир національних і соціальних потрясінь, обстоюючи ідею відокремлення Криму від України.

1996

Верховна Рада АР Крим затвердила прем'єр-міністром уряду автономії А. Демиденка.

1 березня

1810

Народився Фридерик Шопен, видатний польський композитор, піаніст-віртуоз.

1918

Центральна Рада ухвалила закони про Державний герб УНР (тризуб), грошову систему, громадянство й новий адміністративний поділ України.

1920 Смертельно поранений під час військових переговорів з арабами під Тель-Хай сіоніст-революціонер, засновник халуціанського руху Осип Трумпельдор, який став ідеологом і фундатором низки єврейських самоврядних селищ та громад у Криму.

1922

Київ. На базі трупи «Молодого театру» і «Кійдрамте» створено драматичний колектив під керівництвом Леся Курбаса «Мистецьке об'єднання «Березіль».

1922

Сімферополь. У Кримському державному університеті створено східний факультет.

1938

Народився Борислав Брондуков, український радянський актор («Вавілон ХХ», «Афоня», «Гараж»).

1954

США здійснили вибух водневої бомби на атолі Бікіні (Японія). Тепер це Національний день боротьби за мир у Японії – «День Бікіні».

1955

Ялта. Українськими ЗМІ повідомлялося про відкриття постійної виставки у Всесоюзному науководослідному інституті «Магарач» – найстарішому науковому закладі країни, що займався проблемами виноробства. На виставці були

КАЛЕНДАР

представлені: колекція сортів винограду (їх кількість була понад 700 – найбільша в СРСР), зразки вин, виготовлені починаючи з 1893 року.

1956

Узбекистан. У місцях компактного проживання кримських татар почали створюватися перші ініціативні групи для проведення петиційної кампанії за повернення на історичну батьківщину.

1971

Узбекистан. 233 кримських татар підписали лист-протест проти випуску книги З.Сагінбаєва «300 днів в тилу ворога», в якій відверто фальсифікується історія кримськотатарського народу.

1971

Кримська область. Органами УКДБ та УМВС «профілаковані» активісти кримськотатарського руху Бекіров, Сеїтметов, М. Муджабаєв, Аметов. У м. Запоріжжя тієї ж долі зазнав активіст кримськотатарського національного руху Османов.

1990

Сімферополь. Оголошено про створення Координаційного центру відродження кримськотатарської культури і науки.

2 березня

1923

У США вийшов друком перший номер журналу «Time» – 32-сторінкове видання було першим американським тижневиком новин. Сьогодні журнал виходить кількома мовами і має близько 4-х мільйонів передплатників.

1859

Народився Шолом-Алейхем (Шолом Нохумович Рабинович), український єврейський письменник («Тев'є-молочник», «Сендер Бланк і його сімейка», «Блукаючі зорі»).

3 березня

1802

У Відні опубліковано «Місячну сонату» Бетховена.

1918

РСФРР підписала Берестейський мирний договір, за яким визнавала самостійність України.

1993

На Кримському телебаченні вперше за час його існування розпочалися трансляції передач українською мовою.

1997

У Москві пройшли переговори урядової делегації України на чолі з віцепрем'єр-міністром В.Пинзеником з уповноваженими урядовцями Російської Федерації щодо поділу бор-

гів і активів колишнього Союзу РСР із питань, пов'язаних з ратифікацією угоди про так званий «нульовий варіант», коли Україна не отримує своєї частки власності Союзу, але й не несе відповідальності за боргами радянських часів.

4 березня

1678

Народився Антоніо Вівальді, італійський скрипаль-віртуоз, композитор («Пори року»), автор понад сорока опер, кантат, ораторій, творець жанру сольного інструментального концерту.

1815

Народився Михайло Вербицький, композитор, громадський діяч, автор гімну «Ще не вмерла Україна».

1949

Народився Володимир Івасюк, український пісняр («Я піду в далекі гори», «Червона рута», «Водограй», «Пісня буде поміж нас»).

1960

Севастополь. Республіканська преса повідомила про відкриття на Сапун-горі найбільшої в країні діорами, де відображено штурм радянськими військами цієї висоти 7 травня 1944 року.

1961

У м. Бахчисарай Кримської області розпочав роботу Будинок атеїзму. В ньому влаштовано виставку науково-атеїстичної літератури, відбувалися лекції з антирелігійної тематики, демонструвалися науково-популярні фільми.

1973

У м. Мелітополі відбулася нарада представників кримськотатарської молоді, ініційована Р. Рамазановим, Е. Куртумеровим, Е. Халіковим та А. Халіловим.

Підготували:
Світлана МОРМЕЛЬ,
Олександр ПИЛИПЕНКО

«Вимираючий» троллейбус?

Взагалі троллейбус і динозавр мають небагато спільного. Хіба лише те, що і троллейбус теж належить до «вимираючого» виду транспорту. І згодом про нього залишиться лише згадка. В усякому разі у нас, у Криму

Така перспектива засмучує директора підприємства «Кримтролейбус» Юрія Космачевського.

На прес-конференції він розповів, що згадане підприємство аж ніяк не може бути госпрозрахунковим і взагалі прибутковим. Насамперед тому, що сьогодні троллейбус є соціальним видом транспорту, оскільки на одного «оплатника» тут перепадає в середньому три пільговика. Всього маємо 34 категорії пільгових пасажирів, а невдовзі, за чутками, з'явиться і 35-та. Йдеться про багатодітні родини.

Юрій Космачевський поки що ставиться до цього терпляче. Він вийшов на стежину війни з державою і, як професіонал, зважати на жодні об'єктивні чи суб'єктивні причини не збирається. Директор повідомив журналістам, що держава заборгувала галузі 13, 3 млн грн. Те ж саме повідомив і в Господарчому суді Київського району Сімферополя. Але це не допомогло, у січні замість необхідних 2 млн грн на потреби «Кримтролейбуса» було виділено лише 800 тис. грн, а в поточному місяці очікується лише половина цієї суми.

Але це – не єдиний напрямок, в якому рухається наполегливий директор. Він уже має судові рішення, згідно з яким головний біль «Кримтролейбуса» можна цілком перекласти на міськвиконкоми. Це рішення зобов'язує їх – зокрема у Сімферополі, Алушті та Ялті – взяти на повне утримання неприбуткову галузь, незважаючи на те, чи є така реальна можливість. Щодо цього Юрій Космачевський наполегливо працює з головами міськрад, пояснюючи, що це не жарт, як наслідок можуть бути заарештовані їхні рахунки.

Але чи вірить сам генеральний директор у реальність такого сценарію? Не переконана. Можливо, тому він опрацьовує і третій напрямок дій, пов'язаний з інноваційними заходами. А це, зокрема, заміна старих квитків на нові, привабливіші, та проведення акції, про яку можна прочитати на зворотному боці квитка. Вона полягає в тому, що він не втрачає своєї цінності поза троллейбусом. Усі квитки слід зберігати до дня розіграшу, коли шляхом випадкового жеребкування визначиться номер квитка-переможця, власник якого одержить

безкоштовний проїзний квиток на наступний місяць. Можливо, й невеличка, але мотивація.

Підприємством «Кримтролейбус» запроваджується також легалізація, тобто підрахунок кількості пасажирів. Із цією метою у порядку апробації в одному з троллейбусів Сімферополя вже працює безконтактна система підрахунку людей. Винайшов і змонтував її колектив розробників міського науково-виробничого підприємства «Оптима – Юг». Щодо того, якого ефекту очікує від цього ноу-хау «Кримтролейбус», чіткої відповіді не прозвучало. Що це є: легалізація «зайців» чи «пільговиків», на особливий статус яких підприємство нібито не зазіхає? Хоча пасажирів-пенсіонерів уже намагалися перелічити, видаючи їм безкоштовні талони, які слід було віддавати кондукторам, а ті вимагали їх якомога більше – наприкінці експерименту просто відбирали залишки.

Результат виявився не на користь «Кримтролейбуса»: одержати додаткові кошти на відшкодування проїзду цієї категорії громадян не вдалося.

Тож чи не перетвориться згодом троллейбус на динозавра? Цей вид транспорту в Криму є засобом міжміського сполучення, неодмінним атрибутом південнобережного курорту.

Тамара СОЛОВЕЙ

ДЗВІН

Юрій Космачевський,
директор
підприємства
«Кримтролейбус»

ПО-РУССКИ

Троллейбус и динозавр имеют нечто общее: троллейбус тоже принадлежит к «вимирающему» виду транспорта. Во всяком случае у нас, в Крыму.

Такая перспектива огорчает директора «Крымтроллейбуса» Юрия Космачевского. Это предприятие не может быть хозрасчетным, да и вообще прибыльным. Сегодня троллейбус является социальным видом транспорта, поскольку на одного «платника» здесь приходится в среднем три льготника.

Одно из направлений действий, связанное с инновационными мероприятиями, – замена старых билетов на новые, а также введение легализации – подсчета количества пассажиров.

Троллейбус в Крыму – средство междугороднего сообщения, неперенный атрибут южнобережного курорта. Вопрос о его жизнедеятельности будет решаться по остаточному принципу: ведь рынок – есть рынок.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Троллейбус ве динозавр арасында бир багъ бар, чунки троллейбус бугуньки куньде оле-кете транспорт чешитине айт.

Чокъусында бизде, Къырымда. Бойле перспектива «Крымтроллейбус»нынъ ёлбашчысы Юрий Иванович Космачевскийнынъ кедер эте. Бойле ишхане мал-мульк эсаплы, ве келирли олуп бильмез. Бутунъ, троллейбус ичтимай транспорт чешити, чунки бир «толейджиге» мында учъ «льготник» олуп тыше.

Баш ёлбашчысы даа бир арекет ёнельмесини келиштире. Бу ёнельме инновацион тедбирнен багълы. Бу: эски билетлернинъ ерине янъыларгъа алмашувы, ве даа да ёлджуларнынъ сайувы козьде тутыла.

Къырымда, троллейбус – шеэрлер арасында къонущма вастасы.

О дженупбойлу курортнынъ айырылмагъан ве денъишилмеген къысымы. Онынъ олуды акъкында суаллер чезиледжек.

Соловейко із Севастополя...

5 лютого в культурному житті Севастополя відбулася важлива подія: на будівлі Севастопольського академічного російського драматичного театру імені А. Луначарського встановлена пам'ятна дошка на честь української оперної співачки Оксани Петрусенко

Панас Саксаганський свого часу назвав її «українським соловейком». А заспівав цей «соловейко» у Севастополі, почавши саме звідси свій злет до вершин слави.

Тривалий час місцем народження Оксани вважали малу батьківщину її батька – село Балаклію Зміївського повіту, нині – Харківщина. Але співробітники Севастопольського державного архіву, на запит біографів, у 2002 році за метричними книгами встановили справжню дату, місце народження та хрещення співачки. Реєстраційна книга церкви Всіх Святих у Севастополі свідчить, що обряд хрещення здійснив священник Андрій Григор'єв. І народилася вона не 18-го, як вважалося раніше, а 5 лютого 1900 року в Севастополі. Звали дівчинку Ксенія Бородавкіна. Псевдонім Оксана Петрусенко з'явиться пізніше, після виходу співачки на професійну сцену.

Її батько – севастопольський матрос. Після закінчення служби одружився з робітницею морського заводу Марією Кулешовою. Невдовзі у молодого подружжя народилася донька. Вони переїзять до Балаклії. Там родину спіткало нещастя: захворівши на сухоти, помирає батько, мати ж із малою дитиною змушена повернутися до Севастополя.

Оксана рано навчилася грати на гітарі, мала чудовий голос і співала під власний акомпанемент. Спочатку її запросили до церковного хору, пізніше – до хору прогімназії, де вона навчалася.

Від старенького вчителя-українця, що вчив її нотної грамоти, перейняла любов до української пісні. Проте вже в 14 років через матеріальну скруту змушена була залишити прогімназію й піти працювати. Спочатку – на взуттєву фабрику, потім – до морського порту на Корабельній стороні.

1917 року в Севастополі засновано український аматорський хор «Рада», у репертуарі якого були українські народні пісні та класичні твори. Оксану взяли до колективу, де вона співала дуетом із керівником хору Георгієм Загалом.

Після революції у місті гастролювала українська трупа, очолювана Степаном Глазуненком, і Оксана приєдналася до неї. Вже через рік, дізнавшись, що українському театру в Херсоні потрібні хористки, вона їде туди.

Гарної постави, з очима кольору морської хвилі, голосом чималого діапазону, поставленим самою природою, вона зачаровувала глядача.

Потім були Херсонський державний український театр, навчання в музично-драматичному інституті імені Лисенка,

МУЗЕЙ

робота в Казанському, Свердловському, Самарському оперних театрах.

У 1934–1940 роках Петрусенко працює в Київському оперному театрі. Це був період найбільшого успіху. Вона співає в опері, гастролує, виступає з сольними концертами, записує грамплатівки, її обожнює вся Україна. Після тріумфу у Львові, Ленінграді та Москві Оксані запропонували перейти до московського Большого театру, але вона відмовляється.

У 1938 році Петрусенко приїздить до Севастополя на гастролі разом із Михайлом Донцем. Вони грали «Наталку Полтавку» й «Запорожця за Дунаєм» у стінах театру «Ренесанс», спадкоємцем якого є сьогоднішній Севастопольський театр імені Анатолія Луначарського.

15 липня 1940 року, на вершині визнання, Оксана Петрусенко раптом трагічно помирає після пологів. Всенародне поховання співачки стало першими акордами гімну її посмертної слави, що звучить і понині.

1990 року севастопольське Товариство української мови імені Тараса Шевченка запропонувало міськраді на честь народної артистки України Оксани Петрусенко назвати музичну школу й одну з нових вулиць, але тоді в комуністичному Севастополі це було марною справою. І лише зараз місто, нарешті, вшанувало українську співачку, встановивши на її честь пам'ятну дошку. Це радісна подія, бо краще пізно, ніж ніколи. Може, згодом Севастополь розщедриться й на школу чи вулицю імені «українського соловейка» – Оксани Петрусенко.

У статті використані матеріали досліджень севастопольського історика, нині покійного Валька Кравченка.

Лідія СТЕПКО,
власкор «КС», Севастополь

Фото із архіву
Національної опери України

М. Лисенко.
«Наталка Полтавка»
Наталка –
О. Петрусенко,
Терпелиха –
Г. Маньківська.
1936 р.

ПО-РУССКИ

Пятого февраля в Севастополе на здании Академического русского драматического театра имени А. Луначарского торжественно открыли памятную доску в честь народной украинской певицы Оксаны Петрусенко.

Сотрудники государственного архива Севастополя в 2002 году по запросу биографа Петрусенко по метрическим книгам установили место, дату рождения и крещения выдающейся украинской певицы XX века. Долгое время местом ее рождения считали родину ее отца – село Балаклею Змиевского уезда, ныне Харьковская область. Запись в регистрационной книге церкви Всех Святых в Севастополе свидетельствует о проведенном обряде крещения священником Андреем Григорьевым. Так стало известно, что Ксения Бородавкина (по сценическому псевдониму – Оксана Петрусенко) родилась 5-го февраля 1900 года в г. Севастополе. Здесь же, в 1918 г., она начала свою профессиональную деятельность. Затем были: Херсонский государственный украинский театр, учеба в музыкально-драматическом институте имени Лысенко, Казанский, Свердловский, Самарский оперные театры. С 1934 по 1940 год Петрусенко поет в Киевском оперном театре, много гастролит. Ее обожают Киев и вся Украина. Жизнь певицы оборвалась в 40 лет. Гимн ее посмертной славы звучит и поныне.

Зірка Оксани Петрусенко

Оксана Петрусенко – легендарна співачка, одна з найвидатніших представниць української вокальної школи, народна артистка УРСР (1939 р.), кавалер ордена «Знак Пошани»

Народилася в бідняцькій родині Андрія та Марії Бородавкіних. Співала з раннього дитинства. Вона – справжній самородок, яка «зробила себе сама». Грунтовної освіти так і не отримала, але «вокальні університети» проходила скрізь, хоч би куди закинула її нелегка доля. В різних хорах рідного Севастополя, мандрівній трупі Степана Глазуненка (1918 р.), у першого чоловіка – композитора і диригента Херсонського театру Петра Бойченка (1918–1921 рр.), у Київському музично-драматичному інституті імені Миколи Лисенка (1923–1924 рр.) й паралельно – у видатного педагога Олени Муравйової, чиїм учнем, зокрема, був Іван Козловський, у професійних викладачів Казані, Свердловська (тепер Єкатеринбург) і Самари, де була прямою оперних театрів.

То була своєрідна підготовка до останнього тріумфального київського періоду її короткого, але яскравого життя. Тут, на сцені Київської опери, вона здобула визнання, шалену любов публіки, матеріальне забезпечення, артистичне звання, державні нагороди.

Оксана Петрусенко з великим успіхом виконувала партії в національних українських операх – «Наталці Полтавці» Миколи Лисенка, «Запорожці за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського, а також провідні ролі російського класичного репертуару. Блискуче співала українські народні пісні, поєднуючи талант співачки й актриси.

Наче метеор, вона спалахнула й пролетіла небосхилом українського мистецтва, залишивши за собою незгасний слід.

Незабаром виповниться 70 років, як Оксану Петрусенко прийняла рідна українська земля, а численні автори монографій, наукових дисертацій, статей і досі намагаються розкрити її феномен. У Херсоні щороку проводиться Всеукраїнський конкурс вокалістів імені Оксани Петрусенко, а у Севастополі на її пошану вже вдруге пройшов оперний фестиваль.

Біля пам'ятної меморіальної дошки в Києві, на будинку по вулиці Богдана Хмельницького, де жила співачка, а також на її могилі, що на столичному Байковому кладовищі, – завжди свіжі квіти як символ щирої й нев'янучої народної любові.

Ольга ГОЛИНСЬКА

МУЗЕЙ

Оксана Петрусенко.
1930 р.

С. Гулак-Артемовський.
«Запорожець за
Дунаєм».
Одарка –
О. Петрусенко. 1936 р.

Ж. Бізе. «Кармен».
1934 р.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Февральнинъ 5-де Акъярда А. Луначарский адына Академик рус драма театрининъ бинасына Украина халкъ йырджысы Оксана Петрусенкогъа багъышлангъан хатыра тахтасыны ачтылар.

Акъярдаки девлет архивининъ хадимлери Петрусенконынъ биографы яшкъан сымарышынен, метрик китапларыны огренип, XX ас. йырджысы догъгъан ве чокъундырылгъан ери ве кунюни бельгиледилер. Чокъ заманлар девамьнда онынъ догъгъан ерини бабасынынъ ватаны – Змиевский уездининъ (шимди Харьков виляети) Балаклея коюни эсап эте эдилер. Акъярнынъ Всех Святых кильсенинъ регистрация китабында Андрей Григорьев тарафындан алып барылгъан чокъундурув тедбири акъкъында язы бар. Бойле этип, Ксения Бородавкина (санадаки ады – Оксана Петрусенко) 1900 с. февраль 5-те Акъярда догъгъаны белли ола. 1918 с. Айны ерде о озъ иджадий фаалиетини башлай. Сонъра Херсон украин театри, Лысенко ад. музыкалы-драма окъув институтында окъув, Къазан, Свердловск, Самара опера театрлери. 1934 с.-ден 1940 с. къадар Петрусенко Киев опера театринде йырлай, гастроллерде чокъ булуна. Киев ве умумен Украинада севилен. Йырджынынъ омюри 40 яшына кельгенде кесильди. Амма бу куньгедже онынъ шан-шурет гимни янгъырамакъта.

Замовчуване ім'я

Дехто і досі вважає, що 23 лютого 1918 року загони Червоної гвардії справді здобули перші перемоги над військами кайзерівської Німеччини під Псковом і Нарвою

Упродовж багатьох десятиліть ці події подавалися як «день народження Червоної армії». Уже в сучасній Україні 1993 року 23 лютого було перетворено на свято захисника Вітчизни, хоча справжнім днем захисників Батьківщини для кожного громадянина України і патріота держави є 29 січня 1918 року, коли від куль «червоних братів» трагічно загинули під Крутами київські студенти.

Тієї ж пори у Криму відбувалися не менш страшні події. «Червоні матроси», які прибули з Балтики з відверто каральною метою, лютували на півострові, знищуючи паростки молодого демократії. Апогеем дикунської та кривавої різанини було вбивство без суду і слідства саме 23 лютого 1918 року видатного сина кримськотатарського народу Номана Челебіджихана. Саме він, поет і письменник, муфті мусульман Криму, Білорусі, Литви та Польщі був главою першого кримського національного уряду.

Ім'я муфті Челебіджихана всі ці довгі роки було символом боротьби кримських татар за національні права, національну ідентичність і поновлення власної державності.

Цього дня кримські татари згадують усіх, хто загинув у боротьбі за Батьківщину.

Історія Криму дотепер є великою таємницею не тільки для більшості громадян України, а й мешканців півострова, пересічних кримчан. Із самого початку існування Російської імперії трагічна доля корінного народу Криму була ретельно

замовчувана і перекручена імперськими казкарями-істориками за десятками і сотнями підручників та «історичних» романів. А після 1917 року за справу переписування історичних подій взяли їхні комуністичні нащадки.

«Імперська» історія кримських татар дуже схожа на брехню про минуле українського народу та українських політичних діячів, які жили, діяли і страждали за долю України останні, майже чотири століття. Знищення Гетьманської України наприкінці XVIII століття майже збіглося зі знищенням держави кримських татар – Кримського Ханства.

Руйнування історико-культурної спадщини кримськотатарського народу, перекручення історичної пам'яті, масові депортації, що почалися за правління Катерини II, були завершені, як здавалося вже комуністичним неоколоніалістам, у травні 1944 року, коли весь народ злочинно позбавили історичної Батьківщини.

І лише сьогодні, у незалежній Україні, з'явилася можливість говорити правду, поновити історичну справедливість, висвітлювати темні плями справжніх подій.

У цьому ряду стоїть і відновлення імені Номана Челебіджихана.

Кримські татари вперше зробили спробу історичного відродження 1883 року – через сто літ після зникнення національної держави. Саме тоді світ побачив кримськотатарську газету Tercüman («Перекладач»). Так почався перший етап епохи національного відродження та порятунку.

МУЗЕЙ

Це був зоряний час Ісмаїла Гаспринського (Гаспрали) та його соратників. І, як перший крок до світла, вони започаткували реформи в освіті. Схоластичне навчання у релігійних навчальних закладах – медресе – було змінено на навчання у світських школах, з'явилися паростки інтелігенції. Ці події розсіювали майже середньовічну темряву, стали значним кроком у справі пробудження загальнотюркської свідомості.

1905 року Абдурешит Медієв з Карасу-базара (тепер Білогірськ) очолив гурток, основною метою якого було визволення кримськотатарської нації з-під ярма царської Росії. Налагодили друку і напівлегальних газет Uşkun («Іскра») і Vatan hadimi («Служіння Батьківщині»).

Насіння національного порятунку впало на благодатну землю. На історичну сцену виходило нове покоління діячів. І найвизначнішим серед них був Номан Челебіджихан.

Він народився в сім'ї Ібраїма Челебі, імама мечеті села Буюк-Сонак. Початко-

На фотознімках
1917 р.

Номан Челебіджихан

Курултай
кримськотатарського
народу

Керівники
кримськотатарського
парламенту
Джафер Сейдамет,
Асан Сабрі Айвазов,
Номан Челебіджихан,
Сеїтджеліл Хаттат

ПО-РУССКИ

Я поклялся повязать
раны своему народу
Как же можно позволить
моим бедным братьям гнить?
Если я буду жить и
печалиться не о них,
Пусть в моём сердце
чёрная кровь не кипит,
пусть высохнет.

Много мифов связано со становлением большевистской власти на территории Крыма. Апогеем этих кровавых событий на полуострове стало убийство без суда и следствия 23 февраля 1918 года Номана Челебиджихана. Именно он – поэт и писатель, муфтий мусульман Крыма, Беларуси, Литвы и Польши – был главой крымского национального правительства. Его имя едва не столетие являлось настоящим символом борьбы крымских татар за национальные права и национальную идентичность. И только сегодня, в независимой Украине, появилась возможность говорить правду, восстанавливать историческую справедливость.

Известно, что в марте 1917 года состоялся I Всекрымский мусульманский съезд, основавший Временный крымско-мусульманский исполнительный комитет, главой которого был избран Номан Челебиджихан. Он выступал за равноправие всех народов, которые живут в Крыму.

«Наша задача, – говорил Номан, – создание такого государства, как Швейцария. Народы Крыма представляют собой прекрасный букет, и для каждого народа необходимы равные права и условия, так как нам идти рука об руку».

Но прошло менее года и Номан Челебиджихан стал жертвой большевистского террора: 26 января 1918 года его арестовали, а 23 февраля без суда зверски убили, его тело было выброшено в Черное море, которое стало могилой поэта...

Талант Челебиджихана разносторонний. Он владел и поэтическим даром. До нас дошли не все его произведения, но даже тех, которые есть, вполне достаточно для того, чтобы он вошел в историю как поэт и писатель.

ву освіту здобув у сільській школі, пізніше навчався в медресе Акчора, а потім у Зинджирли-медресе в Бахчисарай.

У 1908 році Номан вирушив до Османської імперії здобувати вищу юридичну й богословську освіту у Стамбульському університеті. Під час навчання він із товаришами заснував кілька організацій. Одна з них – Yaş Tatar Yazıcılar Cıupı («Товариство молодих татарських письменників»), яка видрукувала такі літературні твори, як «Молитва ластівок» (Qarılqaçlar Duası), «Золоте світло» (Altın Yarıq), «Збірка віршів» (Şiirler Cönkü).

А члени «Товариства кримськотатарської учнівської молоді» створювали, публікували та поширювали патріотичні вірші, оповідання, політичні й історичні статті серед молоді в Криму. У ті ж роки заснована і підпільна політична організація «Батьківщина» (Vatan), до складу якої ввійшли кримськотатарські студенти. Лідерами були Номан Челебіджихан, Джафер Сейдамет, Абибулла Одабаш.

1912 року Номан із відзнакою закінчує університет і повертається до Криму. 1913-го вступає на юридичний факультет Санкт-Петербурзького інституту психоневрології. Але на початку Першої світової війни, повернувшись на півострів, разом із Джафером Сейдаметом починає розробляти стратегію національної боротьби. На початку 1917 року політичні організації Криму вийшли з підпілля. У березні відбувся І Всекрымський мусульманський з'їзд, на якому був заснований Тимчасовий кримськомусульманський виконавчий комітет. Головою обрано Челебіджихана. Одночасно він став першим всенародно обраним муфтієм мусульман Криму.

Усі історичні звершення 1917 року, що стали фундаментом відродженої національної політики кримськотатарського народу, відбувалися під керівництвом Номана Челебіджихана.

Значущість особистості Челебіджихана незабаром збагнули й супротивники національної революції. За підтримки старих і молодих соратників, разом із однопдумцями він долав підступи мурзів і ре-

акційного духівництва, обурених революційною активністю раніше відкинутого від влади народу. Саме масова підтримка допомогла Челебіджихану звільнитися з-під арешту, якому 23 липня зухвало піддала муфтія російська адміністрація Криму. Тоді народне обурення зібрало в Сімферополі 30 тисяч протестуючих з усього півострова. 24 липня було терміново скликано Надзвичайний з'їзд кримських татар. Його учасники вимагали звільнення з посади губерньського комісара Богданова, винного у брехливому обвинуваченні Челебіджихана у державній зраді. Були виведені з членів мусвиконкому кілька кримських татар, підозрюваних у наклепі на Челебіджихана.

26 листопада 1917 року (за старим стилем) у Криму відбувся І Курултай кримськотатарського народу, підготовлений Номаном Челебіджиханом і його соратниками. Курултай оголосив себе національним парламентом першого скликання.

Парламент вибрав зі свого середовища Кримську національну директорію, головою обрали муфтія Номана Челебіджихана.

Через кілька днів директорія перейменована на Кримський національний уряд.

На півострові зафункціонували і парламент (Курултай) – законодавчий орган, і Національний уряд (Директорія) – виконавчий орган.

Номан виступав за рівноправність усіх народів, які мешкають у Криму. «Наше завдання, – говорив він, – створити таку державу, як Швейцарія. Народи Криму – прекрасний букет, і для кожного народу необхідні рівні права й умови, тому що нам жити пліч-о-пліч».

Жовтневий переворот у Росії й прихід більшовиків до влади, які не визнавали кримськотатарського уряду, поставили під загрозу існування молодого Кримської Республіки. Перший Курултай і Перший кримськотатарський уряд – Директорія проіснували недовго – з 26 листопада 1917 року до 10 січня 1918-го (за старим

МУЗЕЙ

стилем), коли Номан Челебіджихан змушений був піти з посади голови уряду.

Більшовики активізували свої дії в Криму і зрештою захопили весь півострів.

Номан став жертвою більшовицького терору в Криму. 26 січня 1918 року його заарештували, а 23 лютого цього ж року без суду по-звір'ячому Челебіджихана вбили. Могилою поета стало Чорне море...

«Лихо й страждання вчать нас ще глибше розуміти, наскільки велика й безцінна воля», – казав за декілька днів до арешту Челебіджихан.

Номан Челебіджихан мав і поетичний дар. До нас дійшли не всі його твори, але достатньо для того, щоб його ім'я ввійшло в історію як письменника. Його вірш Ant etkenmen («Я поклявся...»), виконаний під музику на відкритті Курултаю, став національним гімном кримських татар.

Оповідання Karılqaçlar duası («Молитва ластівок») поєднує традиції національної літератури з розвиненим до початку ХХ століття цим оповідним жанром в європейській літературі. Цей твір є віхою у розвитку кримськотатарської літератури.

Є в історії народів події й особистості, значення яких визначаються не тривалістю їхнього буття, а історичною затребуваністю. Курултай, як явище, і Челебіджихан, як особистість, у ментальності кримських татар нерозривні і назавжди залишаться символами політичного й культурного суверенітету кримськотатарської нації.

Шефика АБДУРАМАНОВА

Я ПОКЛЯВСЯ...

Я поклявся пов'язати рани
болісні братам.
Чи то можна, світ татарський
ген загине, загине?!
Якщо не заради братства
відречусь від всіх бажань,
Кров у серці хай
застигне, почорніє вся як є.

Я поклявся дати волю
щирим сонця променям.
Чорний морок брата
брата відшукати не дає.
Якщо, дивлячись на те,
я не здригнуся від страждань,
Хай зі сліз моїх
кривавих море хвилі розіллє.

Я поклявся, слово дав я,
за народ життя віддам,
Буду знати та дивитись,
сльози витру я братам.
Можеш жити безліч років,
Курултаю ханом стань –
Та за кожним стане
черга приходити гробарям.

Номан Челебіджихан

Переклад з кримськотатарської
Майє АБДУЛГАНІЄВІ

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Ант эткенмен, миллетимнинъ
ярасыны сармагъа,
Насыл болсын бу заваллы
къардашларым чурусын?
Онлар ичюн окюнмесем,
къайгъырмасам, яшасам,
Юрегимде къара къанлар
къайнамасын, къурусын.

Къырымда большевик
акиметининъ пекинмесинен
багълы уйдурма тарихлер
гъает чокътыр. Ярымадаки
бу къанлы вакъиаларнынъ
энъ юкъары нокътасы –
бу 1918 с. февраль 23 куню
Номан Челебиджиханнынъ
ич махкемесиз юзь берген
ольдюрилъмеси олды.
Языджы ве шайр, Къырым,
Акърусие, Литва ве Полония
мусульманларнынъ муфтиси
– о, Къырым Миллий
Акиметининъ башлыгъы эди.
Онынъ ады тамам
иле бир асыргъа
къырымтатарларнынъ
миллий актъ–укъукълары ве
миллий озъгонлиги ичюн
курешининъ темсли олды.
Земаневий Украинада, не исе,
акъикъат сейлемек мумкин ве
тарихий адалетни гъайрыдан
къурмакъ имкянлары бар.

Белли ки, 1917 с. март
айында І Бутонкъырым
мусульманларнынъ
топлашувы кечирильди ве
анда Къырым мусульманлар
муакъкъат иджра комитети
тешкиль олунды, онынъ
башпына Номан Челебиджихан
сайланды. Вакъыт кечеркен,
онинъ Миллий акимети
вазифесиндеки эмиети даа
да буюды, о, чокъ урьмет
къазанды. Озю исе Къырымда
яшагъан еписи миллетлернинъ
мусавийлигининъ тарафдары
эди. «Макъсадымыз оларны
(миллетлерни) бир ерге
топлап, эписинден гузель ве
нефис демет япмакъ, гузель
Къырым адасында медений
бир Исвечре тэсис этмектир,
чюнки оларнен берабер къол–
къолгъа берип кетеджекмиз»
– деген эди Номан.

Амма бир йылдан аз девирде
Номан Челебиджихан
да большевик терроры
къурбанларынынъ сафларына
тюшти: 1918 с. январь 26–
да о якъаланды ве февраль
23–те джанаварджасына
ольдюрилип, джеседи, онынъ
мезарына чевирильген, Къара
деньизге быракъылды...

Челебиджиханнынъ чешит
истидатлары бар эди.
О шайр эди. Бизим кунюмизге
эписи эсерлери етип оламаса
да, тарихке онынъ шайр ве
языджы оларакъ киргенине
олар там иле етерли.

Фотознімки
Олексі
НОСАНЕНКА
та з архіву
Кримськотатарського
музею мистецтв

Яку Росію я люблю?

УКРАЇНСТВО

Названо імена лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка 2010 року. Серед достойників – професор Римського університету «Ла Сап'єнца» Оксана Пахльовська. Почесну відзнаку письменниця отримає за книгу публіцистики «Ave, Europa!»

У Київській дитячій Академії мистецтв – особливому мистецькому центрі столиці, де все працює на Творчість – випадкових заходів не буває. Ось і спілкування з Оксаною Пахльовською – відомим культурологом, доктором філологічних наук, авторкою багатьох книг – підтвердило це правило

Зустріч розпочав ректор академії Михайло Чембержі – автор унікального проекту навчального закладу «Київська дитяча академія мистецтв».

Разом із бакалаврами, викладачами, гостями закладу Оксана Пахльовська шукала відповідь на питання «Україна – Європа: чи можлива зустріч?»

Тему і назву визначила книга письменниці «Ave, Europa!» Латинське «AVE!» означає і вітання при зустрічі, і прощання при розставанні.

«Я не знаю, яке з цих двох «AVE!» скаже Україна найближчими роками», – написала автор у передмові до видання. «Ave, Europa!» – це збірка статей, есеїв, текстів публічних виступів Пахльовської, написаних із 1989 до 2008 року. Частина з них було опубліковано в українській пресі, зокрема, в газетах «Дзеркало тижня», «Слово Просвіти», «Літературна Україна», «День».

Один з лейтмотивів збірки в тому, що повернення до Європи дасть Україні змогу розбудовувати власну націю і державу.

Книжка побачила світ у столичному видавництві «Пульсари» і мала неабиякий розголос в українському суспільстві.

На Національну премію України імені Тараса Шевченка 2010 року книгу «Ave, Europa!» висунули Національна спілка письменників та Національна спілка журналістів України.

Ця книжка подає український інтелект, Дух як універсальний символ смислової цілісності й наповненості.

Торік Оксана Пахльовська презентувала в Києві та Львові ще одне видання «Я не скажу тобі, що це любов» – переклади вибраних поезій Коррадо Калабрó, одного з найоригінальніших авторів сучасної італійської літератури. Ошатний том побачив світ у львівському видавництві «Літопис».

На початку 2010 року Оксана Пахльовська одержала срібний орден «За інтелектуальну відвагу» – відзнаку, яку щорічно вручає Капітула незалежного культурологічного часопису «І».

І наразі – Шевченківська премія, найвища державна нагорода у сфері гуманітаристики.

«Кримська світлиця» щиро вітає вельмишановну лауреатку і бажає нових творчих здобутків!

ПО-РУССКИ

Люблю Россию европейскую. Россию, которая умеет сомневаться. Россию, которая умеет смотреть на себя критическим взглядом. Россию, которая имеет совесть, – не какую-то мифическую, особую, только ей присущую, а совесть общечеловеческую. Люблю Россию, которая умеет уважать другие народы. Россию, которая, вслед за Буниным, убеждена, что «истина – выше России», а не наоборот.

Помню Россию конца 70–80-х годов, когда я там училась, – так как по воле той же таки России перед дочерью опальных родителей были закрыты двери украинских вузов. Помню круги русской оппозиции – писательские, художественные.

К оппозиции – более или менее выразительно – принадлежали и мои преподаватели Московского университета. Мы часто переговаривались даже не словами – глазами. Эти люди умели уважать Украину – не как «младшую сестру», а как побратима в несчастье – в западне тоталитарной системы. Очень просто – это была интеллигенция, это были потомки, которые чудом спаслись, интеллигенции, уничтоженной в 30-е и другие года, – уничтоженной потому, что это были люди культуры в государстве, основанном на плебейской ненависти к людям умственного труда.

Осенью 2007 года оппозиционная «Новая Газета» напечатала новую работу выдающегося русского историка Юрия Афанасьева «Трагедия победившего большинства. Размышления об отечественной истории и ее интерпретациях».

Ученый говорит о «прошлом – живом и изуродованном», о мифологизации и героизации русской истории со стороны власти – как способ легитимизации этой власти. Легитимизация не выборами, не благосостоянием и социальным миром общества, а риторическими формулами абстрактного величия, мистифицированной акритичной историей. Очень грустно читать эти его мысли – такие естественные в европейском контексте, насыщенном критическим мышлением, и такие неприемлемые в России, где Сталин, оказывается, был «эффективным менеджером».

УКРАЇНСТВО

Люблю Росію європейську. Росію, яка вміє сумніватися. Росію, яка вміє дивитися на себе критичним поглядом. Росію, яка має сумління, – не якесь міфічне, особливе, тільки їй властиве, а сумління загальнолюдське. Люблю Росію, яка вміє поважати інші народи. Росію, яка, вслід за Буніним, переконана, що «истина – выше России», а не навпаки.

Пам'ятаю Росію кінця 70–80-х років, коли я там вчилася, – бо з волі тієї ж таки Росії перед дочкою опальних батьків були зачинені двері українських ВНЗ. Пам'ятаю кола російської опозиції – письменницькі, мистецькі кола. До опозиції – більш чи менш виразно – належали й мої найкращі викладачі Московського університету. Ми часто перемовлялися навіть не словами – очима. Ці люди вміли поважати Україну – не як «молодшу сестру», а як побратима в нещасті – в лабетах тоталітарної системи. Дуже просто – це була інтелігенція, це були нащадки, – які чудом врятувалися, – інтелігенції, знищеної в 30-ті й інші роки, – знищеної тому, що це були люди культури в державі, заснованій на плебейській зненависті до людей розумової праці. Нещодавно, з відстані десятирок, до мене озвалася моя професорка історії італійської мови з проханням дозволити надрукувати в своєму підручнику історії провансальської мови мої російські переклади провансальських трубадурів. Тоді це для мене була гра, студентський експеримент середньовічної версифікації. Але мене зворушила не так актуалізація цього експерименту, як увага, з якою ця тепер уже моя колега розпитує мене про мої переклади українською, про роботу в Україні й Італії. Я для неї – не «хохлы» і вона для мене – не «кацапы», ми одна стосовно одної – люди культури, і наше порозуміння легке й природне. Чи інша моя професорка – історик італійської літератури. Вона завжди була для мене трохи таємничою – в ній було якесь кам'яне мовчання. Через багато років я зустріла її на конференції в Єрусалимі. І зрозуміла: все своє життя вона була змушена приховувати свою єврейську ідентичність. Вийшла її книжка про Москву, в якій були страшні слова: вона писала, що не обернеться подивитися на Москву, щоб не стати соляним стовпом, як жінка Лота...

А супроти цього чистого і красивого відчуття порозуміння – інше, трохи, сказати б, амбівалентне. Молоді російські літератори тих часів – вони вже починали розуміти небезпечний тягар проблем, який наростає у стосунках між Росією та Україною. «Нас так крепко обняли, что мы возненавидели друг друга», – сказав мені один з них. Була така мила атмосфера: меланхолійні пісні російських бардів, читання віршів годинами, ейфорія подоланого відчуження... Але в якийсь момент я їм сказала: різниця між «нами» й «вами» все ж грандіозна. Дядько одного з вас воював у Карпатах. І запитав ста-

рого: «Дед, хорошо, что мы пришли?» А старий відповів: «Синку, та ви ж гірші од німців». А брат другого російського ліберала служив тоді на морському флоті. І в той момент – часи «Солідарності!» – корабель, на якому він ніс доблесну військову службу, тримав під прицілом Щецін, в якому живуть мої польські родичі... Отут між народами розкривається прірва, яку гарними словами й благами намірами не закидаєш. Потрібна науково ґрунтовна та етично відповідальна реконструкція історії драм, конфліктів, втрат у стосунках українського й російського народів.

Але наскільки це можливо сьогодні в Росії, де знову історія пишеться в Кремлі? Отже, знову не буде діалогу, а відтак порозуміння і прощення.

Восени 2007 р. опозиційна «Новая Газета» надрукувала нову працю видатного російського історика Юрія Афанасьєва «Трагедия победившего большинства. Размышления об отечественной истории и ее интерпретациях». Вчений говорить про «прошлое – живое и изуродованное», про міфологізацію і героїзацію російської історії з боку влади – як спосіб легітимізації цієї влади. Легітимізація не виборами, не добробутом і соціальним миром суспільства, а риторичними формулами абстрактної величі, містифікованою акритичною історією. Дуже сумно читати ці його думки – такі природні в європейському контексті, насиченому критичним мисленням, і такі неприйнятні в Росії, де Сталін, виявляється, був «ефективним менеджером», а десятків мільйонів загублених людей так наче й не існувало. Він і справді був дуже «ефективним менеджером» – «менеджером» гігантської Фабрики Смерті. Афанасьєв пише: «[...] общество, лишенное исторической памяти, – это общество, не способное вписаться в определенную традицию и, следовательно, не способное воспринимать себя адекватно. Другими словами – это еще не общество, а пока только население, лишенное идентичности»¹. Тобто, по суті, імперська, великодержавна Росія з її помпезною кремлівською сценографією, чи ксенофобська, расистська Росія з її «Русскими маршами» – це насправді Росія без ідентичності, а отже, і без проекту майбутнього. І це саме і є Росія, яка відмовилась від своєї європейської природи, але не набула й природи азійської. І що змінилося за два століття, якщо ще П'єтр Чаадаєв у своїх «Философических письмах» та «Апологии сумасшедшего» замислившись над долею «этой бедной России, заблудившейся на земле», бачив свою Батьківщину як «прореху на человечестве», як вічного «бездарного ученика истории»?!

Чаадаєв і Рилєєв, далі Герцен, потім Сахаров, потім Афанасьєв, а з ним і різні обличчя, різні голоси – Політковська, Наводворська, Латиніна, Ковальов, Іларіонов, Піонтковский, Євгеній Кісєльов... А ті росіяни, які працювали з «Культу-

рою» Єжи Гедройця в Парижі? Чи Наталія Горбанєвська та її друзі – «большая маленькая восьмерка», – які 25 серпня 1968 р. вийшли на Красну площу на демонстрацію протесту проти вводу радянських військ у Чехословаччину? Вони є, вони були, вони будуть...

Але що? Чаадаєв став першим в'язнем тодішньої психушки – бо ж у російських координатах не може вважатися нормальною людиною, не згодна зі своєю владою і не до кінця впевнена в апріорній величч Росії. В'язнем психушки була Горбанєвська, а сьогодні – петербурзький активіст опозиційного інтернету Вадим Чарушев. Просто молодий хлопець, який створив популярну інтернет-групу «Галина Старовойтова, ваши идеи живы», сказав, зокрема, що не згоден з офіційним трактуванням Голодомору, і... був посаджений за це у 6-ту психіатричну лікарню². Словом, не одна «чеховська палата № 6», а ціла психлікарня № 6... «Красуйся, град Петров, и стой неколебимо, как Россия»...

За багатьма відомими іменами є дуже багато людей, мало або й зовсім невідомих, які мовчки і стоїчно захищають європейську Росію. Це розкидані по всій Росії члени «Меморіалу» (<http://www.memo.ru/>), які борються проти порушень прав людини, які здійснюють святу роботу з побудови пам'яті – деталь за деталлю збирають свідчення про мільйони репресованих росіян, литовців, українців, грузинів, євреїв, поляків та представників інших народів (але потім до них, як це сталося в грудні 2008 р. у петербурзькому відділенні «Меморіалу», вриваються люди в масках і секвеструють жорсткі диски комп'ютерів з архівами). Чи інформаційно-аналітичний центр «Сова» (<http://www.sova-center.ru/>), що займається послідовним і системним дослідженням націоналізму і ксенофобських рухів у Росії. І десятки інших не просто «інформаційно-аналітичних центрів», а невралгічних центрів російської чесності. Перемовляються між собою цими вогниками протистояння, мовченці свічками в середньовічних монастирях, що схилилися над книгами в часи чуми і воєн. Оточені залізним «Кольцом патристических ресурсов» (<http://www.gossija.info/>) – незліченними організаціями та їхніми сайтами націоналістичної Росії, яка проповідує зненависть до всіх і всього, що не є російським. А автентично російським визнає лише імперські, ксенофобські й расистські візії, де рябить в очах від двоголових орлів і таких уже нерідкісних в сьогоднішній Росії свастик.

Мені дуже сумно думати про самотність цих людей перед лицем хитких і хижих голів невинної гідри авторитаризму. Захід допоміг польській «Солідарності»: від урядів, президентів, Папи Римського до найменших парохій – Європа надавала Польщі свою підтримку в усіх можливих формах. Бо сприймала Польщу однозначно «своєю». А зараз цю російську опозицію покинули

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Авропа хасиетли Русини севем. Шубеленмеги бильген Русини севем. Озюне тенькидий назарнен бакъмагъа бильген Русини. Виджданлы олгъан – насылдыр уйдурма ве тек онгъа хас видждан дегиль де, умуминсаний видждангъа хас олгъан Русини. Башкъа халкътарны урьмет этмеге бильген Русини. И. Бунин пешинден «акъикъят Русиеден устюн», деп (амма аксине дегиль!) ишангъан Русини.

70-80-нджи сенелернинъ сонгъындаки Русини хатырлайым. Мен о девирде талебе эдим – чюнки, айны шу Русининъ ирадесинен, башлыкъларгъа уймагъан ана-бабанынъ кызы огъонде украинадаки алий окъув юртларынынъ къапулары къапалды. Рус оппозициянынъ даирелери акъылымда – языджылар, рессамлар. Азмы-чокъмы ифадели алда Москва университеттеки оджаларым да оппозициягъа менсоп эдилер. Чокъ керелер бизлер сёзнен дегиль де – назарнен англаша эдик. Бу инсанлар Украинаны «кадя» оларакъ дегиль де, тоталитар системанынъ тузагъына тюшкен мусавий агъа-къардаш деп сая эди. Англамакъ зор дегиль – олар зиялылар эди. Зеин эмекчилерине нисбетен плебейлер ис эткен нефретке эсаслангъан девлетнинъ медениет эрбаплары олгъаны себебинден, 30-нджы ве дигер сенелерде ёкъ этильген зиялыларнынъ бала ве торунлары эди.

2007 с. кузьде оппозиция нешири «Новая Газета» да меншур рус тарихчы Юрий Афанасьевнинъ «Гъалип чыкъкъан чокълукънынъ фаджиасы. Ватанымызнынъ тарихы ве онынъ интерпретациялары акъкъындаки тюшюнджелер» адлы янгъы эсерини дердж этти. Теткыкыатчы «сагъ эм де сакъатлангъан кечмиш» акъкъында, акиметнинъ тарафындан озюни къанунлаштырмакъ ичюн бир васта оларакъ рус тарихынынъ уйдурмаларгъа чевирмеси ве къараманий чизгилерге толдурмасы акъкъында айта. Сайлав, джемиетнинъ эйилиги ве тынчлыгъыны яратылув усулынен дегиль де, хаялий улулгъынынъ риторик формулалары иле, тенкыитке терс кельген уйдурма тарих ярдымынен къанунлаштырув козьде тутула.

всі. У себе на Батьківщині опозиціонерів або вбивають, або змушують їх виїжджати на Захід. Про Політковську друкуються пасквілі, в яких вона постає пройдисвіткою «Політровою», що отримує на Заході премії імені «Гамнюса». Нехай французький філософ Андре Глюксманн пише, що Анна морально рятує російську ідею. Але це він пише у передмові до книжки Політрової «Чеченія. Безчестя Росії», яка вийшла друком у Франції та Італії, але не в Росії. У Росії відомо все про денну, а особливо нічну діяльність кожної пластикової ляльки шоу-бізнесу. А на запитання західних журналістів, які показують перехожим фото Політрової, росіяни знижують плечима: «А кто это такая?» Імена опозиціонерів фігурують у зловісних списках «врагов русского народа» – як у чорносотенні часи. Цих росіян покинули брати-слов'яни, які гуртом ринули в Європу і хочуть якнайшвидше позбутися відчуття приналежності до «російського світу». От хіба тільки, як завжди, Польща їх не забула. Ми їх теж покинули, бо в нас інші проблеми. А Захід їх покинув, бо десь у глибині душі Захід переконаний, що Росія не належить до його культурного простору. А отже, краще безперерійно отримувати російський газ, аніж інвестувати час і енергію в російську демократію, що розвивається (якщо розвивається!) з такими ось катастрофічними «перебоями».

Так, цю ірраціонально чесну Росію я люблю. Вона мені близька відкритістю свого європейського мислення, своєю

безстрашністю, своєю гіркуватою іронією, своєю відчайдушністю інтелектуалів, приречених на поразку в царстві, за Мережковським, «Грядущего Хама». Але це «царство» прийшло в 1917-му – величезною мірою як результат антагонізму з Європою російської імперської системи, результат нищення культури – і культур – в ім'я держави. Цей зірваний з цепу «Грядущий Хам» спалив садибу Пушкіна в Михайловському і садибу Блока в Шахматовому. А інший поет – Маяковський – ще й посміявся з умираючого Блока: «Кругом тонула Россия Блока...» І намалював нищівний портрет найбільшого російського лірика: «И сразу – лицо скучнее менял, / мрачнее, чем смерть на свадьбе: / «Пишут... из деревни... сожгли... у меня... библиотечку в усадьбе». Бідний Блок, а він же сам їх накликав, цих варварів, коли писав: «Да, скифы – мы! Да, азиаты – мы, / С раскосыми и жадными очами!» І проороко передбачав, як поведуться «скіфи» стосовно Європи: «Мы широко по дебрям и лесам / Перед Европою пригожей / Расступимся! Мы обернемся к вам / Своею азиатской рожей!»...

Поема Маяковського називалась – «Хорошо!» Надто мало російських письменників написали поем і романів із назвою «Плохо!» То й не дивно, що заклик Маяковського «Сегодня надо / кастетом / кроить мир в черепе!» закінчився закликотом «мочить в сортирах» цілі народи. «Сказано – сделано».

Тож Росія, яку я люблю, це Росія – альтернативна цій стихії варварської де-

УКРАЇНСТВО

струкції культури. З такою Росією ніяких би проблем в Україні не було (або, принаймні, вони були б максимально амортизовані). Україна б спокійно готувалася до євроінтеграції, а Росія реконструювала б свою державу після двох її крахів у одному лише столітті й була б алеатом західної спільноти в протистоянні небезпекам сучасного світу. Однак в історії, як відомо, категорії «якби» не існує.

Є ще один бік справи. Часом «політично коректні» українські інтелектуали досить полегшено кажуть, що вони не люблять російської політики, але люблять «Росію Пушкіна». Чи, скажімо, «політично коректні» українські (та й не лише українські!) історики, які мають тенденцію казати, що Сталін, він, звичайно, монстр. А от російський народ у його злочинах не винуватий...

Усе набагато складніше. Драма сьогоденних стосунків України (і Польщі, і Грузії, і країн Балтії – та й всієї Європи) з Росією народилася не сьогодні. Європа теж була жорстоким колонізатором, але в неї завжди були інтелектуали, які засуджували за колоніалізм свої уряди, – гігантські постаті від Монтеня до Монтеск'є, до Джейн Остін, до Ейтса і Сартра. В Росії – інакше. Пушкін був геніальний поет, але це не заважало йому прославляти кривавого генерала Ермолова, який залив кров'ю «братній» Кавказ. Історія іде по колу. Якщо в XIX ст. Пушкін написав: «Смирись, Кавказ: идет Ермолов!», то сьогодні він мав би відзначити це знаменне «братерство» народів не менш поетичною сентенцією: «Смирись, Кавказ: идет Медведев!» У поемі «Кавказский пленник» поет оспівав царського генерала, який ішов «как черная зараза, / Губил, ничтожил племена...» І це, виявляється, була не ганьба, а «славный час»: «И воспою тот славный час, / Когда, почуя бой кровавый, / На негодующий Кавказ / Подъялся наш орел двуглавый...» У такому захваті був поет перед доблестями генерала, що навіть просив честі стати його секретарем... І так само Лермонтов, добре знаючи Кавказ «по долгу службы», жорсткими словами передав ставлення до росіян у чеченських селах: «Там в колыбели песни матерей / Пукают русским именем детей». Але поету здавалося все ж нормальним, що «как хищный зверь, в смиренную обитель / врывается штыками победитель» (поема «Измаил-бей»).

А питається: «победитель» кого й над ким, якщо минають століття, а не вщухають конфлікти? Рабовласницька Америка і колоніалістська Європа сьогодні спромоглися на великий Проект інтеграції, – але лише тому, що в надрах цієї цивілізації неухильно зміцнювалася і зрілішала концепція іншого, тобто концепція поваги до інших народів та їхніх культур і концепція їхнього мирного співіснування. Відбулася ця еволюція тяжкою ціною, і результати не завжди ідеальні. Але ці результати є. Тож чи не звідти, великою мірою, ця сьогоднішня,

ПО-РУССКИ

Десятков миллионов уничтоженных им людей как будто и не существовало. Он и в самом деле был очень «эффективным менеджером» – «менеджером» гигантской Фабрики Смерти. И это именно и есть Россия, которая отказалась от своей европейской природы, но не приобрела и природы азиатской.

Чаадаев и Рылеев, дальше Герцен, потом Сахаров, потом Афанасьев, а с ним и разные лица, разные голоса – Политковская, Новодворская, Латынина, Ковалев, Илларионов, Пиотровский, Киселев... А те россияне, которые работали с «Культурой» Ежи Гедройца в Париже? Или Наталия Горбаневская и ее друзья – «большая маленькая восьмерка», – которые 25 августа 1968 года вышли на Красную площадь на демонстрацию протеста против ввода советских войск в Чехословакию? Они есть, они были, они будут...

За многими известными именами есть очень много людей, мало или совсем неизвестных, которые молча и стойчески защищают европейскую Россию. Это разбросанные по всей России члены «Мемориала» (<http://www.memo.ru/>), которые борются против нарушений прав человека, которые осуществляют святую работу по построению памяти – деталь за деталью собирают свидетельства о миллионах репрессированных россиянах, литовцев, украинцев, грузин, евреев, поляков и представителей других народов (но потом к ним, как это произошло в декабре 2008 года в петербургском отделении «Мемориала», врываются люди в масках и забирают жесткие диски компьютеров с архивами).

Имена оппозиционеров фигурируют в зловещих списках «врагов русского народа» – как в чорносотенные времена. Этих россиян покинули братья-славяне, которые ринулись в Европу и хотят как можно быстрее избавиться от ощущения принадлежности к «русскому миру». Вот разве только, как всегда, Польша их не забыла. Мы их тоже покинули, так как у нас другие проблемы. А Запад их покинул, так как где-то в глубине души убежден, что Россия не принадлежит к его культурному пространству.

часом аж параноїдальна, агресивність Росії щодо Заходу? Навряд чи офіційна Росія думає, що на неї нападе НАТО, але водночас вона не може не розуміти, що проект інтеграції в російському варіанті провалений тепер уже остаточно. Отже, можна перестати прикидатися – і готувати якусь чергову «маленьку перемогу» війну? Знадобиться для «населення», якому «победа русского оружия» дорожча від майбутнього власних дітей. І «населення», таким чином, точно знає, що у нього немає гідної медицини, гідної школи, гідних умов життя не з вини власних керівників, а з вини міфічних «предателів», якими кишить цілий світ. Бо щось «вірних друзів» так лишилось мало, що й пальців однієї руки забагато, щоб їх порухувати.

Сучасні ж генерали, нащадки єрмолових і паскевичів (Паскевич розгромив повсталу Варшаву в 1830 р.), вочевидь не читали навіть такого класика російської літератури, як Лев Толстой. Бо якби вони прочитали «Хаджі-Мурата», то знали б таке: «Старики хозяева собрались на площади и, сидя на корточках, обсуждали свое положение. О ненависти к русским никто и не говорил. Чувство, которое испытывали все чеченцы от мала до велика, было сильнее ненависти. Это была не ненависть, а непризнание этих русских собак людьми и такое отвращение, гадливость и недоумение перед нелепой жестокостью этих существ, что желание истребления их, как желание истребления крыс, ядовитых пауков и волков, было таким

же естественным чувством, как чувство самосохранения». Це дуже страшно – свідчення російського письменника (яке не заважало йому, до речі, сповідувати цілком месіанські ідеї щодо Росії): небажання сприймати інші народи як рівних собі людей призвело до того, що й ці народи почали бачити в росіянах не людей, а «сущест».

З допомогою російських багнетів відбувалося і «принуждение» Польщі до «вічної дружби». Василь Жуковский, який відіграв таку визначну роль у долі Тараса Шевченка, у вірші з невинною назвою і грайливо-пісенним ритмом «Старая песня на новый лад» так описав окупацію повсталі Варшави 1830 року: «Что нам ваши палисады? / Здесь не нужно лестниц нам. / Мы штыки вонзим в ограды / И взберемся по штыкам». І, звичайно, не могло обійтися без урочистих ямбів Тютчева: «Так мы над горестной Варшавой / Удар свершили роковой, / Да купим сей ценой кровавой / России целость и покой» («На взятие Варшавы»). Але нічого, примирливо додає поет: «Верь слову Русского народа: / Твой пепл мы свято бережем»... Словом, Польщі нічого не лишалося сказати, як «спасибі» за таку «братню турботу»: не просто спалили, а й попіл зберезуть. У Біблії, щоправда, подібних братів звали Авель і Каїн. Так і до сьогодні: формула «да купим сей ценой кровавой / России целость и покой» могла б бути мотто й останніх (і чи останніх?!) чеченських і грузинських кампаній.

Звичайно, й тоді не всі так думали. Був критично налаштований до такої па-

УКРАЇНСТВО

тріотичної риторики Александр Тургенев, був той же Рилсєв з його «Думами» і «Войнаровським», був Пётр Вяземський, який з приводу поеми Пушкіна «Кавказский пленник» сказав, що поет ніколи не має ставати співником ката. Навіть один з основоположників слов'янофільства Алексєй Хомяков в оді «На польський мятеж» неохвально відгукнувся на «перешедший в поколенья / Вражды бессмысленной позор». Але все ж не забув додати, що «взор поэта вдохновенный / Уж видит новый век чудес... [...] Он видит: гордо над вселенной, / До свода синего небес, / Орлы славянские взлетают / Широком дерзостным крылом, / Но мощную главу склоняют / Пред старшим северным орлом»... Чи так, чи так, а «северный орел» однозначно «старший», відтак йому все дозволено.

Це Шевченко знав, що Кавказ-Колхіда – це Прометей, розтерзаний двоголовим орлом. І Міцкевич у «Дзядях» писав, що Петербург збудовано на крові й сльозах українців та інших народів. Бо для Імперії народи – це були «племена», «туземці», вряди-годи ще якісь нікчемні «иноверцы». А поети «окраїн» Імперії бачили на її неозорих горизонтах повсталі народи, майбутні нації. І саме тому, що ці імперські «окраїни» історично були європейськими реальностями. А Росію ж таки і вчора, й сьогодні «умом», як відомо, «не понять» і «аршином общим не измерить». Чаадаєв уточнює: «Глядя на нас, можно было бы сказать, что общий закон человечества отменен по отношению к нам»⁴...

Досить жмутка цих цитат, щоб зрозуміти, що не треба собі будувати жодних ілюзій: кожен народ і справді має тих правителів, на яких заслуговує (і українці – не виняток!). Тому важко розділити ту чи іншу національну реальність на «винну» владу і «невинний» народ. Народ винен у тому, що продукує (і терпить) владу, яка є його політичним портретом. Тому у випадку України шлях до Європи ускладнений через усе ще недостатню зрілість європейської ідентичності України. Але це Шлях. А у випадку Росії антагонізм із Заходом пояснюється тим, що критична маса культури європейської Росії досі надто незначна, щоб радикально змінити хід подій.

Словом, як написано на сайті Торгово-Промислової Палати Італії в Україні в рубриці «Європейська частина Росії»: «На цій сторінці зміст відсутній»⁵.

І все одно, саме зараз, коли ось уже впродовж багатьох останніх років відбувається цілеспрямована руйнація європейського коду російської культури, треба виявити витримку і все ж продовжувати любити цю європейську Росію. Але любити не голосливо, а конкретно, тобто виявляти до неї увагу й солідарність. Росії зараз важче, ніж Україні. В Україні, розділеній між європейським кодом і російсько-радянським, перший код буде консолідуватися і розширювати радіус

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Тенкьидий тефеккюрге зенгин авропалы контекстинде о къадар табий корюнген, амма (дерсинь, онларнен миллион гъайып этильген халкъ олмагъаны киби) джеллят Сталинни «мувафакьиятли нетиджелерге еткен менеджжер» деп адландыргъан Русиеге ич уйгъун кельмеген муэллифнинъ бойле фикирлери къаарьге далдыра. Акъикъаттанда, о, пек «мувафакьиятли менеджжер» эди – къоджаман Олюм Фабрикасынынъ «менеджжери». Бу – тамам иле озъ авропалы хасиетини ред эткен, амма асиялы табиатына уймагъан Русиедир.

Чаадаев ве Рылеев, сонъра Герцен, Сахаров, Афанасьев ве онен бераберликте чешит юзълер, чешит сеслер – Политковская, Новодворская, Латынина, Ковалев, Иларионов, Пионтовский, Киселев... Я Парижде Ежи Гедройцнынъ «Медениет»инен чалышкъан русиелер? Я 1968 с. август 25-те Чехословакиягъа совет ордунынъ кирсетмесине къаршылыкъ бильдирип, Кызыл мейдангъа чыкъкъан «уфакъ буюк секизликъ» Наталия Горбаневская ве онынъ достлары? Олар барлар, олар бар эди ве олар оладжакълар...

Сес чыкъармайып ве буюк сабырнен, Авропа хасиетли Русиени къорчалагъан, таньылгъан-таньылмагъан адамлар даиреси чокъ белли адларнен сыкъы багъдалар. Шу сырада, инсан акъукъукъларыны бозувгъа къаршы курешкен, хатыраны яратып сакъламакъ мукъаддес ишини эда эткенлер – делиль-делильге къошып, олар репрессиягъа отгратылгъан русиели, литвалы, украинлер, гурджи, еуди, поляк ве дигер халкъ векиллери акъкъында малюмат топлайлар (сонъра исе, 2008 с. декабрьде, «Мемориал»нынъ Петербургтаки боллогинде олгъаны киби, одаларына маска кийген эрифлер чапып кире ве архивлери олгъан бильгисаяларнынъ къатты дисклерини ёкъ эте) – Русиеде даркъалгъан «Мемориал» (<http://www.memo.ru/>) азалары да бар. Оппозиционерлернинъ адлары, «къара сотнялар» заманында киби, мудхиш «рус халкъынынъ душманлары» джедвелинден ер алалар.

своїї дії, а другий повільно, але неухильно відмиратиме в силу своєї безнадійної архаїчності й ненасиченості жодними інтелектуальними концептами. Росія ж розколота на плитку суму несумісних між собою ідентичностей, які до всього ж існують у різному культурному часі. «Діти Чингісхана» у газово-візантійській перспективі «Третього Риму», расисти, що полюють на «чурок» в імперії, що набула своїх сучасних вимірів, століттями завойовуючи неросійські народи, – це все-таки спектакль не на слабкі нерви. Рано чи пізно він неминуче закінчується трагічним «мюзиклом» під назвою «Норд-Ост». Тож тільки й залишається, що побажати, щоб модерний європейський код став консолідуючою основою майбутньої Росії. Тільки в такому випадку став би реальністю проект інтеграції – не як примусового підкорення, не як асиміляції, а як добровільного співжиття вільних народів.

Хоч поки що – будьмо реалістами – надій на це мало. Росія і сьогодні, як і триста років тому, має ілюзію, що зовнішніми чинниками можна розв'язати внутрішні проблеми. У своїй «політичній булімії», за словами Нормана Дейвіса, Росія наковтала територій, а ради їм не дає. Ось уже й у Південній Осетії припинили видавати російські паспорти – як свого часу в Придністров'ї. Це тепер «самостійна держава» – недарма її визнали Нікарагуа, Хамаз, Хезбола та ще готуються до визнання сомалійські пірати. Людей використали – і кинули в політичне, економічне, юридичне провалля. А далі – Крим? Усього лише за перші місяці 2009 р. у Росії вийшли друком книжки, які описують розгортання воєнних дій в Україні: «Война-2010: Укра-

инский фронт», «Русско-украинские войны», «Независимая Украина: крах проекта»... «Это есть наш последний и решительный бой», попереджає анотація до книжки Георгія Савіцького «Поле боя – Украина. Сломанный трезубец». Гаразд, припустимо, що Росія окупує Україну (хоча її страхітлива балістична ракета «Булава» падає сім разів із восьми, кажуть самі російські військові). Але чи допоможе це Росії припинити спад економіки, який уже порівнюють з 1941 роком? Чи погасити борг перед західними банками – півтрильйона доларів? Допоможе мати ліки в лікарнях (три чверті ліків у Росії – імпортовані)? Допоможе зупинити катастрофічну демографічну криву, яка передбачає до 2080 р. зменшення російського населення до 38 мільйонів? Однак чим гірша ситуація, тим більше винних, – і всі чомусь за межами Росії.

Ось, власне, трагедія Росії: раніше над «російською ідеєю» працювали найкращі інтелектуальні сили країни, нехай хоч і імперського спрямування. Різні стратеги імперії, Безбородьки (хоч і з Глухова, та без м'якого, звісно, знаку...) чи Уварови (з його «самодержавие, православие, народность») і вдома в палацах і в імператора на службі розмовляли французькою і яку-не-яку книжку прочитали. А тут часом аж тріщать дерева, коли з них злязять деякі новітні «захисники» Росії – їх удосталь і по українських регіонах. У кращому випадку ця «російська ідея» пущена на відкуп людям, які елементарно не володіють інструментами розуміння проблем сучасної цивілізації.

І ця ситуація дзеркально відбивається і на наших теренах. Відверто кажу-

УКРАЇНСТВО

чи, важко любити Росію, що тішить своїми карикатурними репрезентаціями саме в Україні. То пенсіонери, що в Криму шпурляють яйцями в Мазепу, оголошуючи йому анафему. То «сини народу», що в кожній своїй каденції голосно кричать про «русский как государственный», а тим часом тихо оббирають нелюбу державу до нитки, будуючи вілли на ненависному Заході. То провокатори з анальфабетичними писульками про федералізм і вічний «раскол» України, якого так до «братніх» сліз хочеться в Кремлі (а кінчаються «братні» гроші, кінчаються й писульки). То екстремісти, що то там, то там обіллють фарбою пам'ятники Голодомору чи на Говерлі потопчуть чобітьми герб України. То видимі «академіки» в невидимих погонах, що пишуть грубезні книжки проти НАТО, зловорожого Заходу та «оранжистов-предателей», густо замішуючи порожнечу ідей на безсилій жовчі. Ду-уже неефективні «менеджери» російської ідеї! Які, до речі, не розуміють, що цей брутальний насильницький спосіб «принуждения» до любові до Росії дає прямо зворотний ефект. Тому в найбільш, здавалось би, проросійських регіонах України постійно зростає кількість людей, обурених такими діями Росії. Коли люди виходять з наркоти, з алкогольних випарів, подорожують, читають книжки, вони починають питати: а де ж ваша «братня дружба»? А чому ваші керівники держави поводяться так зверхньо щодо сусідніх держав? А чому ви маєте нам диктувати, йти нам до Європи чи не йти? А що ви нам можете запропонувати взамін, крім газового шантажу й наслідків радянського злиденства?

ПО-РУССКИ

Лучше бесперебойно получать российский газ, чем инвестировать время и энергию в русскую демократию, которая развивается (если развивается!) с такими вот катастрофическими «перебоями».

Да, эту иррационально честную Россию я люблю. Она мне близка открытостью своего европейского мышления, своим бесстрашием, своей горьковатой иронией, своей отчаянностью интеллектуалов, обреченных на поражение в царстве, за Мережковским, «Грядущего Хама».

Итак, Россия, которую я люблю, это Россия – альтернативная стихии варварской деструкции культуры. С такой Россией никаких бы проблем у Украины не было (или по крайней мере они были бы максимально амортизированы). Украина бы спокойно готовилась к евроинтеграции, а Россия реконструировала бы свое государство после двух его крахов в одном лишь столетии и была бы союзником западного сообщества в противостоянии опасностям современного мира. Однако в истории, как известно, категории «если бы» не существует.

Все намного сложнее. Драма сегодняшних отношений Украины (и Польши, и Грузии, и стран Балтии – да и всей Европы) с Россией родилась не сегодня. Европа тоже была жестоким колонизатором, но у нее всегда были интеллектуалы, которые осуждали за колониализм свои правительства, – от Монтеня до Монтескье, до Джейн Остин, Йетса и Сартра. В России – иначе.

Пушкин был гениальным поэтом, но это не мешало ему прославлять кровавого генерала Ермолова, который залил кровью «братский» Кавказ.

Каждый народ и в самом деле имеет тех правителей, которых заслуживает (и украинцы – не исключение!). Поэтому тяжело разделить ту или иную национальную реальность на «виновную» власть и «невиновный» народ. Народ виновен в том, что создает (и терпит) власть, которая является его политическим портретом.

Словом, різні форми антиукраїнської політики – все це отруйні мізми посттоталітарних катакомб, які не роблять честі ні Росії як «кухарю» цих мізмів, ні Україні, що надає простір для поширення цих мізмів. Ну де це, в якому ще звіринці можливі такі образи мови, культури, національності, які лунають з боку Росії на адресу України, Польщі, Грузії? В якому звіринці можна почути у відповідь на аналіз проблем – історичні звинувачення в «нелюбові» до Росії? Критичний аналіз – це не «нелюбов». Критичний аналіз – це невід'ємне право кожної цивілізованої людини і – обов'язок відкритого суспільства. Не випадково українська преса часто не потрапляє на Донеччину, Харківщину чи в Крим: будь-яка цензура, будь-яка заборона – це ознака елементарного страху. Такі реакції – ознака не сили Росії (і її п'ятої й десятої колони в Україні), а її слабкості, її політичної, інтелектуальної, етичної нездатності дати насичену смислами відповідь на кризові аспекти своїх стосунків із сусідніми державами.

Зовсім інша справа – певна частина російськомовних українців чи власне росіян в Україні, які почувають себе громадянами цієї держави, частиною українського цивілізаційного поля. І тут попереду ще довгі роки побудови культури спілкування. Певна річ, плюралізм і толерантність – наука значно складніша від ординських набігів на сусідів. Але цих людей упізнаєш. Вони, як каже один прекрасний київський журналіст, – «однієї групи крові» з нами. Бо демаркаційна лінія все та сама: здатність або нездатність до європейського мислення як до етосу співжиття за законами взаємної поваги.

І ще – сумно. Ці політичні доміанти насправді відбирають час і простір у просто людських естетичних переживань. Адже можна було б просто любити голос Шаляпіна, який співає Массне, вірші Ахматової та Мандельштама, Стравінського з Дягілевым, російську акторську школу і Майстра з його Маргаритою... Зрештою, саму російську мову (зрозуміло – без блатних її інверсій!). Але російський пропагандистський бульдозер так люто вгризається у ґрунт української культури, що за його ревом цих голосів не почуєш. Чутно тільки адекватний музичний акомпанемент цьому бульдозеру – вульгарну попсу й бандитський шансон.

Бо насправді російська тоталітарна система знищувала не лише національну культуру. Вона знищувала культуру як таку – у всіх її автентичних формах і вимірах. І в тому числі – культуру російську. Результатом і є ця етична й інтелектуальна катастрофа Росії. І дай Боже їй з цієї катастрофи вийти. Для добра свого й сусідів.

Що може протиставити цьому інтелектуал, якщо вчора йому пропонувався «кабінет» на Соловках, а сьогодні – хіба що столик у куточку політичної стайні Чингісхана? Однак історія засвідчує – насамперед історія Європи, що рано чи пізно все ж ідеї європейських революцій – ідея свободи, ідея рівності, ідея братерства (реального, а не вигаданого!), – перемагають. Перемагає книга. Перемагає почуття солідарності. Почуття гідності.

Про самотність інтелектуалів – і їхню солідарність – у світі тоталітаризму співав Булат Окуджава: «Поднявший меч на наш союз / Достоин будет худшей кары, / И я за жизнь его тогда / Не дам и самой ломаной гитары. / Как вождьлен-

УКРАЇНСТВО

но жаждет век / Нащупать брешь у нас в цепочке... / Возьмемся за руки, друзья, / Чтоб не пропасть поодиночке»...

Коли я буваю в Польщі, дуже люблю момент, коли закінчується конференція, поляки збираються і починають співати. Співають пісень українських і англійських, польських та італійських, єврейських, білоруських, чеських... І співають пісень російських. Того ж Окуджаву, того ж Висоцького. Тому що поляки, що їх Тютчев називав «фальшивою цивілізацією», яка безсумнівно мала загинути, постали з того попелу, який, знову таки за Тютчевим, обіцялася великодушно зберегти «братня» Росія. І посилали двоголовому орлу солі на хвіст. Були Європою – і повернулися до Європи. Я вважаю, всі народи, що вирвалися з кігтів цього двоголового орла, люблять Росію не «русских маршей», а Росію, чия молодь колись у майбутньому з такою самою інстинктивною приязню зуміє співати пісень українських і польських, єврейських і грузинських, – і це буде не фольклорний акомпанемент горілчаних застіл, а природна потреба душі європейського народу, що вміє любити й поважати інші народи.

Сьогодні в це важко повірити. Висновок Чаадаєва був безапеляційний: «В России все носит печать рабства – нравы, стремления, просвещение и даже вплоть до самой свободы, если только последняя может существовать в этой среде»⁷.

Але інша цитата – слова Наталії Горбаневської – може дати нам віру в те, що не все так безнадійно: «[...] было время, когда казалось, что в России установился тысячелетний большевистский рейх. Но мы знаем, что тысячелетний германский рейх рухнул в течение 12 лет. Большевистский, к сожалению, продержался дольше, и больше людей отравил. И надо жить и выживать из себя эту отраву. Но я просто верю в то, что в человеке заложено стремление к свободе, а не к рабству»⁸.

Кінець цитати, як то кажуть. Але, на жаль, не кінець проблеми.

Примітки

¹ <http://www.yuri-afanasiev.ru/tragedy.html>.

² http://www.rferl.org/Content/Russian_CyberOppositionist_Forced_Into_Psychiatric_Clinic/1511080.html.

³ Cf. A. Politkovskaja. Tchetchenie, le deshonneur russe (pref. A. Glucksmann). – Paris: Buchet/Chastel, 2003 (ital. per.: Cecenia. Il disonore russo. – Roma: Fandango Libri, 2003).

⁴ П. Я. Чаадаев. Статьи и письма. – Москва, 1989, с. 47.

⁵ <http://www.ccipu.org/russian/news-russia-occidentale/index.php>.

⁶ <http://www.inosmi.ru/translation/247911.html>.

⁷ Чаадаев. Цит. – С. 203.

⁸ <http://www.novayagazeta.ru/st/online/259740/>.

Оксана Пахльовська
(Газета «День»)

Фотознімки Сергія МАРЧЕНКА

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Бурусиелитерни славян агъа-къардашлары, Авропагъа атылып терк эттилер, чареси олгъаны къадар тез «рус дюнъясына» мунасиplik дуйгъусындан вазгечмек истейлер. Ляин, эр даимки киби, Полония оларны унутмады. Бизлер де оларны терк эттик, чюнки бизим озь чезильмеген меселелеримиз бар. Гъарп исе оларны, къальбинде Русининъ гъарбий медений даиресине мунасебети ёкъ олгъаныны ис этип, терк этти. Рус газны токътамай алмакъ, рус демократиясынынъ инкишафына (инкишаф дёнъильсе, о да феякетли «токътавлар»нен булуна) пара ве гъайрет масраф этмектен эйидир. Бойле иррациональ Русини севгеним догъру. О, мангъа озь авропалы тефекюрнинъ ачыкълыгъы, озь адджы кинаеси, Мерекковскийнинъ сёзлеринен «Келеджек Хам» падишалыгъында магълюбиетке огърамакъ такъдирли зеккийлернинъ джесаретлигинен якъындыр.

Демек, мен севген Русием – медениетнинъ йыкъылмасы кийик феякетине къаршы Русиедир. Бойле Русинен Украинада ич бир проблемлер олмаз эди, я да меселелер, чареси олгъаны къадар, йымшатылып эди. Украина раат-раат Авропанен булунаджакъ интеграциягъа азырланыр эди, Русие исе, девлетнинъ бир юзйыллыкъта эки дефа тар-мар олунмасындан сонъ, гъайрыдан къуарар эди ве земаневий дюнъянынъ хавфларына къаршы турмакъта гъарбий джемиетнинъ алеаты (алеатор мунасебетлер – ялынъыз ишанчкъа эсаслангъан мунасебетлер) олур эди. Амма тарихта, бильгенимиз киби, «олур исе» деген категория ёкътыр.

Эр шей зияде муреккептир. Украина (шу сырада Полония, Гурджистан, Балтия мемлекетлери – умумен алгъанда, Авропанынъ бутюни) ве Русие арасындаки бутюньки мунасебетлернинъ кергинлиги бутюнь пейда олмагъан. Авропа да къатты табиятлы колонизатор эди, амма ондаки зеккийлер – Рафаэльден башлап Монтескьегеде, Джейн Остин, Йетс ве Сартр кибилер озь укюметлерининъ бойле сиясетине къаршы чыкъмакъ мумкюн эди.

Чорноморський флот як політологічний аргумент

Економічна криза, яка суттєво вдарила по економіці Росії, підказує, що стратегічні плани Кремля буде переглянуто у бік значного зменшення. Як це позначиться на Чорноморському флоті, сказати складно, але те, що це буде радикальне скорочення – не викликає сумніву

Щоб знати місце Чорноморського флоту РФ у регіональній військово-політичній системі координат (про геополітичну немає сенсу й згадувати, занадто малий вплив цієї структури в регіоні), необхідно відповісти на кілька запитань:

1. Яку стратегічну мету має російське керівництво на Чорному морі?
2. Які завдання ставить перед ЧФ кремлівське керівництво, коли зберігає у Севастополі інфраструктуру ядерної зброї?
3. Чи готова Росія витрачати величезні кошти на будівництво бойового корабельного складу нового покоління?
4. Чи можливе кардинальне реформування цього морально та фізично застарілого військового формування?
5. Як військові амбіції Москви узгоджуються з економічними можливостями РФ?
6. Чи передбачаються бюджетом РФ кошти на передислокацію і ліквідацію бое-

запасів та інших матеріалів, що знаходяться в зоні базування великого військового з'єднання з низькою боєздатністю?

7. Чи створюється в районі майбутньої дислокації ЧФ інфраструктура для ядерної зброї?

8. Яку роль, зокрема ідеологічну, відіграє ЧФ у житті Російської держави?

На перші сім запитань отримати відповідь неможливо, оскільки в Росії військова доктрина і стратегічні плани ухвалюються в секретному режимі й публічно не обговорюються. Однак можна спостерігати посилення авторитаризму і милітаризму, які ще більше утаємничують стратегічні плани. Тому нам доводиться оперувати непрямими фактами та припущеннями. Наприклад, констатувати списання застарілих бойових кораблів одного класу і планування ремонту. Або аналізувати дії бюрократичних інстанцій флоту, зміст наказів про скорочення плавскладу допоміжного флоту чи кадрові скорочення вільнонайманих із допоміжних суден й структур, що об-

слуговують ЧФ. (В обох випадках це громадяни України.)

Схоже, ці плани вельми мляво обговорюються в кулуарах вищих ешелонів російської влади, остаточного рішення стосовно флоту немає. Так само й будівництво берегових інфраструктур у Новоросійську просувається далеко не ударними темпами. Принаймні, зовсім не такими, якими здійснювалося провокаційне будівництво дамби до українського острова Тузла з боку російського берега кілька років тому.

Економічна криза, яка суттєво вдарила по економіці Росії, й не тільки з причини різкого падіння цін на енергоносії, підказує, що стратегічні плани Кремля буде переглянуто у бік значного зменшення. Як це позначиться на Чорноморському флоті, сказати складно, але те, що це буде радикальне скорочення – не викликає сумніву.

Таким чином, шість перших питань пов'язані з фінансовими витратами, порівнюваними з тими, що потрібні для переозброєння таких флотів, як Північний або Тихоокеанський, мають для Російської Федерації очевидно більше значення, ніж Чорноморський.

Залишається останнє питання, але воно – з ідеологічного сприйняття ЧФ, яке досить легко трансформується в соціально-політичне. Саме в ідеології російські історики, імперські політологи і геополітики мають величезний практичний досвід. Ідеологія є найбільш маловитратним та легкоздійснюваним засобом, який перебуває виключно в гуманітарній площині підбурювання населення. Вона не розв'яже проблем флоту, але з її допомогою можна довго мусувати його проблему й поступками та шантажем домагатися пролонгування угоди про базування флоту в Севастополі.

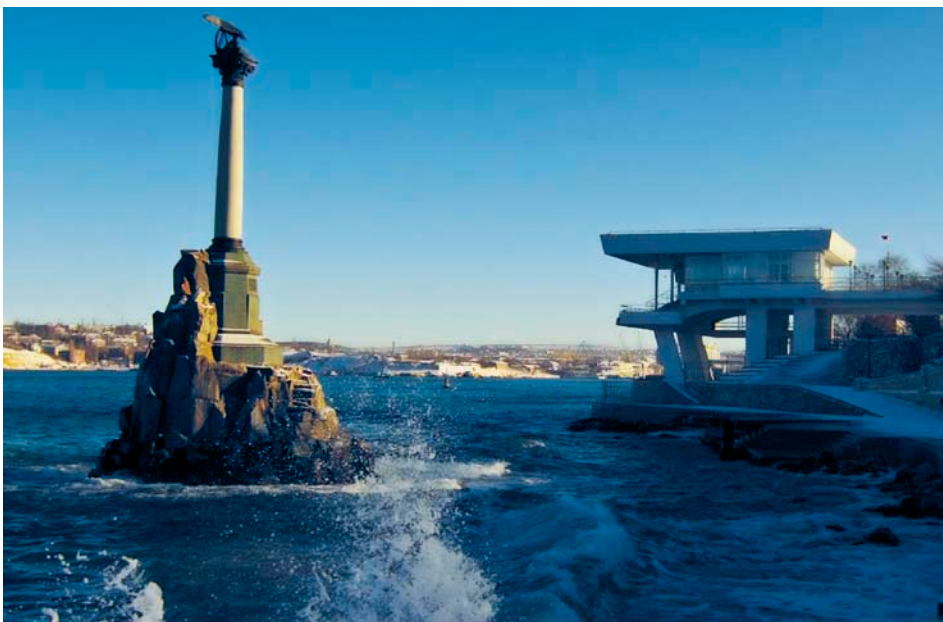
Але це тільки частина питань, оскільки ЧФ впливає на політичну та соціально-політичну ситуацію не лише в регіоні дислокації, але й в Україні загалом. Саме тому необхідно було отримати відповіді й з другого боку. Наприклад:

1. Яку мету переслідує українське керівництво на Чорному морі і чи існує військова доктрина розвитку Військово-Морських сил України?
2. Як буде здійснюватися контроль за наявністю або відсутністю ядерного потенціалу ЧФ з урахуванням добровільної відмови України од ядерного статусу?
3. Які перспективи входження України до європейських структур?
4. Як новий Президент України ставиться до терміну виведення ЧФ із Севастополя?
5. Як дислокація ЧФ у Севастополі впливає на політичну стабільність у регіоні та у державі загалом?
6. Хто на державному рівні буде відповідати за екологічну безпеку населення при виведенні ЧФ?
7. Як базування ЧФ може впливати на економічний розвиток регіону й інвестиційний клімат в АРК і, зокрема, в Севастополі?

ПО-РУССКИ

Чтобы знать место Черноморского флота РФ в региональной военно-политической системе координат (о геополитической нет смысла и говорить, слишком малы масштабы влияния флота в регионе), необходимо ответить на несколько вопросов:

- Какие стратегические цели преследует российское руководство на Черном море?
 - Какие задачи ставит перед ЧФ кремлевское руководство, сохраняя в Севастополе инфраструктуру ядерного оружия?
 - Готова ли Россия тратить гигантские средства на строительство боевого корабельного состава нового поколения?
 - Возможно ли кардинальное обновление устаревшего военного формирования?
 - Как военные амбиции Москвы согласуются с экономическими возможностями РФ?
 - Закладываются ли в бюджет РФ средства на передислокацию и ликвидацию боезапасов, иных материалов, находящихся в зоне базирования крупного устаревшего наступательного воинского соединения с низкой боеспособностью.
 - Создаётся ли в районе будущей дислокации ЧФ инфраструктура для ядерного оружия?
 - Какую реальную и идеологическую роль играет ЧФ в жизни Российского государства?
- На первые семь вопросов получить ответ невозможно, поскольку в России военная доктрина и стратегические планы принимаются в секретном режиме и публично не обсуждаются. Однако можно наблюдать усиление авторитаризма и сопутствующего ему милитаризма, что ещё больше усиливает секретность стратегических планов. Поэтому нам приходится оперировать косвенными фактами и предположениями. Например, констатировать списание устаревших боевых кораблей одного класса и планы ремонта кораблей другого класса. Либо анализировать действия бюрократических инстанций флота, содержание приказов о сокращении плавсостава вспомогательного флота или кадровые сокращения вольнонаёмных из вспомогательных судов и структур, которые обслуживают ЧФ.

ЧНІ

8. Чи є програми розвитку регіону або плани створення нових робочих місць після демілітаризації території?

На перші шість запитань отримати відповіді неможливо у зв'язку з постійною політичною напругою в Україні. Тому стратегічні плани напрацьовуються, схоже, виключно на рівні добрих побажань, заяв чиновників і журналістських міркувань.

Стосовно соціального питання, то воно більшою мірою залежить від бажання-небажання чиновників і політиків упереджувати зростання соціально-політичної напруги, пов'язаної з виведенням ЧФ. В Україні відсутнє бажання державних діячів узятися до розробки реальних планів розвитку регіону.

З огляду на минуле ЧФ можна із упевненістю сказати, що формування державного великоросійського шовінізму, як основи існування Російської імперії, неможливо було здійснити без впровадження у масову свідомість росіян кількох ключових ідеологем. Таких, як: «историческое право на владение всеми подвластными территориями», «единая православная (русская) вера», «единая русская история», «историческая миссия русского народа»...

У цьому ряду – ідеологеми, пов'язані з Чорноморським флотом, його значенням для Росії, самим портом-базою містом Севастополем і з усім південним регіоном імперії.

Колоніальні завоювання Росії упродовж XVIII–XIX століть значною мірою були пов'язані з безперервними війнами з Османською імперією та західними сусідами й спрямовані на анексію чужих територій.

Так із мапи світу зникли держави: Кримське ханство, замість якого – Таврійська губернія; незалежна Польща – один народ було поділено на три осколки. Також зникли Гетьманська Україна, Фінляндія, держави Прибалтики... Російські колонізатори нічим не відрізнялися від британських, французьких, голландських. Такою була епоха колоніального домінування сильних над слабкими. Такою була логіка всіх імперських захоплень-анексій із системними цинічними злочинами.

Однак ми живемо вже в XXI столітті, коли рецидиви неокolonіалізму й реваншизму в середовищі російських і проросійських політичних діячів, журналістів і навіть учених, м'яко кажучи, викликають здивування, якщо не острах.

Політична метушня навколо Криму і проблем, які пов'язані з приналежністю півострова та базуванням флоту, якраз уписується в ту саму неокolonіальну, реваншистську навколополітичну діяльність працівників ЗМІ, публіцистів і, з дозволу сказати, політологів. Для доморощених «геостратегів» – це ідеологічна цілина й спосіб виявлення самолюбства.

Але це є зовсім не політика в реальному державному або соціально-економічному форматі. І не історичні дослідження, а відверта політиканська риторика-бала-

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Русие Федерациянынъ Къара Денъиз флотунынъ регион боюнджа арбий-сиясий саасындаки (бу ерде, флотнынъ регион боюнджа тесирининъ гъает аз олгъаны козьге алынып, геополитика акъкъында сёз юрютмесининъ мантигыъ ёкъ) тесирини анъламакъ ичюн, бир сыра суаллерге джевап берильмек керек:

– Русининъ башлыкълары Къара Денъизге нисбетен насыл стратегик макъсатлар къоймакъта?

– Акъярда озекли силянынъ инфраструктурасыны сакълап тургъан Кремль башлыкълары Къара Денъиз флоту огюне насыл вазифелер къоймакъта?

– Русие янгы дередже арбий гемилер теркиби къурулмасына япыладжакъ буюктен-буюк масрафларгъа азырмы?

– Эскирген арбий къурулышынынъ бус-бутюн реформасынынъ имяниети бармы?

– Москванынъ арбий амбицияларынен Русие Федерациянынъ икътисади имкянылары уйгунлашамы?

– Дженкявер кучю аз олгъан, буюк, эскирген уджумджи арбий такъымларнынъ мейданлыгъында ерлешкен арбий ихтиятлар ве дигер малъземелернинъ гъайрыдан дислокация ве ёкъ этювине Русие Федерациянынъ бюджетинде пара айырыламы.

– Келеджектеки Къара Денъиз флотунынъ дислокация оладжакъ еринде озекли силя ичюн инфраструктура яратыламы?

– Русие девлетининъ аяты ичюн амельде ве идеологияда Къара Денъиз флотунынъ эмиети не къадар буюктир?

Къара Денъиз регионнынъ инкишафы ичюн янгы лейха, янгы программа бармы, аджеба?

Эльбет, бардыр! Эсас макъсат – Къара Денъиз акваториясында арбий гемилернинъ мыкъадары эксильмеси, оларнынъ тоннажы ве устюндеки силя системаларнынъ сынъырланмасыны адым-адым аяткъа кечирмесиндедир.

канина, яка координується ззовні та поширюється через ЗМІ як регіональних носіїв ідей п'ятої колони, так і українськими державними діячами проросійської спрямованості, що використовують ці ідеї з популістською метою. Найгучніший цей галас у передвиборчі періоди.

За цією навколополітичною маячною – підтасування фактів, узятих «напрокат» із імперсько-колоніальних «філософствувань і розмірковувань» письменників та «істориків», поетів і публіцистів XVIII–XIX століть типу Мусіна-Пушкіна й Данилевського, Тютчева й Достоевського, Татищева й Карамзіна. А в сучасному «тлумаченні» – з літературних «вишукувань та ксенофобських фантазій» усіляких шафаревичей-солоневичей-смолінних... і реваншистських висловлювань та заяв таких україноненависників, як Жириновський і Затулін. Усіх цих раних і пізніх імперських ідеологів, яким вистачає нахабності диктувати Україні свою шовіністичну маячню.

Ці ідеологічні «витрибенки» описуються виключно для того, щоб читач усвідомив, як діє сучасний механізм гуманітарного тиску не тільки на російський народ, а й сусідні країни і, насамперед, на українців. І хай нікого не заколисують заклинання, які безперервно лунають із Москви, про народів-братів, про слов'янську єдність...

Навіть у реальних рідних братів по крові й бабках – різні будинки, різні сім'ї, різні діти, різні інтереси. А дружити можна і в горі, і в радості. І навіть таємниці родинні – у кожного свої. Що ж говорити про країни та народи? Так що сучасні домагання російського неоколоніалізму й реваншизму виглядають досить незграбно, але вони – частина ново-

го витка ідеологічної напруги, яка спрямована проти України. Необхідно лише зрозуміти, що у рафінованих ідеологів-професіоналів Російської імперії – СРСР – Російської Федерації є багатовіковий досвід ідеологічної обробки як свого народу, так і населення сусідніх країн, а в України його бракує.

У цій низці – й тривала ідеологічна кампанія, що пов'язана з Чорноморським флотом. Створений наприкінці XVIII століття, він був головним військовим аргументом проти Туреччини, але зовсім, як би сьогодні сказали, не геостратегічною військовою одиницею для домінування на Південному Сході Європи. Реальним військовим аргументом могла бути й була виключно армія.

Ідеологеми, що пов'язані з ЧФ і Севастополем, спочатку як «несокрушимого форпоста отечества», пізніше як «героїчного захисника», ще пізніше – «міста російської слави», а нині «оплоту Росії на південних рубежах триєдиного російського народу», безперервно тиражуються задля посилення міжнародного протистояння. Усі ці постулати – звичайнісінька нісенітниця, яка не має під собою жодного підґрунтя, легко вписується в інші близькі за змістом «фокуси» російських ідеологів і легко сприймається значною масою населення.

Якщо ж уважно проаналізувати двовікову історію Російського Чорноморського флоту, то стане зрозуміло, чому загибель флоту й поразка у Кримській війні 1854–1855 років виявились настільки болючими для царату. Це був наріжний камінь імперської ідеології. Однак після затоплення в Ахтіарській бухті чорноморської ескадри в 1854 році Чорноморський флот ніколи більше не мав стратегічного значення.

У роки Першої світової війни проти-

стояння на морі було таким, що жодна зі сторін не могла взяти гору. Обстріл берегових укріплень у районі протоки Босфор та артобстріл Варни практично не мали значення. Паритет визначався не потугою флоту, а відсутністю маневру.

Не будемо описувати безславний торг навколо Чорноморського флоту між Радянською Росією, Центральною Радою України, Німеччиною та Антантою з жовтня 1917 до липня 1920 року. Нагадаємо лише, що Врангель у 1920 році вивів із Севастополя в Бізерт (Туніс) 120 кораблів, що й було повним знищенням флоту.

До речі, це аж ніяк не вплинуло на існування СРСР.

Із цього можна зробити тільки один висновок: ЧФ ніколи не мав стратегічного значення. Підтвердженням можуть бути два факти: придбання СРСР напередодні Другої світової війни у фашистської Італії швидкохідного бойового корабля – лідера «Ташкент» зі швидкістю ходу понад 40 вузлів. Увесь флот середини 1941 року складався приблизно з 50 одиниць великих надводних бойових кораблів, 47 підводних човнів і 84 торпедних катерів. Надводні кораблі майже всю війну простояли в Поті та Батумі, а підводні човни й торпедні катери були знищені гітлерівцями на початку війни. Але й це суттєво не вплинуло на перебіг воєнних подій.

ЧФ мав скоріше ідеологічне значення, ніж стратегічне: не флот здійснив поворот на користь СРСР на чорноморському театрі воєнних дій, а сухопутна армія. Флот під час воєнних дій на Чорному морі відігравав виключно допоміжну роль. А після війни, збережений пристаркуватими комуністичними реваншистами, відігравав роль «красеня-культуриста» для демонстрації сили переважно на підрадянських теренах.

Тож російська геостратегія й геополітика стосовно Чорноморського регіону, що базується на сучасному стані ЧФ, – це звичайнісінький ідеологічний блеф.

Але чи існує новий проект, нова альтернативна перспектива для розвитку Чорноморського регіону?

Так, існує! І ця альтернатива полягає у поетапному скороченні бойових кораблів в акваторії Чорного моря, обмеженні їхнього тоннажу й бортових систем озброєнь усіма країнами. В результаті країни Чорноморського басейну отримають значні вигоди: зниження рівня військової загрози, суттєве скорочення витрат на утримання військових флотів, поліпшення екологічної ситуації на Чорному морі, що нарешті сприятиме економічному розвитку причорноморських країн.

Крім того, таке радикальне рішення щодо демілітаризації Чорного моря поставило б усі крапки над «і» у тривалій та безрезультатній суперечці між Україною й Росією щодо майбутньої долі Чорноморського флоту.

Максим БУЛАЦАН

Фотознімки Володимира БЛІНОВА та з архіву редакції КС

ПО-РУССКИ

(В обоих случаях это граждане Украины.)

Похоже, эти планы достаточно вяло обсуждаются в кулуарах высших эшелонов российской власти, но окончательного решения относительно флота нет. Точно также строительство береговых инфраструктур в Новороссийске продвигается далеко не ударными темпами. По крайней мере, совсем не такими, какими осуществлялось провокационное строительство дамбы к украинскому острову Тузла со стороны российского берега несколько лет назад.

Экономический кризис, который существенно ударил по экономике России, и не только по причине резкого падения цен на энергоносители, подсказывает, что стратегические планы Кремля будут пересмотрены в сторону существенного уменьшения. Как это скажется на Черноморском флоте сказать сложно, но то, что это будет радикальное сокращение – не вызывает сомнения.

Таким образом, шесть первых вопросов связаны с финансовыми затратами, сравнимыми с теми, что необходимы для перевооружения таких флотов, как Северный или Тихоокеанский, которые имеют для Российской Федерации значительно большее значение, чем Черноморский.

Поэтому становится очевидно, что российская геостратегия и геополитика относительно Черноморского региона, базирующаяся на современном состоянии ЧФ, – это обыкновенный идеологический блеф.

Но существует ли новый проект, новая альтернативная перспектива для развития Черноморского региона?

Да, существует! И эта цель должна заключаться в поэтапном сокращении боевых кораблей в акватории Черного моря, ограничении их тоннажа и бортовых систем вооружения всеми странами.

Вогонь із серця

Ім'я поетеси Єви Пономаренко давно знайоме читачам «Кримської світлиці»: її поезії неодноразово друкувалися на шпальтах газети. Але про талановиту і хорошу людину завжди хочеться говорити багато, хоча про неї саму передусім розказують її вірші

Народилася пані Пономаренко на Житомирщині в селі Андріївка Олевського району у багатодітній селянській родині. Ще маленькою разом із батьками переїхала на далекий Алтай, що було єдиним шансом вирватись із нужди.

Там вона спілкувалася з представниками багатьох народів, і, як сама зазначає, відчула на собі «братню» любов «великого» російського народу.

Згодом доля занесла її до Криму, до села Лобанове Джанкойського району, де жили її старші брати, що, за словами поетеси, змушені були будувати «рай» у сухих кримських степах, куди були «завербовані» за часів правління Микити Хрущова.

Потім навчання у Дніпропетровському хіміко-механічному технікумі (який, до речі, закінчила з відзнакою) і в Українському заочному політехнічному інституті Харкова.

Із 1972 року Єва працює в державній акціонерній компанії «Титан». Зараз вона – інженер патентоведення та винахідництва в управлінні науки ДАК «Титан».

Це кілька штрихів із біографії поетеси, щоб краще зрозуміти її творче кредо.

«Єву Пономаренко пам'ятаю ще початкуючою авторкою з далекого степового Краснопереконського району, а згодом – як члена літературного об'єднання при Кримській обласній організації Спільки письменників України, – згадує про неї у передмові до збірки «Журавлиний спів: поезії» відомий поет, член Спільки письменників України Данило Кононенко. – Вона, чи не єдина з молодих авторів, думала і писала українською, своєю рідною мовою. Аж не вірилося, що зуміла зберегти чистою свою мову в той час, коли навкруг панувало іншомов'я...

Її поезія пульсувала такими живими і животрепетними темами, як кохання, материнство, любов до ближнього. Є в її віршах і мотиви радості, є й нотки легкої зажури та смутку, біль за втраченим, сподівання на краще. Одне слово – є душа, а це – найголовніше. Адже справжньої поезії без душі не буває. Вірші без душі – то холодне каміння...»

Але, як то кажуть, краще раз побачити, ніж десять разів почути. Отже, знайомимо наших читачів із новими віршами та піснею кримської українки Єви Пономаренко.

Ірина МИТКАЛИК

*«Я тобі зимові дні сріблясті
Заплету в сивіючу косу».*

Дмитро Павличко

Майнули миттю дні в краю батьків,
А на чужині тягнуться роками.
Не прихились я вже чолом до мами,
І в мої пишні коси косники

Вона не заплете, як у дитинстві,
І з батьком вже до лісу не піду.
Лиш подумки розмови з ним веду,
Та серцем чую материнську пісню.

В моєму серці полум'я палало,
Тому й з'явився попіл над чолом.
Гарнесенько, мов квіточки надлом,
Моє лице у цім вогні прив'яло.

Тепер в свою сивіючу косу
Я заплітаю довгі дні сріблясті –
Які вже є: і скупані у щасті,
І ті, що сліз гірких несуть росу.

Щоб тільки сльози не могли заслать
Того, чим я живу на світі цьому.
Щоб я могла чекать дітей додому
І журавлів весною зустрічать.

11.11. 2009

ОСІННЯ МОЛИТВА

Я весною підганяла дні,
Влітку пробігали теж вони.
Схаменулась вже, як журавлі
В синє небо підняли свої жалі.

Рада я, що весна занесла
В вир кохання з плескотом весла.
Влітку так лелека жартував –
Дочок трьох за два рази подарував...

Осінь впала, як нічна роса,
Сивиною засріблилася коса.
Та я рада: осінь щедрою була
Й сина-сокола в дарунок принесла.

Я за все це доленьку хвалю,
Про одне тільки у неї ще молю –
Щоби зиму лиш затримала в путі
І дала намілюватися в житті

На своїх онуків і дітей,
На українських вільних вже людей.
Відпочила від тривог та зла
І добро ще людям принесла.

22.12. 2009

СЛОВО

ОСІННЯ МЕЛОДІЯ

Павутинками мрій
Затягло мою осінь.
Хоч давно журавлі
Заячали у просинь.
Та вони віднесли
Лише туту й печалі.
Журавлі, журавлі
Відлетіли у далі.

Хоч печаль самоти
Зріє в кожному слові,
Та живу я таки
Тим відлунням любові,
Що весною прийшла
І мене полонила.
Знаю те, що була
Для коханого мила.

Хоч в саду відцвілі
Айстри й ніжні жоржини –
Світять грона ясні
З-під листочків калини.
Та кохання палке,
Що так влітку горіло,
В дні печалі мене
У долонях зігріло.

Вже дощі та сльота.
Вітер воду мережить.
Знов прийшла самота,
Мою душу бентежить.
Серце йй не лишу...
Тож прийшовши додому,
Про кохання пишу,
Забуваючи втому.

22.12. 2009

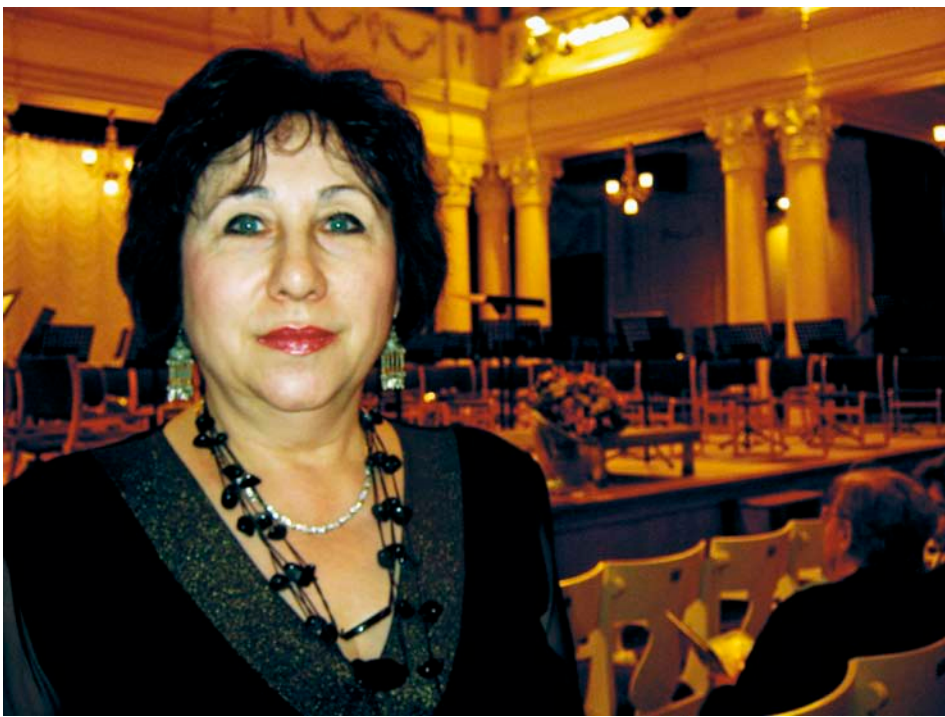
ПО-РУССКИ

Имя крымской поэтессы Евы Пономаренко давно знакомо нашим читателям, поскольку ее поэзии неоднократно печатались на страницах газеты. Родилась она на Житомирщине в селе Андреевка Олевского района в многодетной семье. Долгое время вместе с родителями жила на Алтае. Позднее судьба занесла ее в Крым, где она живет до сих пор. С 1972 года работает в государственной акционерной компании «Титан», на данный момент – инженером патентоведения и изобретательства в управлении науки. Однако работа в столь серьезной организации не мешает поэтессе писать замечательные стихи о любви, материнстве, женской, порой нелегкой, судьбе, причем на своем родном, украинском языке. Представляем вниманию читателей новые поэзии крымской украинки Евы Пономаренко.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Къырымда, Ева Пономаренко шаирнынъ ады, окъуджыларгъа чокътан белли. Чунки онынъ шириети, бизим газетамызнынъ саифелеринде чокъ кере нешир олмалы. О Житормиршинанынъ, Олевский районунда, Андреевка коюнде чокъ балалы айлесинде догъды. Чокъ йыл девамында о анна-бабанен берабер Алтайда яшай эди. Сонъра исе, Къырымгъа кочмесине къысмет тышту, ве шу вакъыттан о мында яшамалы. 1972 йылда о Девлет Акционер «Титан» шеркетинде чалышты. Шимди исе, илим идаресинде патент ве иджаткяр муендисы олып чалыша. Амма, озъ тувгъан тилинде, севги, аналыкъ, ве базыда енгиль дегиль къадын такъдири акъкъында шиир язмагъа, джиддий тешкияттаки иш онъа тесир этмей. Къырымлы украин, ве мефтюн Ева Пономаренконнынъ шииритини, окъуджылар диккъатына такъдим этемиз!

Звукові меандри Мерзіє

Зустрівши десь на вулицях Сімферополя гарну чорняву жінку, яка поспішає до Кримського інженерно-педагогічного університету чи до концертної зали філармонії, мало хто здогадається, що перед ним непересічна особистість із надзвичайно вразливою душею, тонким світосприйняттям і нетиповим для більшості мисленням

Мисленням не словами, не фразами, а звуками, музичними образами. Так, це – Мерзіє Халітова – яскрава кримськотатарська композиторка, яка своїми талановитими творами внесла у планетарний музичний світ інтонації рідного народу. Коли слухаєш її музику, вже не постає питання: чи об'єднуються Схід із Заходом, чи зіллються Північ із Півднем? Тут одразу очевидно: у загальному оркестрі людства неповторно зазвучали мелодійні і до болю щемливі кримськотатарські наспіви, оповиті пречудовими взорами-меандрами, народженими натхненням Мерзіє.

А втілити у музиці їй було що: переживання тяжких часів депортації родини до Узбекистану, років туги за рідним краєм і радість повернення на незнану їй омріяну батьківщину, адже народилася вона на чужині. Гірська яйла, буйна зелень, стрімкі водоспади, блакить моря завоювали і закохували в себе. Усі почуття хотілося виплеснути на нотний папір, почути у живому звучанні й відчутти подив слухачів.

У Криму композиторка мала кілька авторських концертів, які пройшли з вели-

МИСТЕЦТВО

ким успіхом. Доробок її високо оцінено: вона – заслужений діяч мистецтв України, лауреат мистецької премії імені Миколи Лисенка, Державної премії Автономної Республіки Крим, Міжнародної премії імені Бекіра Чобан-заде. Та от настав час найсерйознішого випробування – її твори висунуті на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Концерт у Києві підготував заслужений академічний симфонічний оркестр Національної радіокомпанії України під орудою талановитого диригента, заслуженого діяча мистецтв України Володимира Шейка. Для програми Мерзіє відібрала найкращі, на її думку, опуси, які найбільш промовисто оповідають історію її народу. Симфонічний концерт у Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України розпочався Симфонією № 3 «Присвячення», яка розкриває трагічну тему – 65-річчя депортації кримських татар. У музиці симфонії композиторка прагнула показати і мирний плін життя людей, і жахливі картини насильницького виселення, і плач за втраченим раєм, і кохання, яке проростає попри всіляке лихо. Величезної ролі набувають ударні інструменти, які просто зцементовують усю партитуру в суцільний моноліт, а вияскравлені в окремих епізодах скрипкові лінії звучать, як пристрасний авторський голос, що патетично промовляє про біль і співчуття. Композицію оповиває, немов небесна веселка, прекрасна велична тема-гімн, яка утверджує невмирущу силу духу, віру в світле майбуття.

Капричію для скрипки з оркестром виконала талановита українська скрипалька Ніна Сиваченко. Вражає, до якої

Ніна Сиваченко
в колі оркестрантів

ПО-РУССКИ

Встретив где-нибудь на улицах Симферополя красивую черноволосую женщину, которая спешит в Крымский инженерно-педагогический университет или в концертный зал филармонии, немногие догадываются, что перед ними незаурядная личность с чрезвычайно впечатлительной душой, тонким мировосприятием и нетипичным для большинства мышлением. Мышлением не словами, не фразами, а звуками, музыкальными образами.

Это – Мерзие Халитова – крымскотатарский композитор, которая своими музыкальными произведениями стремительно и талантливо внесла в музыкальный мир интонации своего народа.

А передать в музыке ей было что: тяжелые времена депортации семьи, годы тоски по родному краю и радость возвращения на неизвестную ей родину, ведь родилась она на чужбине. Все это хотелось выплеснуть на нотную бумагу, услышать в живом звучании.

Она – заслуженный деятель искусств Украины, лауреат художественной премии имени Н. Лысенко, Государственной премии АР Крым, Международной премии имени Бекира Чобан-заде. Пришло время и серьезного испытания, – ее произведения выдвинуты на соискание Национальной премии Украины им. Тараса Шевченко.

Для концерта в Киеве она отобрала лучшие произведения, которые наиболее красноречиво повествуют об истории ее народа. Симфония № 3 «Посвящение» раскрывает трагическую тему депортации. В музыке Симфонии композитор показала и мирное течение жизни своего народа, и ужасные картины насильственного выселения, и плач за потерянными раем, и любовь, которая прорастает, невзирая на беду. Всю композицию окутывает величественная тема-гимн, которая утверждает бессмертные силы духа, веру в светлое будущее.

Концерт прошел с большим успехом.

міри тут оригінальна композиторська мова насичена колоритними національними інтонаціями, – інколи здається, що звучать справжні фольклорні наспіви. У музиці стільки краси і до чому виразної ніжності, що хочеться й самому заспівати.

Симфонію № 4 для флейти і струнного оркестру авторка присвятила пам'яті батьків – Ібрагіма та Зейнеб Халітових. Соло-партію було доручено Заремі Бекіровій – молодій обдарованій флейтистці, лауреатці кількох міжнародних конкурсів. Три частини твору сприймаються на одному диханні. Багата, поліфонічно переплетена мелодика утворює предивні узорі з різноманітним орнаментальним оповиванням звуків. Особливої трепетності звучання музика набирає в каденції, де головна героїня – флейта – об'єднується у дуєт з віолончеллю, що мимоволі породжує в уяві світлі образи закоханого подружжя, котре подарувало життя любій доньці Мерзіє.

Завершив програму Концерт для труби з оркестром «Біля підніжжя Демерджі». Соліст – заслужений артист Авто-

номної Республіки Крим Сейдамет Чалбаров. Композиторка прагнула змалювати у звуках кримську гору, яка оспівана у багатьох народних легендах. Блискуче виписана партія труби-соло потребує не тільки віртуозного володіння інструментом, але й уміння зіграти мелодію у неповторній національній манері з ледь відчутним орнаментальним забарвленням. У концерті авторка використала й народний наспів. Дуже цікаво було стежити, як розвивається її думка, коли труба «перемовляється» зі скрипкою або фольклорна тема «перекидається» від соліста до кларнета, потім скрипки й знову до труби, ніби висвітлюючи партії оркестру, заохочуючи всіх до спільного свята-байраму.

Київський концерт кримської композиторки мав величезний успіх. Після кожного твору лунали вигуки «браво»! А у фіналі саму Мерзіє ледь було видно серед численних букетів квітів, якими її обдарувала вдячна публіка.

Валентина КУЗИК

Фотознімки Ганни ЩЕРБАКОВОЇ

МИСТЕЦТВО

Мерзіє Халітова народилася 5 червня 1956 року в місті Янгіюль Ташкентської області (Узбекистан) у родині службовців. У 1971 році закінчила янгіюльську музичну школу по класу фортепіано й вступила на теоретичне відділення Ташкентського державного музичного училища імені Хамзи. Опинившись в класі талановитого симфоніста Мірсадика Таджієва, Мерзіє захоплюється композицією й пише свої перші твори – п'єси для фортепіано, віолончелі, пісні та романси.

З 1978 року Халітова навчається на теоретико-композиторському факультеті Ташкентської державної консерваторії імені Мухтара Ашрафі (клас професора Георгія Мушеля), створює п'єси для різних інструментів, сонати, пісні, квартет, квінтет, тріо й на закінчення вищу – балетну сюїту «Арзи». Далі молода композиторка викладає композицію в середній спеціальній музичній школі імені Рейнгольда Глієра при Ташкентській консерваторії. У її творчому портфелі з'являються усе нові й нові опуси, що дедалі більше вирізняються яскравим, неповторним індивідуальним композиторським стилем.

До Криму мисткиня приїхала в 1993 році. Вона продовжила педагогічну діяльність уже в Сімферопольському музичному училищі імені Петра Чайковського. Працювала музичним редактором кримськотатарської редакції Державної телерадіокомпанії «Крим», де зробила низку авторських передач про розвиток професійної кримськотатарської музики, історію музичних інструментів кримських татар, відомих діячів кримськотатарської музичної культури тощо.

У 1995 році з великим успіхом відбувся перший авторський концерт Мерзіє Халітової в Сімферополі. Вона стає членом Національної спілки композиторів України. Її твори часто звучать у філармонічних концертах, на всеукраїнських і міжнародних фестивалях у виконанні провідних солістів і колективів України, записуються у фонди Українського радіо. Серед найвідоміших творів композиторки – симфонічна поема «Пам'ять» («Хатира»), симфонія «Відродження», Увертюра-фантазія, Симфонія для камерного оркестру, «Епітафія», концерт для оркестру на чотири частини «Намисто міст Криму» та багато інших.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Акьмесджит сокъакъларда, Къырым Муэндис-педагогика университетине, я да филармония концерт залына, къара сачлы дюльбер къадынны ашыкъъаныны корсен, тааджиш, теэсурьат, алчакъ гонъюлли, чокълуккъа аит олмагъан тефеккюр инсан олгъаныны коремиз. Бу тефеккюр лафнен ве ибарелернен дегиль де, дауш ве музыкалы образларнен толугъа.

Бу къырым композиторы – Мерзиє Халитова, къайсы музыкалы эсерлернен музыка дюньясына, истидатлы ве ниетли озь миллетнын интонациясыны киргизди.

Музыкагъа о: сюрюнликнинъ агъыр вакъытлары, анна-ватангъа къайгырув, ве белли олмагъан ватангъа къуванчлы къайтувы, чунки о гъурбетликте догъды, киби мевзуларны кирсетти. Чунки бу вакъиаларны нота къагъытына ерлештирмеге ве джанлы янгъыравында эшитмесине арзусы бар эди.

О Украинада нам къазангъан санат эрбабы, М. Лысенконынъ ресмий лауреаты, Къарым девлет мукафаты, халкъара Бекир Чобан-Заденинъ мукафаты.

Озь миллетнинъ тарихыны ачыкъ-айдын косьтерген эсерлерни, о Киевде оладжакъ концертке азырлады. №3 «Итгъав» адлы симфониясы фаджиалы сюрюн мевзусыны ача. Озь музыкасында, о миллетнинъ тынч кечмесини, ве сюрюнликнынъ дешетли ресимлерни, джойгъан ватанына агълав, къайсы кунь-куньден, феякетке бакъмаздан эп артлашкъаныны косьтере. Бутюн композициянынъ, збедий рух кучюни, ве парлакъ келеджегимизни тасдыкъламасы сарып ала. Концерт пек мувафакъиетли олуп кечти.

Галина Белова Живопис відчуттів

Благодатна кримська земля багата на обдарованих людей, для яких мистецтво – сутність їхнього єства. І коли доля зводить тебе з митцем за філіжанкою міцної кави, горням трав'яного чаю чи келихом кримського вина, важко втриматися в межах звичайної світської бесіди про погоду чи літературу, бо виникає нестримне бажання зануритися глибше і побачити більше...

МИСТЕЦТВО

Як зрозуміти сутність серця?
Невже на суміє гілок сосни
Від повіву повітря шепотіння

Цей коротенький філософський вірш-хоку, складений лише з трьох рядків, японського ченця, поета, художника, каліграфа, майстра чайної церемонії та театру Но Іккю Содзюна, який жив у XV столітті, точнісінько відображає велику таємницю творчості справжнього митця. Коли у руках пензель чи олівець, паличка вугілля чи пастельна крейда, щось справжнє може з'явитися лише тоді, коли свідомість зникне. Саме так з'являються на світ Божий малюнки суміє – невеличкі пейзажі, рослини, птахи. Вони виконані миттєво, на одному подиху. Тоді, коли між папером і пензлем відсутня думка...

У світі існує чимало митців, для яких вірш Ахматової не тільки зрозумілий, а й відтворює дивовижне відчуття справжньої творчості:

Когда б вы знали, из какого сора
Растут стихи, не ведая стыда.
Как желтый одуванчик у забора,
Как лопухи и лебеда.
Сердитый окрик, дегтя запах свежий,
Таинственная плесень на стене...
И стих уже звучит, задорен, нежен
На радость всем и мне...

Від образу жовтої кульбаби біля паркану до шепотіння гілок сосни на невеличкому малюнку...

Живуть такі особистості і на дивовижній кримській землі, для яких мистецтво є сутністю їхнього єства. Творчість – це життя, доля... Але далеко не всі, хто бачив їхні твори, малюнки десь на виставках, уже під лаком, склом, у багеті, окладі, розуміють, як з'явився той чи той чудовий образ. Лише коли доля зводить тебе з такою людиною за філіжанкою міцної кави, горням трав'яного чаю чи келихом терпкого кримського вина, вдається зануритися глибше і побачити більше... Так сталося і тепер: на вулицях Сімферополя чи то зимно, чи то вже весна, а ми в гостях у кримської художниці Галини Белової. Затишно, спокійно, от тільки з її картин віє справжньою морозною російською зимою.

– Велика кількість сюжетів Ваших полотен пов'язані із зимою, санчатами і новорічно-різдвяними забавами. Чому так?

– Та ні, зовсім не так, якраз більшість моїх робіт – це яскраві кримські польові квіти, хризантеми, іриси, мої друзі. Відтепер це мій кримський всесвіт. А те, що ви бачите, це спогади, це дитинство, це моя далека Батьківщина. Я – там, у цих малюнках, коли на душі сумно, щось ламається, щось не виходить, і мені здається, що треба повернутися до своїх коренів.

Я народилася в селі Ольха Калузької області (Росія), а вже потім доля склала-

ПО-РУССКИ

Созерцая картины крымской художницы Галины Беловой, не принимая во внимание их сюжеты, четко понимаешь, что у нее между кистью и полотном нет мысли, а есть ощущения, эмоции, опыт. Плохо ли это? Судить искусствоведам, а каждый зритель может найти в ее работах что-то свое: кто – настоящую морозную зиму России, кто – украинское упорство, юмор и песню-душу, а кто-то – и дорогу к просветлению, между кистью и полотном вместе с художницей проживая жизнь...

Галина родилась в России, но вот уже 40 лет живет в Украине, 30 из которых – в Крыму. Украину считает своей матерью, которая выучила и открыла дверь в жизнь и в искусство, а еще научила петь прекрасные украинские песни, на чем художница всегда делает акцент.

Судьба Галины сложилась таким образом: отучившись в России в училище, она по распределению попала в Киев, где прожила и проработала четыре года, а потом – подготовка, выступление и учеба во Львовском государственном институте прикладного и декоративного искусства. Кстати, туда крымской художнице удалось попасть только со второго раза, ведь требования к абитуриентам во Львове всегда были достаточно высокими, и Галина продемонстрировала этот высокий уровень, что продолжает делать и сейчас в своих работах.

Ведь каждое ее творение – будь то батик, картина, написанная маслом, акварель или графика – всегда выполнено на высоком уровне, с чувством не только цвета, но и формы.

Сама же художница рассказывает такой случай из своей жизни: «Где-то в возрасте 30 лет меня как будто озарило, и я вошла в свою картину, переступила черту, ощутила воздух и время на полотне – это было незабываемое ощущение. С тех пор я просто задаю себе тему и пишу, получая от этого удовольствие. Но так как наиболее яркие впечатления у меня остались из моего детства, то, наверное, его и изображала больше всего на моих живописных работах – это зима, салазки, игры и многое другое».

Несмотря на то что Галину Белову знают как мастера батика, для нее сейчас эта техника уже не настолько близка, хотя она продолжает писать по шелку, но там уже совсем другие нюансы в работе.

ся так, як склалася. До речі, історія мого села починається ще далекого 1231 року. Глуха старовина з дивовижними традиціями, людьми, природою... Блага цивілізації, такі як, наприклад, електричне світло з'явилися не так давно – вже за моєї пам'яті. А це всього за 200 км від Москви. Жарівки у нашому селі засяяли лише у 1967 році. Саме там і минуло моє дитинство, там я вперше взяла до рук олівця. Починала з того, що перемальовувала малюнки, які спеціально для мене робив старший брат... Саме там і

саме тоді бавилася з однолітками у сніжки і з нетерпінням чекала новорічних чудес. Думаю, що це все є на моїх картинах.

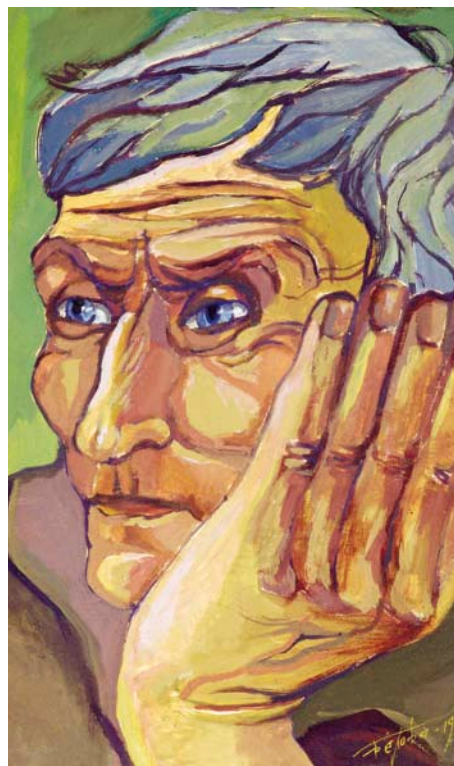
– До речі, а скільки років Ви мешкаєте у Криму і як тут опинилися?

– Ось уже 40 років, як живу в Україні, 30 з них – у Криму. Так сталося, що завдяки долі потрапила після училища до Києва, де чотири роки жила і працювала. Молода була, раділа іншому світу, іншим відчуттям. Для мене Київ був величезним, майже європейським містом. Тоді ми ще не розуміли, що це справді

Квіти
Відвідувач
Портрет батька

МИСТЕЦТВО

так. А потім, щоправда, тільки з другого разу, вступила до Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва.

– Щодо Вашого вступу, то як це було?

– Та як... Просто. У Києві я познайомилася зі львівськими студентами, один із них взявся готувати мене до вступу. Однак конкурс був чималий, тож довелося у двері альма-матер стукати двічі.

– Але ж малюнок і творчість у Вашому житті з'явилися задовго до цього?

– Малювала я з дитинства, і особливо ніхто мене цьому не вчив. Своїм першим наставником вважаю брата Анатолія. Він постійно щось мені малював, хоча теж не вчився цього, а я перемальовувала, тож можна вважати його моїм першим учителем. Крім усього, він писав ще й прекрасні акварелі...

– А потім?

– А потім роки навчання... Інший світ. Інші культура, стосунки, друзі, повітря. Львів, Галичина – це ледь не інший Всесвіт. А ще малюнки... Художнє навчання – це безконечне навчання, поки не наб'єш руку у прямому та переносному значеннях. А ще композиція, колористика... іспити... сесії...

– Ви народилися у Росії, але мешкаєте в Україні, як до неї ставитесь?

– Тепло й щиро, хоча останнім часом і не так однозначно, але це, мабуть, завдяки часу і фінансовій ситуації у країні та світі. Але я постійно повторюю, що Україна – моя мама. Власне, саме вона мене виховала, навчила українських традицій, пісень, мови...

– Щось у Вашому житті змінилося з часом?

– Безперечно. Більше того, я думаю, що у багатьох людей із часом змінюють-

КЪЫРЫМТАРТИЛИНДЕ

Галина Белова ресамджынынъ ресимлерге бакъкъанда, гъае такъымларына бакъмаздан, фырчы ве кетен арасында фикир дегиль де, дуйма, дуйгъу ве истидатлыкългъаныны коресин. Бу, догру мы? Онъы санаткярларгъа макеме этмек, амаа сейирджиленден эр кес озюне аит олгъанынынъ сечип алмалы: базылары Руссияда сувукъ кышны, кимерси – украинлыкългъа тырышмасыны ве шакъаларны, даа башкъалары – парлакългъа келеджегимизн козьде туталар.

Галина Русияда догъды, амма 40 йыл Украинада яшай, 30 йыл олардан Къырымда. Украинанынъ ана деп сая, чунки о онгъа билъги берди, санаткъа ёл ачты, украин туркюлернинъ йырламагъа огретти, ве айны бу шейлерге ресамджи дикъкъат эте.

Галинанынъ такъдыры ойле булунды ки, Руссияда окъув юртуны битирген сонъ, о улештирюв иле Киевге тюшпю, ве анда дерт йыл яшады ве чалышты, сонъ исе, азырлашма, Львовнынъ амелий ве декоратив санат девлет институткъа кириши ве окъушы булунды. Амма анда ресамджигъа тек экинджи кере кирмеге имкъан олды, чунки Львовдаки абитуриентлерге истеклери пек юксек, Галина исе, шу юксек дереджени оларгъа косътерди ве шимди де костермеге девам эте. Чунки, оннынъ эр яратыджылыкългъы – ресим, юксек дереджеде яратылганыны коремиз.

Ресамджи озъ омюрден олгъан бир вакъианынъ акъкъында айта: «30 яшыма якъын, мени санки нурлашты, ве мен озъ ресамынынъ ичине кирдим, сыгъырны кечтим ве кетен устюнде вакъыт ве аваны дуйдум – бойле дуйгъулар унутылмаз. Шу вакъыттан мен озюме мевзу къоям ве язам, шу шейлерден мемнюлиетлик алам. Амма, энъ ярлыкългъа тессурат менде балалыкътан къалды, ве оннынъ ичюн, бельки де, олар энъ чокъл меним ресамларымда янгъырай: бу кыш, чана, оюнлар ве иляхре».

Галинанынъ батик устасы киби билгенлерге бакъмаздан, оннынъ ичюн бу техника эвель киби якъын дегиль, о йипек устюнде ресам этмеге девам эте, амма анда энди бам башкъа нюанслар сакълы.

Умумен алгъанда, бутон кетенлер, къырым ресамджынынъ меракълы ве унутылмаз озъ озюнден, оларгъа бакъкъанда, дерсинъ, бир нефеснен языган, шимде ве бу ерде...

Поїхали свататись,
а корова отелилася

Поїхали продавати
поросля, а кінь нас
вивалив

МИСТЕЦТВО

ся погляди – це абсолютно нормальний процес розвитку і самовдосконалення. А щодо мене, то, можливо, це питання віри. Згадую, як колись довелося у Красиліві Хмельницької області розписувати церкву. Тоді це заборонялося, але я уже була дипломованим фахівцем, і так склалися обставини, що вдалося попрацювати над реставрацією іконостаса. А ще я написала велику ікону «В'їзд Ісуса Христа в Єрусалим», з того часу минуло вже 30 років... Прикметно, що церква була діючою, незважаючи на режим. Під час роботи виникали свої складнощі, ми ж не вчилися писати ікон, до якихось речей доводилося самотужки доходити, методом спроб і помилок. Але то був цікавий досвід. Наприклад, олійною фарбою писала ікони.

– А чи вдавались Ви до певних обрядів перед початком робіт у церкві? Може, молилися, постили до того, як узяти до рук пензля?

– Та де там! Хоча щось таке нам казав владика, і щось виконували, але, як тепер розумію, зовсім не так, як треба. Тепер я робила б це по-справжньому. Може, й вийшло б тоді інакше. Соромно сказати, я навіть до кінця не постила... Ми цього не розуміли. А якби дізналися, що я працювала у церкві, то й з роботи звільнили, з інституту могли б виключити. Думаю, саме тому і розруха відбулася... Розруха не тільки в економіці – вона в голові, в думках... На мій погляд, у школах треба ввести такий предмет, як основи православ'я чи основи релігії. Пояснити дітям Божі писання, навчити жити за принципом «стався до інших так, як хочеш, щоб ставилися до тебе». Переконаю, що все змінилося б на краще через якихось кілька десятиріч років.

– Може, Ви й маєте рацію. Але повернімося до творчості. Вас знають як неперевершену майстриню батіку, як це почалося і чому?

– Якось у салоні побачила троянду на шовку і це закарбувалося в моїй пам'яті назавжди. Так сподобалося, що вирішила спробувати. І в мене щось таки вийшло.

– Наскільки Вам близька ця техніка?

– Зараз я більше займаюся живописом по шовку, а батик практично не пишу.

– Чому?

– Не знаю... Там треба душу вкладати, а не просто розмальовувати... Там своя технологія, особливість. У мене все тримається на малюнку, хоча можна звертати увагу на гаму теж. А ще треба налаштуватися на певний лад... І, мабуть, це основне, а подекуди й найскладніше.

– Більшість Ваших живописних робіт присвячені дитинству, зимовим забавам, побуту, бо це найкращий час Вашого життя, який залишив ледь не найбільший емоційний відбиток у душі. А чи є місце Криму у Вашій творчості?

– Безперечно, є, наприклад, акварелі – Судак тощо... Писала Крим багато,

ПО-РУССКИ

Был у художницы и опыт реставрации иконостаса в действующей церкви в Хмельницкой области, а точнее в городе Красилове, и создание достаточно большой иконы «Въезд Иисуса Христа в Иерусалим». Вспоминая то время, Галина рассказывает, что делать это открыто в то время было нельзя, но она уже была дипломированным специалистом, да и обстоятельства сложились так, что взялась за дело. Во многом, правда, пришлось Галине действовать методом проб и ошибок, ведь не учили их писать иконы, но этот опыт только обогатил ее как мастера.

А так, за всю свою творческую жизнь, которой продолжает жить и сейчас, Галина пробовала себя в разных техниках и жанрах, но ближе для нее оказались те, в которых результат можно увидеть почти сразу – такой уж у нее темперамент!

Одним словом, все полотна этой крымской художницы необычны и неповторимы по-своему, ведь глядя на них, складывается впечатление, что они написаны на одном вдохе – здесь и сейчас...

Вона народилася в Росії жила і працювала в Києві, вчилася у місті Лева.

40 років живе в Україні, 30 з яких – у Криму.

Україну вважає своєю ненею, яка дала все: навчила і традицій, і пісень, і малярства.

Вона – це кримська художниця Галина Белова.

Пишучи свої картини, ніби «входить» у них – і це відчуває глядач.

Складається враження, що між її пензлем і полотном є лише емоції, враження і образи – як і в японських тушевих картинках – традиційному монохромному живописі країн Східної Азії.

Споглядаючи її роботи, починаєш розуміти всю багатогранність людини, яку Бог поцілував у чоло.

Її зимові пейзажі – це її дитинство, найпрекрасніше пора життя, любов рідних і перший наставник, якого неможливо забути...

Дізнавайтесь про Галину Белову та про її творчість із присмаком східних прянощів, російського завзяття, мелодикою української пісні-душі...

Проводи зими

просто не надавала, мабуть, цьому такого значення, як інші художники. У мені – моє село.

– **Це ностальгія за Росією, звідки Ви родом?**

– Мабуть, що так.

– **А графіка?**

– О, рисунок я малювала завжди. Коли брат пішов із життя, я ніби почала по-троху божеволіти, я сильно його любила... Три місяці вже не пишу... Але... Життя іде...

– **«І все без коректур. І час летить, не стишує галопу. Давно нема маркізи Помпадур, і ми живем уже після потопу. Не знаю я, що буде після нас, в які природа убереться шати. Єдиний, хто не втомлюється, – час. А ми живі, нам треба поспішати», – як писала свого часу Ліна Костенко.**

– І вона мала рацію.

– **Скажіть, будь ласка, які техніки живопису для Вас є близькими?**

– Мені подобається робити все і відразу, не люблю залишати полотно і сюжет на потім. Олійна фарба, до речі, довго сохне, якщо допускаєш помилки під час

роботи, то треба чекати, щоб виправити. Не люблю я нею писати (*усміхається*). Вибір техніки залежить від темпераменту. Якщо людина темпераментна, то їй треба вже найближчим часом бачити результати своєї роботи. У такому випадку тишить техніка «а-ля прима» (в перекладі з французької «в один прийом». – *Авт.*) Із одного боку, техніка проста, а з другого – вимагає високого рівня майстерності й таланту, тому зустрічається рідко. Яскравий і вартісний приклад цієї техніки, вважаю, демонструє родина кримських художників Бернацьких. Якимось, чи не вперше побачивши їхні роботи, мені так захотілося подякувати за насолоду, що дарують картини. Стосовно мене, то я не маю проблем із рисунком – рука сама малює. Я лише сідаю, налаштовуюся, задаю собі тему і вперед, залишається тільки отримувати від цього задоволення.

– **Ви належите до тих художників, які щодня підходять до мольберта і працюють чітко визначений час із перервою на обід, чи як?**

– Гадаю, що однозначної відповіді на це запитання не може бути. Малюю,

лише коли є натхнення.

– **Ви, мабуть, чули про малюнок суміє, це коли між пензлем і папером немає думки, коли полотна створювали у стані саторі (буквально «просвітлення», або ж «стан однієї думки». – *Авт.*). Складна філософія, але вона чітко визначає сутність справжнього живопису. Не віриться, що Ван-Гог, Гоген чи Тулуз-Лотрек знали, що писатимуть...**

– Напевно, ви маєте рацію. Має йти інформація і на рівні підсвідомості. Якось один художник розповів мені, що коли починав писати картини усвідомлено, у нього нічого не виходило, а тільки переставав думати – робота йшла. Я теж так: спочатку малюю, а вже потім розглядаю, що там складається. Так не намалюєш, якщо думаєш... Я завжди згадую випадок зі свого життя: одного разу відбувся ніби маленький вибух – просвітлення – зміна, і я увійшла в картину... Ніби переступила межу – і все почало саме по собі писатися... Я навіть відчувала повітря, його колір, час – це неймовірно! Мені було років тридцять, коли пережила цей досвід, – уперше, не думаючи, увійшла в картину і писала. Між пензлем і полотном тоді не було думки – було відчуття, було життя, а кольори самі змішувалися, витворювався сюжет, зображувала те, що пережила, що відбулося зі мною – моє дитинство...

Споглядаючи картини Галини Белової, попри їхні сюжетні лінії, чітко розумієш, що в неї між пензлем і полотном не існує думки, тільки відчуття, емоції, досвід. Чи погано це? Вирішувати мистецтвознавцям, а кожен глядач може знайти у її роботах щось своє: хтось – справжню морозну зиму Росії, хтось – українське завзяття, гумор і мелодійну пісню, а хтось – дорогу до просвітлення.

Москва. На пташиному ринку. Фрагмент

Розмовляли Леонід ПИЛУНСЬКИЙ, Катерина КРИВОРУЧЕНКО

ПО-РУССКИ

Как и обещали, рассказываем вам об удивительной, самобытной и неповторимой крымской художнице Галине Беловой. Она родилась в России, но вот уже 40 лет живет в Украине, 30 из которых – в Крыму. Украину считает своей матерью, которая выучила и открыла дверь в жизнь и в искусство, а еще научила петь прекрасные украинские песни.

За всю свою творческую жизнь, которой продолжает жить и сейчас, Галина пробовала себя в разных техниках и жанрах, но ближе для нее оказались те, в которых результат можно увидеть почти сразу – такой уж у нее темперамент! Каждое ее творение – будь то батик, картина, написанная маслом, акварель или графика – всегда выполнены на высоком уровне, с чувством не только цвета, но и формы – глядя на них, складывается впечатление, что они написаны на одном вдохе – здесь и сейчас.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Эвель ваде бергенимиз киби сизлерге Галина адлы рессамнынъ айретте къалдырган такъдири акъкъында икяе этемиз.

Русияда догъды, амма 40 йыл Украинада яшай, 30 йыл олардан Къырымда. Украинанынъ ана деп сая, чунки о онъа бильги берди, санаткъа ёл ачты, украин туркюлернинъ йырламагъа огретти.

Чунки, онынъ эр яратылдыжлыгъы – ресим, юксек дереджеде яратылганыны коремиз.

Батик устасы киби бильгенлерге бакъмаздан, онынъ ичюн бу техника эвель киби якъын дегиль, о йипек устюнде ресам этмеге девам эте, амма анда энди бам башкъа нюанслар сакълы. Умумен алгъанда, бутюн кетенлер, къырым ресамджынынъ меракълы ве унутылмаз озъ озюнден, оларгъа бакъкъанда, дерсинъ, бир нефеснен изылган, шимде ве бу ерде...

**Телеканал «Культура»
1–7 березня 2010 року****Понеділок, 1 березня**

До 14:00 – ПРОФІЛАКТИКА
14.00 Православний календар
14.20 Озимий клин Володимира Затуливітера
14.55 Монолог щасливої людини
15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.35 Юна поетеса з Лубен Юлія Маноїленко
18.00 «Ave Maria». Концерт Інни Андріяш-Мисько, частина 1
18.30 Театральний сюжет.
«Доки вона вмирала»
19.00 Прайм-тайм культури
19.15 Музика. Маестро. Ювілей
20.00 Золоте руно. Михайло Чембержі
20.20 Д/ф «Борислав Брондуков»
20.45 Київ і кияни. Олександр Архипенко
21.00 Г. Берліоз. Балет «Ромео і Джульєтта»
22.35 «Ай, Наталка! Ай, Полтавка!»
23.05 І. Завадський. «Київський акорд», частина 1
00.00 Прайм-тайм культури
00.15 Музика. Маестро. Ювілей
01.00 Золоте руно. Михайло Чембержі
01.25 Д/ф «Борислав Брондуков»
01.55 Г. Берліоз. Балет «Ромео і Джульєтта»
03.25 З історії грамзапису, частина 1
03.40 І. Завадський. «Київський акорд», частина 1
04.35 Т/с «Посланець»

Вівторок, 2 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 «Ave Maria». Концерт Інни Андріяш-Мисько, частина 1
06.35 Театральний сюжет.
«Доки вона вмирала»
07.05 Зустріч для вас. Юна поетеса з Лубен Юлія Маноїленко
07.30 Мультифільми
08.00 Прайм-тайм культури
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 Музика. Маестро. Ювілей
10.30 Д/ф «Борислав Брондуков»
10.45 Київ і кияни. Олександр Архипенко
11.00 Г. Берліоз. «Ромео і Джульєтта»
12.35 Золоте руно. Михайло Чембержі
13.00 «Ай, Наталка! Ай, Полтавка!»
13.30 І. Завадський. «Київський акорд», частина 1
14.25 Х/ф «Третя Міщанська» •
15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.45 Коломия
18.05 «Ave Maria». Концерт
Інни Андріяш-Мисько, частина 2
18.45 Гра долі. Шолом Алейхем
19.00 Прайм-тайм культури
19.15 Спектакль про те, що Бог один
20.05 Олександр Белозор. У пошуках світла
20.40 Місто сонця
21.00 Б. Окуджава. Вистава
«В барабанному провулку»
22.20 Місто біля раю, частина 1
22.50 Чернігів. Дзвіниця гетьмана Івана Мазепи. Колегіум
23.15 І. Завадський. «Київський акорд», частина 2
00.00 Прайм-тайм культури
00.15 Спектакль про те, що Бог один
01.05 Олександр Белозор. У пошуках світла
01.40 Місто сонця
02.00 Б. Окуджава. Вистава
«В барабанному провулку»
03.15 З історії грамзапису, частина 2
03.25 Чернігів. Дзвіниця гетьмана Івана Мазепи. Колегіум
03.55 І. Завадський. «Київський акорд», частина 2
04.35 Т/с «Посланець»

Середа, 3 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 «Ave Maria». Концерт Інни Андріяш-Мисько, частина 2
06.40 Коломия
07.05 Гра долі. Шолом Алейхем
07.20 Мультифільми
08.00 Прайм-тайм культури
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 Спектакль про те, що Бог один
10.25 Олександр Белозор. У пошуках світла
11.00 Б. Окуджава. Вистава
«В барабанному провулку»
12.20 Місто сонця
12.40 Чернігів. Дзвіниця гетьмана Івана Мазепи. Колегіум
13.10 Місто біля раю, частина 1
13.40 І. Завадський. «Київський акорд», частина 2
14.20 Х/ф «Тимур і його команда» •

15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.40 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 1
18.40 Літературна Одеса. Ю. Олеша, Е. Багрицький
19.00 Прайм-тайм культури
19.15 Українські болгари
19.45 Дзвонів чарівні голоси
20.10 Аудієнція. Внук Ярослава Гашека
20.30 Тиміш Ляшук
21.00 Х/ф «Запорожець за Дунаєм» •
22.30 Місто біля раю, частина 2
22.50 Молитва Оксани Затварської
23.20 Тарас Штонда та ансамбль «Рідні наспіви»
00.00 Прайм-тайм культури
00.15 Українські болгари
00.45 Дзвонів чарівні голоси
01.10 Аудієнція. Внук Ярослава Гашека
01.30 Тиміш Ляшук
01.55 Х/ф «Запорожець за Дунаєм» •
03.30 Молитва Оксани Затварської
04.00 Тарас Штонда та ансамбль «Рідні наспіви»
04.35 Т/с «Посланець»

Четвер, 4 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 1
07.05 Літературна Одеса. Ю. Олеша, Е. Багрицький
07.20 Мультифільми
08.00 Прайм-тайм культури
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 Українські болгари
10.10 Дзвонів чарівні голоси
10.35 Аудієнція. Внук Ярослава Гашека
10.55 Тиміш Ляшук
11.25 Х/ф «Запорожець за Дунаєм» •
13.00 Місто біля раю, частина 2
13.20 Молитва Оксани Затварської
13.50 Х/ф «Коліївщина» •
14.55 Тарас Штонда та ансамбль «Рідні наспіви»
15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.30 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 2
18.10 Родове гніздо князів Острозьких, частина 1
18.25 Світ кераміки Петра Печорного
18.50 Популярні пісні 70-х років
19.00 Прайм-тайм культури
19.15 Неформат
20.00 Портрет. Пам'яті Валерія Бортякова
20.30 Ада Роговцева про театр, його людей, його життя
21.00 Золота колекція «Золотих воріт». Ж. Ануй.
«Запрошення до замку».
Національний театр імені Лесі Українки
00.15 Прайм-тайм культури
00.30 Неформат
01.15 Портрет. Пам'яті Валерія Бортякова
01.45 Ада Роговцева про театр, його людей, його життя
02.15 Х/ф «Коліївщина» •
03.25 Граємо класику
04.35 Т/с «Посланець»

П'ятниця, 5 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 2
06.45 Родове гніздо князів Острозьких, частина 1
07.00 Світ кераміки Петра Печорного
07.30 Мультифільми
08.00 Прайм-тайм культури
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 Неформат
10.25 Ада Роговцева про театр, його людей, його життя
11.00 Золота колекція «Золотих воріт». Ж. Ануй. «Запрошення до замку»
Національний театр імені Лесі Українки
14.15 Популярні пісні 70-х років
14.25 Х/ф «Звенигора» •
15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.20 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 3
18.10 Родове гніздо князів Острозьких, частина 2
18.30 «У тім раї. . .»
19.00 Прайм-тайм культури
19.15 Діалог. Мирослав Маринович – Олег Турій
19.45 «. . . і назвала онука Романом»
20.00 Дарина Скринник-Миська
20.15 Згадуючи Івана Світличного
21.00 Х/ф «Ніч» •
22.55 Кіношник. Режисер Р. Бондарчук
23.30 Тамара Аветисян. Спогади
00.00 Прайм-тайм культури
00.15 Діалог. Мирослав Маринович – Олег Турій
00.45 «. . . і назвала онука Романом»
01.00 Дарина Скринник-Миська

01.15 Згадуючи Івана Світличного
02.00 Х/ф «Ніч» •
03.55 Кіношник. Режисер Р. Бондарчук
04.35 Т/с «Посланець»

Субота, 6 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 Гала-концерт учнів та студентів Київської академії танцю імені С. Лифаря, частина 3
06.50 Родове гніздо князів Острозьких, частина 2
07.15 Діалог. Мирослав Маринович – Олег Турій
07.40 Мультифільми
08.00 Прайм-тайм культури
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 «. . . і назвала онука Романом»
10.00 Згадуючи Івана Світличного
10.45 Дарина Скринник-Миська
11.00 Х/ф «Ніч» •
12.55 «У тім раї. . .»
13.15 Кіношник. Режисер Р. Бондарчук
13.55 М. Старицький. Вистава «По-модньому»
15.05 Тамара Аветисян. Спогади
15.35 Т/с «Посланець»
17.00 Мультифільми
17.30 Український вінок
17.45 «Якби хтось знав мою самотність»
18.15 Д/ф «Як цвіт весняний. . .»
19.00 «Святе місце порожнім не буває»
19.25 Поетична сторінка. Ганна Чубач
19.40 Родом з України. Алла Сурікова
20.10 В майстерні художника
20.30 Трипільський всесвіт України
21.00 Х/ф «Украдене щастя» •
22.10 Джаз-коло
22.40 Поетична сторінка. Станіслав Зінчук
23.00 Ювілейний концерт Елеонори Пірадової, частина 1
00.00 «Святе місце порожнім не буває»
00.25 Поетична сторінка. Ганна Чубач
00.40 Родом з України. Алла Сурікова
01.10 В майстерні художника
01.30 Трипільський всесвіт України
02.00 Х/ф «Украдене щастя» •
03.05 Джаз-коло
03.35 Ювілейний концерт Елеонори Пірадової, частина 1
04.35 Т/с «Посланець»

Неділя, 7 березня

06.00 Молитва за Україну
06.05 «Якби хтось знав мою самотність»
06.35 Д/ф «Як цвіт весняний. . .» О. Білаш
07.20 Мультифільми
07.50 «Святе місце порожнім не буває»
08.15 Т/с «Посланець»
09.40 Український вінок
09.55 Поетична сторінка. Ганна Чубач
10.10 Родом з України. Алла Сурікова
10.40 В майстерні художника
11.00 Х/ф «Украдене щастя» •
12.05 Трипільський всесвіт України
12.30 Джаз-коло
13.05 Поетична сторінка. Станіслав Зінчук
13.30 Золота колекція «Золотих воріт». Ж. Ануй.
«Запрошення до замку».
Національний театр імені Лесі Українки
16.45 Т/с «Посланець»
18.10 Мультифільми
19.00 Микола Лисенко та його опера «Тарас Бульба»
20.00 Дива України. «Будь мені мати і заступниця»
20.25 Зустріч для Вас. Марина Рожнятовська
20.50 Поетична сторінка. Світлана Йовенко
21.00 Х/ф «Украдене щастя» •
22.05 Лариса Кадирова. «Моя Леся Українка»
22.50 Ювілейний концерт Елеонори Пірадової, частина 2
00.00 Микола Лисенко та його опера «Тарас Бульба»
00.55 Дива України. «Будь мені мати і заступниця»
01.15 Зустріч для Вас. Марина Рожнятовська
01.40 Поетична сторінка. Світлана Йовенко
01.55 Х/ф «Украдене щастя» •
03.00 Родове гніздо князів Острозьких
03.30 Ювілейний концерт Елеонори Пірадової, частина 2
04.35 Т/с «Посланець»

**Радіоканал «Культура»
(III програма Українського радіо)
1–7 березня 2010 року**

Нас можна почути по трипрограмовому приймачу на третій «кнопці» по всіх областях України, а у Києві та області у діапазоні УКХ (FM) на частоті 72, 86 МГців. **Телефон прямого ефіру 239–62–95.** Про радіоканал «Культура» та наші передачі можна дізнатися, а також почути нас в мережі Інтернет на офіційному сайті Національної радіокомпанії України в режимі Real Audio за адресою: www.lrci.gov.ua та через супутник «Хелас Sat 2» на орбітальній позиції 39 східної довготи, частота 11512 МГців, поляризація горизонтальна, швидкість цифрового потоку 27500, корекція помилок ¾.

Понеділок, 1 березня

7.55 Поезія з поштової скриньки радіо «Культура»
8.00 «Тарасова доля. День за днем»
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір).
10.30 «Пізнай себе» з Г. Короненко. Гість – кандидат психологічних наук О. Губенко
11.30 (23.25) «Поезія». Р. Бернс
12.05 «Музеї України». Авторська програма С. Гальченка (прямий ефір)
13.45 «Літературні читання». С. Кириченко «Люди не зі страху». Сторінки книги спогадів
15.25 «Сторінками журналу «Український театр». Авторська програма А. Підлужної (прямий ефір)
16.05 «Жива душа поетова свята. . .». Ведучий В. Портяк
16.45 «Літературний серіал». В. Гужва «Стигма», сторінки роману
17.15 «Художній всесвіт літератури». Авторська програма М. Наєнка (прямий ефір)
17.55 «Драматична мініатюра». У переддень Водохреща
19.05 «На перетині думок». Інформаційно-пізнавальний блок (прямий ефір)

Вівторок, 2 березня

8.00 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
8.05 (19.05) «Тарасова доля. День за днем»
10.30 «Прем'єра книги» з М. Слабошпицьким
12.05 «Духовні пристані». Ведучий – В. Марусик (прямий ефір)
13.05 «Огонь в одязі слова». Авторська програма П. Осадчука
13.45 «Літературні читання». С. Кириченко «Люди не зі страху»
15.05 «На вірність Україні». Ведуча О. Кобець (прямий ефір)
15.45 «Роки. Актори. Ролі. . .» зі С. Гудзь-Войтенко. Народна артистка України Л. Кривицька
16.45 «Літературний серіал». В. Гужва «Стигма», сторінки роману
17.05 «Українське державництво». Авторська програма В. Сергійчука (прямий ефір)
17.55 «Драматична мініатюра». «Тарас Шевченко. «Міти великого життя»
19.05 «На перетині думок». Інформаційно-пізнавальний блок (прямий ефір).
«Ім'я»

Середа, 3 березня

7.45 «Святині України». Музей на Чернечій горі
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
10.30 «Журнали-журналики-журнальчики» (прямий ефір)
12.05 «Наш родовід» з Г. Яровою і доктором історичних наук Т. Чухлібом
12.45 «Поетична мозаїка». Л. Забашта
13.05 «Профілактика розуму і совісті з Є. Дударем»
13.45 «Літературні читання». С. Кириченко, «Люди не зі страху». Сторінки книги спогадів
15.05 «Культура здоров'я» з М. Щербою. Науково-популярна програма
15.45 «Книжковий ярмарок» з В. Карпінським. Огляд нових видань
16.05 «Свою Україну любіть». Культурологічна програма
16.45 «Літературний серіал». В. Гужва «Стигма», сторінки роману
17.05 Прямая трансляція з Великої концертної студії концертно-студійного комплексу НРКУ урочистої церемонії нагородження переможців і лауреатів Третього конкурсу радіо!єс
19.10 «На перетині думок». Інформаційно-пізнавальний блок (прямий ефір)
21.15 «У дзеркалі сучасності». Авторська програма М. Сидоржевського
23.05 «Поетична мозаїка». Л. Тарнашинська

Четвер, 4 березня

6.25 «Актуальне інтерв'ю». О. Трунов про переклад В. Шекспіра «Трагедії і хроніки Шекспіра»
7.55 «Поезія». В. Симоненко
8.00 (19.05) «Тарасова доля. День за днем»
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
9.55 «Актуальне інтерв'ю»
10.30 «Мова і нація» з С. Жижко (прямий ефір)
12.05 «Козацька світлиця». Ведучий – А. Попович (прямий ефір)
13.15 «Моя література»
13.45 Т. Шевченко. З «Кобзаря»
15.05 «Від гримерки – до галерки». Театральна програма (прямий ефір)

15.45 «Поетична мозаїка». Б.-І. Антонич
16.05 «Як ми говоримо». Ведучі – професори, письменники І. Ющук, А. Пкаченко
16.45 «Літературний серіал». В. Гужва «Стигма», сторінки роману
17.05 «Політика і мораль». Авторська програма Л. Танюка (прямий ефір)
18.55 «Співана поезія». І. Вовчак
19.00 «На перетині думок». Інформаційно-пізнавальний блок (прямий ефір)

П'ятниця, 5 березня

8.00 «Тарасова доля. День за днем»
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
10.15 Авторська програма Ю. Мищика «Джерела національної пам'яті» (прямий ефір)
11.30 «Поезія»
12.05 «Сімейний лікар плюс». Авторська програма Л. Порохняк-Гановської (прямий ефір)
12.45 Т. Шевченко. З «Кобзаря»
13.05 «Арт-салон». Театральна програма (прямий ефір)
15.05 «Українська література: учора і сьогодні». Авторська програма М. Жулинського
15.40 «Поезія». Б. Окуджава і В. Висоцький
16.05 «Наукові обрії». Авторська програма директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології імені М. Рильського НАНУ Г. Скрипник
16.45 «Літературний серіал». В. Гужва «Стигма», сторінки роману
17.05 «Мистецтво жити». Авторська програма О. Кавуненка (прямий ефір)
17.55 «Конкурс радіо!єси» «Слово драматурга». Володар другої премії Третього конкурсу «Відродимо забутий жанр» М. Павленко про радіо!єсу «Стіл»
19.10 «На перетині думок». Інформаційно-пізнавальний блок (прямий ефір)
21.15 «Таємниці та загадки України». Ведуча Г. Короненко (прямий ефір)

Субота, 6 березня

8.00 «Тарасова доля. День за днем».
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
10.30 «Суботні зустрічі з І. Драчем» (прямий ефір)
11.35 «Країна Моксель, або Відкриття Великоросії». Сторінки книги В. Білінського. Читає заслужений артист України П. Бойко
12.35 «Поезія без кордонів». Авторська програма В. Ткаченка. Про творчість О. Зуєвського.
12.55 «Драматична мініатюра». Твори переможців і лауреатів Другого конкурсу радіо!єс. О. Миколайчук «Дикий мед у рік Чорного півня»
14.00 «Рідний край» з В. Марусиком
15.05 «Мандрівець» (прямий ефір)
16.30 «Національна ідея в постатях». Авторська програма професора О. Гриніва. Гість – В. Удовиченко
18.05 «Поезія». Л. Череватенко
19.00 «Ідеали сучасності. Світло і тіні». Авторська програма М. Поровського (прямий ефір)
20.10 «Мистецька вітальня М. Єдوماхи» (прямий ефір)
21.10 «Театр одного актора». Народний артист України Р. Івицький читає оповідання Н. Рибак «Остання ніч». Посвята Т. Шевченку
21.55 «Живий голос поета»
22.15 «Радіоавтографи»

Неділя, 7 березня

7.25 Поезія
7.45 «З фондової скарбнички радіо «Культура»
8.00 «Тарасова доля. День за днем»
8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма
10.05 «Місяцелік». Сторінки книги В. Скуратівського
10.40 «Що малював, що бачив». Авторська програма Ю. Логвина
10.55 «Драматична мініатюра». «Тарас Шевченко «Миті великого життя»
11.05 «Літературна кав'ярня». Ведуча – Л. Якимчук (прямий ефір)
12.05 «Мій театр». Заслужений артист України актор Українського малого драматичного театру О. Коваленко
13.05 «Твоє амбітне слово». Авторська програма Н. Герасименко
13.50 «Профілактика розуму і совісті з Є. Дударем»
14.05 «Хай святиться ім'я твоє». Авторська програма В. Крищенко
15.05 «Відродимо забутий жанр». Прем'єра вистави «Без надії сподіваюсь» До Дня народження Лесі Українки
17.05 «Профіль». Авторська програма М. Слабошпицького
17.45 «Дорогою назустріч». Польська культура і поезія. Авторська програма С. Шевченка
21.15 «Слова і речі»

Ваші друзі – дитячі книги Євгена Білоусова

19 лютого в Феодосійському літературно-меморіальному музеї Олександра Гріна відкрилися одразу дві виставки з тематики «Книги мовами народів Криму»

Тут представлені книжки, видані кримськими видавництвами, республіканським комітетом АРК із інформації, а також експозиція «Ваші друзі – дитячі книги Євгена Білоусова». Організатори заходу – управління культури Феодосійської ради та Феодосійський літературно-меморіальний музей Олександра Гріна. Відкриття приурочене до Міжнародного дня рідної мови, який відзначається 21 лютого.

«Коли готувалася виставка, вирішили, що відкриватимуть її діти. З вересня я працював із першокласниками. Тоді вони тільки-но вчилися читати. Перші книжки, які вони взяли до рук у школі, – з історії Криму. Водночас діти створювали малюнки. Їм активно допомагали батьки. І ось зараз маємо чудову нагоду милуватися барвистими ілюстраціями, що їх створили маленькі художники», – розповідає автор дитячих книг Євген Білоусов. На виставці представлено близько 30 малюнків учнів перших класів феодосійської школи № 17. Юні автори п'яти кращих робіт отримали грамоти й призи.

Євген Білоусов – заслужений діяч мистецтв АРК, лауреат Державної премії Криму. Ім'я талановитого письменника з Феодосії відоме у всій Україні. Він – постійний учасник всеукраїнських книжкових виставок.

2004 року Євгену Білоусову вручили премію ЮНЕСКО за оповідання «Про маленьку копійку й велику гривню», в якому розповідається про історію грошей та їхнього обігу в Україні. А в 2006 році книжка про Тараса Шевченка отримала найвищу нагороду в галузі дитячої літератури – премію імені Лесі Українки. Цього року Євген Білоусов з біографічною книжкою для дітей «Степан Руданський – поет і лікар» став переможцем Літературно-мистецького конкурсу імені поета-гумориста Степана Руданського.

Письменник створив 45 книг й успішно продовжує свій творчий шлях. Білоусов є автором казок «Тарасове перо», «Лесина пісня», «Вперед! На мамонтів!» Він випустив серію книжок «Славетні імена України», «Легенди, били-

ни й казки Криму для дітей» тощо. У зрозумілій для дітей формі розповідає про історію Феодосії, Криму й України.

На виставці був також художник Володимир Пашенко, який створив малюнки до книги «Життя як подвиг. Амет-Хан Султан». Декілька запитань адресовано йому особисто.

– Чи складно ілюструвати книжки для юних читачів?

– За освітою я – графік, отже, створення ілюстрацій – це мій основний фах. Євген Білоусов звертався до мене неодноразово. Наша остання спільна робота – книга про татарського льотчика. Ілюструвати видання для дітей мені завжди цікаво. Зараз викладаю в дитячій художній школі Феодосії – веду курси графіки та скульптури, спілкуюся з дітьми щодня. Я знаю їхні вподобання.

МОВА

– А які емоції у Вас викликає комп'ютерна графіка, яка зараз досить часто використовується у дитячих книжках?

– Рівень комп'ютерних ілюстрацій для дитячих книг, на мою думку, недостатньо високий. Можливо, у майбутньому з'явиться складніша й цікавіша техніка. Але те, що я бачу у сучасних дитячих книжках, – дуже одноманітно. Може, комп'ютери в чомусь й полегшують роботу над ілюстраціями, але точно знаю: малюнок, виконаний фарбами, – живий, чого не можна сказати про комп'ютерну графіку.

Спільна робота Євгена Білоусова та Володимира Пашенка «Життя як подвиг. Амет-Хан Султан» – про видатного льотчика, національного героя кримськотатарського народу. Її планують видати до 1 Травня.

Зараз письменник працює над книгою про всесвітньо відомого художника-мариніста Івана Айвазовського.

«Це видання розраховане на учнів старших класів. Я намагаюся передати світосприйняття видатного художника, зробивши акцент на його житті у Феодосії», – розкажує автор.

Які люди були поряд із Айвазовським? Хто надихав його на створення геніальних картин? Як саме художник бачив і відтворював природу, яку можемо спостерігати й сьогодні? Це основні теми книжки Євгена Білоусова.

Вікторія РУСЕЦЬКА

ПО-РУССКИ

19 февраля в Феодосийском литературно-мемориальном музее Александра Грина открылись сразу две выставки: «Книги на языках народов Крыма» и «Ваше дружба – детские книги Евгения Белоусова». Их открытие было приурочено к Международному дню родного языка, который, начиная с 1999 года, во всем мире отмечается 21 февраля. Организаторы мероприятия – управление культуры Феодосийского совета и Феодосийский литературно-мемориальный музей Александра Грина.

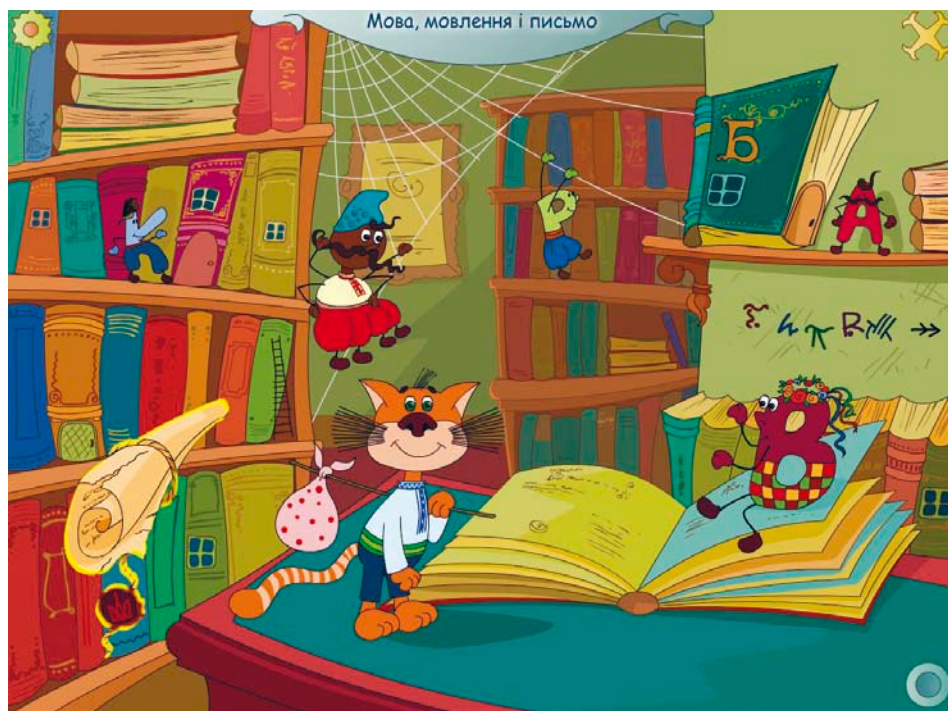
На первой выставке представлены книги, изданные крымскими издательствами, республканским комитетом АР Крым по информации. На второй – издания известного феодосийского детского писателя, заслуженного деятеля искусств АРК, лауреата Литературной премии имени Леси Украинки Евгения Белоусова. Ныне он работает над созданием книги об известном художнике-маринисте Иване Айвазовском.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Февральнынъ 19, Кефедеки Александр Гриннынъ эдебий-мемориаль музеинде, бирден эки серги ачылды – «Къырым миллий тилинде китаплар» ве «Евгения Белоусованынъ бала китаплары – сизинъ достунъыз». Оларнынъ ачылувы Халкъара анна тильге аит олды, къайсы 1999 сенеден башлап, февральнынъ 21 бутюн дюньяда къайд этиле. Кефе совет медений Идаресинен ве Кефедеки эдебий-мемориаль А. Гриннынъ музеи – тедбирнинъ тешкильджи.

Биринджи серги къырым несприят, Къырымнынъ малюмат джумхуриет комитетынен басылган китапларынен такъдим этильди. Экинджисинде исе, Къырымда санат эрблыкъта нам къазанган, Леся Украинка адына Эдебий мукафатнынъ лауреаты, кефедеки белли бала языджынен яратылган китаплар корьсетильди. Шимди о белли ресам-маринист Иван Айвазовский акъкъында, китап чыкъмасына чалыша.

А українською кажуть так...

УРОК 12 РОСІЙСЬКЕ ДІЄСЛОВО НАНОСИТЬ

Тільки в першому своєму значенні (прямому) воно має в нашій мові відповідник **наносити** (**наносити** води, **наносити** дров). Для відтворення всіх інших значень потрібні інші дієслова.

<i>російською</i>	<i>українською</i>
нанесло снега снеговые заносы	(намело, понамітало) снігу (звідси: замети, перемети)
нанесло мусо- ра (ветром)	навіяло (понаві- ювало) сміття
нанесло (рекой)	намулило (понамулювало)
нанести визит	зробити візит
нанести слой краски	покласти шар фарби
нанести макияж	накласти макіяж
нанести удар	завдати удару
нанести оскорбление	образити (кого), вчи- нити образу (кому)
нанести обиду	скривдити (кого), завдати кривди (кому)
нанести вред	заподіяти шкоду
нанести поражение	завдати поразки
нанести рану	поранити (кого), за- вдати рани (кому)
нанести по- вреждение	пошкодити що, завда- ти шкоди, пошкоджен- ня (кому, чому), уве- редити (що кому)

ПРО ДІЄСЛОВО НАХОДИТЬ (НАЙТИ)

Те саме, що й з попереднім дієсловом: для прямого значення маємо навіть звукоподібні відповідники, для всіх інших випадків уживаємо своїх, хоч і не співзвучних, зате за змістом цілком точних слів.

<i>російською</i>	<i>українською</i>
находить (потерянное)	находити, знаходити (познаходити): Найшов сокирку під лавкою (приказка)
нашло много гостей	найшло (понаходило, посходило-лось) багато гостей
находить решение (матем.)	знаходити, віднаходити розв'язок
находить выход из положения	давати собі раду
не находит вкуса (в чѐм)	не добирати смаку (в чому)
нашёл, что всё в порядке	побачив (завважив, визнав), що все гаразд
находит возможным	вважати (визнавати) за можливе
как вы его находите?	якої ви про нього думки?
как вы это находите?	якої ви про це думки? Що ви про це думаєте?
нашёл истину	відкрив істину
врач нашёл его здоровым	визнав за здорового

Навчальний диск.
Тексти озвучені
(Київ. «Просвіта»
(044) 279 54 68)

MOBA

нашѐл на него в степи	натрапив на нього (надибав його) в степу
туча нашла на сонціце	хмара насунула(сь) на сонце
нашла блажѝ (дурь)	напали примхи (на кого), узав одур кого (Одур голову бере, що далеко він живе – пісня)
нашла тоска (на кого)	опала нудьга, оступила туга (кого, що) (Оступить душу, аж заплачу – Шевченко)
он нашел его в постели	застав у ліжку
это нашли при обыске	витрусили (в кого, де).

Можна навести ще сотні прикладів, подібних до описаних, а висновок буде один: так уже Бог дав, що психологія української і російської мов, особливо у ставленні до дієслів, неоднакова, і гріх Божу волю підправляти, перекроюючи своє під чуже.

УРОК 13

ЧИСЛІВНИК

Складаючи план цієї книжки, автори не передбачали місця для числівників. Та мовна практика засобів масової інформації показує, що й тут не обходиться без недолатностей. Тому пропонуємо кілька спостережень.

1. Українські числівники **два, три, чотири**, входячи до складних форм, змінюють форму, але **не так, як змінюють свої форми російські**. Самоперекладачі, йдучи частенько за зразками російськими, стають авторами українських словесних «винаходів», які нашу мову, м'яко кажучи, не прикрашають. Розібратися в усьому цьому краще на прикладах:

рос. словоформы	укр. словоформы
двугорбый	двогорбий
двузначный	двозначний
двуногий	двоногий
двухбальный	двобальний
двухкомнатный	двокімнатний
двухмесячный	двомісячний
двоевластие	двовладдя
двоеточие	двокрапка
двоеmysлие	дводумність
двоемужие	двомужність
треугольник	трикутник
трёхламповый	триламповий
трёхпалубный	трипалубний
трёхъярусный	триярусний
троеборие	триборство
троерукий	трирукий
троеперстие	триперстя
четверорукий	чотирирукий
четверостишие	чотиривірш
четырёхглавый	чотириголовий
четырёхголосие	чотириголосся

ПО-РУССКИ

Рассмотрим перевод некоторых русских глаголов на украинский язык. Например, русское **наносить** в украинском языке имеет несколько вариантов перевода, опять-таки в зависимости от смысла. Скажем, нанести дров – наносити дров, но нанесло снега – намело снігу, нанести визит – зробити візит, нанести удар – завдати удару, нанести вред – заподіяти шкоду и т. д.

То же самое происходит и с глаголом **находить** (найти): для прямого значения используются даже созвучные соответствия, для всех других случаев употребляются истинно украинские, отличные от русских, но зато очень точные слова. Например, **находить** (потерянное) – **находити, знаходити; находить** выход из положения – **давати собі раду, находить** возможным – **вважати** за можливе, **нашел** истину – **відкрив** истину и т. д.

Теперь рассмотрим такие части речи, как имя числительное и местоимение. Языковая практика средств массовой информации показывает, что и тут не обходится без нелепостей. Украинские числительные два, три, чотири, входя в сложные формы, изменяют форму, но не так, как изменяют свои формы русские. Например, русские формы от числительного два дву-, двух-, двое- в украинском словообразовании приобретают только формы дво- (двוזначний – двозначний, двухмісячний – дво́місячний, двоєточіе – двокрапка). То же самое касается и числительных три, чоти́ре.

Местоимение как часть речи стилистически очень важна, поскольку может выступать и вместо существительного, и вместо прилагательного, и вместо числительного, т. е. заменять их. (В украинском отсюда и название – займенник – замінювати). Местоимения помогают избежать лишних повторов слов и улучшают изложение текста. Однако пользоваться таким способом создания разнообразия языка следует очень внимательно.

Як бачимо, всі російські форми від числівника **два** – **дву-**, **двух-** і **двоє-** в українському словотворенні набувають тільки форми дво-. Винятки: **двоєборство** і **двоєженство**.

Всі російські форми від числівників **три** – **тре-**, **трёх-** і **трое-** в українському словотворенні мають лише вихідну форму – **три-**. Винятки: троєженство і похідні від рос. форми **третье-**: **третьокласник**, **третьорядний**, **третьосортний**.

Всі російські форми від числівника **четыре** – **четверо-** і **четырёх-** в українському словотворенні зберігають вихідну форму **чотири-**. Винятки: **четвертокласник** і **четвертокурсник**.

Цілковитий збіг російських та українських числівникових слівосформ у складних словах буває тільки у самих числівниках: **двохсот**, **трьохсот**, **чотирьохсот**, **двохтисячний**, **трьохтисячний**, **чотирьохтисячний**; а також у складних словах з числівниками **п'ять** і більше – **п'ятитонний**, **восьмиповерховий**.

2. Чим менше (ціле) число називає числівник, тим більших «прав» надає йому граматики. Погляньмо:

а) числівник **один** має і рід (*один – одна – одне*), і число (*один – одні*), і відмінок (*один – одного – одному...*);

б) числівник **два** має тільки чоловічий і жіночий роди (*два* зошити – *дві* книжки), геть не має множини і може відмінюватись тільки в однині (*два – двох – двом* і т. д.)

в) всі інші кількісні числівники не мають форм роду і числа – змінюються лише за відмінками (**три**, **трьох**, **трьом** і т. д.). Так усі ці числівники й узгоджуються з іменниками.

УРОК 14 ЗАЙМЕННИК

Ця частина мови охоплює значно менше слів, аніж розглянуті вище, але стилістично є дуже важливою, оскільки має здатність виступати і замість іменника, і замість прикметника, і замість числівника, тобто *замінювати* кожен іменну частину мови, звідки, власне, й походить назва *займенник* – замість імені.

Приклади: **Учня** викликали до дошки. **Він** мав розв'язати задачу, – займенник замість іменника. *Хлопчиків пода-*

рували аж три коробки олівців. Стільки він ще не мав ніколи, – займенник замість числівника. Настали **весняні** дні. **В такі** дні важко всидіти за партою – займенник замість прикметника.

Як бачимо, займенники допомогли уникнути зайвих повторень слів і поліпшити виклад. Але користуватися таким способом урізноманітнення мови треба дуже уважно.

РОЗРЯДИ ЗАЙМЕННИКІВ

За лексичним значенням та морфологічними ознаками займенники діляться на розряди.

ОСОБОВІ займенники вказують на особу і є єдиними, що не мають вжитку замість інших частин мови. Це: **я**, **ти**, **ми**, **ви**.

ОСОБОВО-ВКАЗІВНІ: **він**, **вона**, **воно**, **вони**. Можуть вказувати і на осіб, і на предмети, що про них іде мова, але самі вони участі в розмові чи дії не беруть. Наприклад: **Мої сусіди працюють на заводі**: ВІН – **економіст**, ВОНА – **бухгалтер**. Учора ВОНИ **повернулися з відпустки**. Приїхали на море, а ВОНО **таке холодне й непри-вітне**.

ВКАЗІВНІ: **цей** (**сей**, **оцей**), **той** (**отой**), **такий** (**отакій**), **стільки**.

ЗВОРОТНИЙ: **себе**. Він не має називного відмінка, роду і множини.

ПРИСВІЙНІ: **мій**, **твій**, **ваш**, **наш**, **їхній**, **свій**. Вони вказують, кому належить той чи той предмет: **Наша реклама – ваш успіх**. Можуть мати однину й множину. **Свій** може стосуватись у реченні всіх осіб як у множині, так і в однині: **Робітники** відправили свою продукцію на експорт.

ОЗНАЧАЛЬНІ: **весь**, **всякий**, **кожний**, **жодний**, **сам**. Вказують на загальну ознаку (*На столі стояли всякі страви*; *Не хвали себе сам* (приказка); *Люди на старість стають егоїстами*. Це закономірно: *хто ще любить їх, крім них самих?* (І. Вільде).

ПИТАЛЬНІ: **хто?** **що?** **який?** **чий?** **котрий?** **скільки?**

ВІДНОСНІ: ті самі, що й питальні, тільки без питальної інтонації. В реченнях виконують роль сполучних слів (*робота, що дає радість*; *пшениця, яка грає хвилю*, *скільки сягає око*).

ЗАПЕРЕЧНІ: **ніхто**, **ніщо**, **ніякий**, **нічий**.

НЕОЗНАЧЕНІ: **дехто**, **дещо**, **деякий**, **будь-хто**, **будь-що**, **якийсь**, **який-небудь**, **будь-який**, **хто-небудь**, **що-небудь**, **щось**, **казна-скільки**, **хтозна-чий**, **абиякий**, **інший**.

І саме ними треба користуватися, а не «позичати» в росіян «любой», як це часом дозволяють собі телемовці. Де росіянин напише «любой скажет», ми повинні написати *будь-хто* або *перший-ліпший скаже* (див. вище «Любий»).

Володимир ОСТРОВСЬКИЙ,
Галина ОСТРОВСЬКА

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Рус тилинден украин тилине бази фииль терджимелернинъ бакъып чыкъайыкъ.

Меселя: рус тилинден наносить украин тилинде терджиме этсен, бир къач вариант олур, амма манасына коре.

Нанести дров – наносити дров, амма нанесло снега – намело снігу,

нанести визит – зробити візит, нанести удар – завдати удару, нанести вред – нанести удару, нанести вред – заподіяти шкоду ве иляхре.

Айны шу находитъ (найти) фииллернен булуна: догъру маналаргъа, сеске бенъзеп кельген уйгъунлыкълар да ишлетиле, амма башкъа вакъытларда тек рус тилинден фаркълы олгъан украин уйгъунлыкълар ишлетиле.

Меселя, находитъ

(потерянное) – находити,

знаходити; находить

выход из положения –

давати собі раду, находить

возможным – вважати за

возможное, нашел истину –

відкрив істину ве иляхре.

Энди исе сайы ве

замирлерни бакъып

чыкъайыкъ. Кутълевий

хабер васталарнынъ тиль

амелиаты, бизге мында

хатасыз олмамакънынъ

косътере. Украин тилинде

два, три, чотири киби

сайылар муреккеплешкенде

озъ шекильни

денгъиштирелер, амма

рус тилинде киби дегиль.

Меселя, рус сайы шекиллери

два, дву-, двух-, двое-

украин сез япылувында

тек дво- шекилини ала:

двузначный – двозначный,

двухмесячный –

двомісячний, двоеточие –

двокрапка. Айны шу, три,

четыре сайыларына айт.

Замир сез чешити олып,

услужетке бакъкъанда

пек муим, чунки исим,

сыфат, сайы ерин

къоюлмакъ мумкин, яни

оларны денгъиштире.

(Онын ичюн украин

тилинде займенник

– замінювати адыны

ташый). Замирлер керексиз

текрарлардан кечмесине

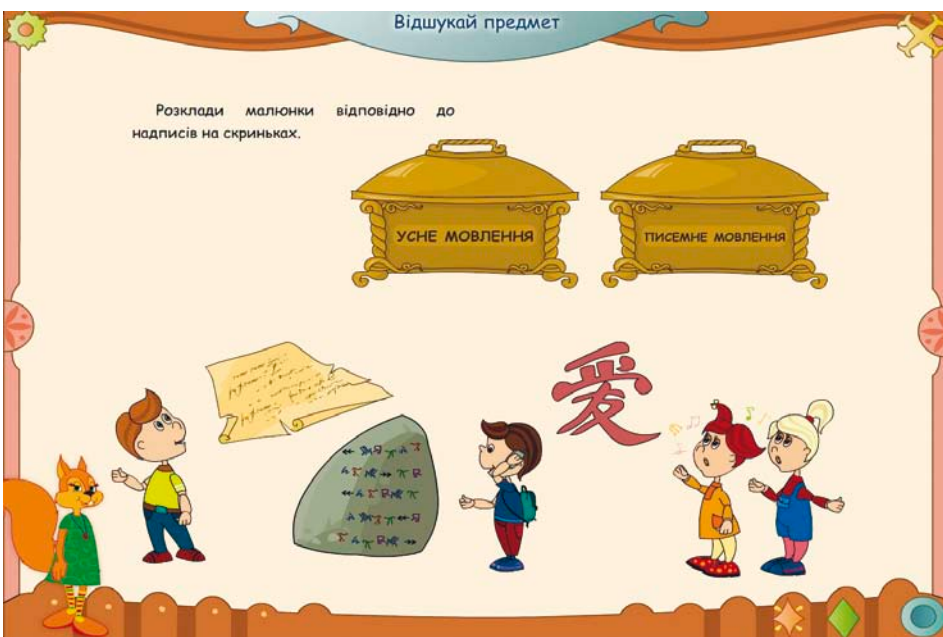
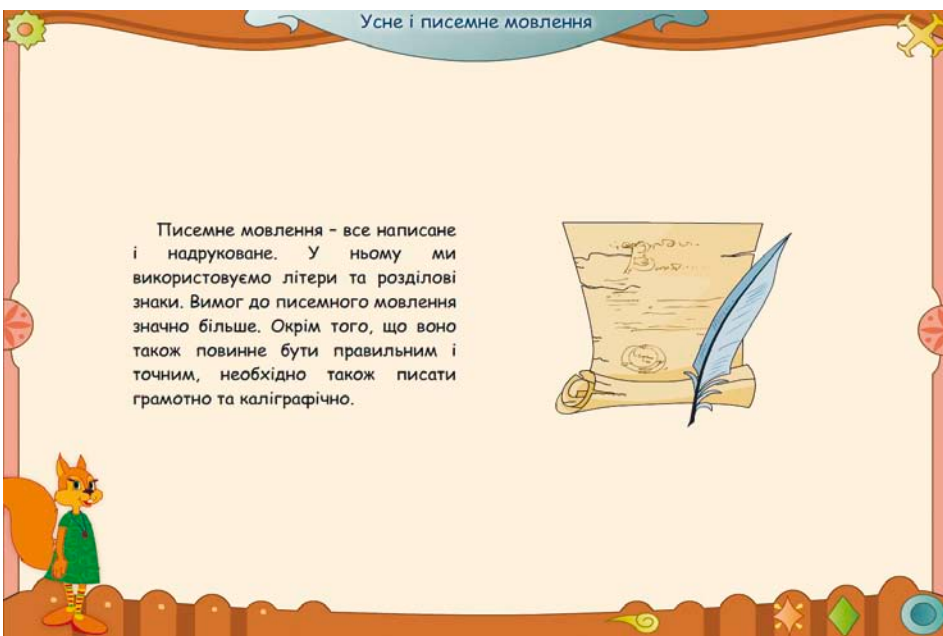
ярдым этелер ве метинни

арз этмесини яраштыралар.

Амма, бу усулларнен

къулланмасынен

пек мукъайт керек.

КРОК ДО ПОРОЗУМІННЯ

ЧИТАЙТЕ
В НАСТУПНОМУ НОМЕРІ

АНОНС

БЕЗБАР'ЄРНИЙ ПРОСТІР

Саме такий – безбар'єрний простір має бути створений у звичайних навчальних закладах для дітей з особливими потребами. Ніхто не прагне відмовлятися від спеціалізованих, але якщо батьки разом з дитиною прийняли рішення про навчання у звичайній школі, то така можливість має бути надана.

СПРАВА НЕ ЛИШЕ У ЗРУЧНИХ СХОДАХ

Школа для дітей із особливими потребами – це не просто наявність ліфтів, зручних сходів або іншого спеціалізованого обладнання. Важливо розуміти і приймати особливість одне одного. Отже, необхідно створити доброзичливі й щирі стосунки, довірливу атмосферу.

ЦЕ ЗАМАЛО – ТІЛЬКИ ДВІ...

Сьогодні в Україні тільки дві школи. Саме тут відбувається реалізація проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в Україні» за підтримки Канадської агенції з міжнародного розвитку.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА

2008 року Канада – один з лідерів інклюзивної освіти – запропонувала Україні експериментальну програму, розраховану на п'ять років. За наказом міністра освіти і науки України з усіх шкіл держави було обрано лише дві – школу № 95 м. Львова та навчально-виховний комплекс «Школа-ліцей № 3» імені А. Макаренка у Сімферополі, які стали своєрідними «полігонами для випробувань» у позитивному значенні цих слів.

ГОТУВАТИ ДО ЖИТТЯ

Але справа не тільки в експерименті, а й у тому, що школа – це свій особливий світ, який, щоправда, твориться і за допомогою зовнішніх факторів: впливу родини, суспільства і т. д. І от саме цей особливий світ – оаза дитинства – має не тільки підтримуватися й оберігатися як заповідна зона, а ставати тим місцем, у якому дитину підготують до дорослого життя з усіма його позитивами і недоліками.

ПО-РУССКИ

В следующем числе «КС» читайте об инновациях в образовательной сфере и о работе над их внедрением. Речь идет о создании безбарьерного пространства в обычных учебных заведениях для детей с особыми нуждами. И дело не только в удобных ступеньках, наличии лифтов или другого специализированного оборудования, а и во взаимоотношениях между всеми участниками образовательного процесса. Сегодня в Украине только две школы: одна – в Крыму (Симферополь), а другая – во Львове, в которых на практике происходит реализация проекта «Инклюзивное образование для детей с особыми образовательными нуждами в Украине» при поддержке Канадского агентства международного развития.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

«КС»-нинг небеттеки санында маарифчилик саасындаки инновациялар ве оларны амельге кечирмеси узеринде фаалиет акъкъында окъунъыз. Адий окъув юртларында хусусий ихтияджлары олгъан балалар ичюн маниасыз муит яратувы акъкъында сез юрсетиле. Тек онгъайтлы басамакълар, лифтлернинъ ве башкъа махсус теминатнынъ барлыгъында иш дегиль, окъув процессининъ эписи иштиракчилери арасында олгъан мунасебетлер, эр ким башкъаларны ве озюни мисильсиз олгъаныны аныгъав, бири бирини аныламагъа ынътылв да эмиетлидир. Бу куньерде Украинада, Халкъара инкишафынынъ Канада агенциясы къолтутувынен «Украина мемлекетинде хусусий маариф ихтияджлары олгъан балалар ичюн Инклюзив маариф» лейхасынынъ амельге кечирген ялынъыз эки – Къырымда (Акъмесджитте) ве Львов шеэринде мектеплер чалышмакъта.

ПІЛЬГОВА ПЕРЕДПЛАТА. ЗРАЗОК ЗАЯВКИ НА ПЕРЕКАЗ ГОТІВКИ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
Банк отримувача	УДК м. Києва	Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ 820019
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Петренко Іван Петрович		
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	сімдесять гривень		
Призначення платежу	Сума, грн.		
Передплата на газету «Кримська світлиця» на 10 міс.		70,00	
Підпис платника	Підпис банку		

КВИТАНЦІЯ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
Банк отримувача	УДК м. Києва	Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ 820019
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Петренко Іван Петрович		
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	сімдесять гривень		
Призначення платежу	Сума, грн.		
Передплата на газету «Кримська світлиця» на 10 міс.		70,00	
Підпис платника	Підпис банку		

У відділенні будь-якого банку України заповніть квитанцію (за поданим зразком) та сплатіть її. Після цього зателефонуйте у відділ передплати (044 201 65 23) для підтвердження платежу

Також триває передплата на газету «Кримська світлиця» в усіх відділеннях поштового зв'язку ІНДЕКС 90269

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КІОСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК УКРАЇНИ

Кримська світлиця • № 8-9 (1598-1599) • Всеукраїнська літературно-публіцистична і мистецька газета

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив редакції газети

ВИДАВЕЦЬ:

Національне газетно-журнальне видавництво Директор Віталій САТАРЕНКО

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Леонід ПИЛУНСЬКИЙ

ВИДАВНИЧА РАДА:

Анатолій СЕРИКОВ (голова ради), Володимир БУРБАН, Ольга ГОЛИНСЬКА, Валерій ГРИЦЕНКО (арт-директор), Антоніна ЖИХОРСЬКА (вчений секретар), Іван МАЛЮТА, Орест КОГУТ (заступник голови), Володимир ОНИЩЕНКО, Ганна ПАРОВАТКІНА, Леонід ПИЛУНСЬКИЙ, Алла ПІДЛУЖНА, Наталя ПОТУШНЯК, Віталій САТАРЕНКО, Анатолій СИТНИК, Людмила ЧЕЧЕЛЬ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

95006, м. Сімферополь, вул. Ю. Гагаріна, 5 ТЕЛЕФОН: (0652) 51 13 24, -25, -27 E-mail: svitlo2010@ukr.net

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006

ДРУК: ТОВ «Укрполіграфмедіа» 04080, м. Київ, вул. Фрунзе 104-а

За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією тижневика. Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви. При використанні матеріалів посилання обов'язкове. Наклад 2500

ЦІНА ДОГОВІРНА ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 90269